T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

CEZA HUKUKUNDA ZİNCİRLEME SUÇ

Mustafa Kağan ÖZTÜRK
1930233028

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emre TULAY

ISPARTA-2021

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Ceza Hukukunda Zincirleme Suç" adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Mustafa Kağan Öztürk
19.08.2021

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Mustafa Kağan ÖZTÜRK
Öğrenci Numarası	1930233028
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Programı	
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora
Danışmanının Unvanı, Adı-SOYADI	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emre TULAY
Tez Başlığı	Ceza Hukukunda Zincirleme Suç
Turnitin Ödev Numarası	1624598565

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 148 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 27/07/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesininin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç;

% 23'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

20/09/2021
(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emre TULAY

(ÖZTÜRK, Mustafa Kağan, *Ceza Hukukunda Zincirleme Suç*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2021)

ÖZET

Zincirleme suç, ceza hukukunda yüzlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Kurumun tarihsel süreçte cezalardaki katılığı yumuşatmak amacıyla ortaya atıldığı ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar, bu kurumun gereksiz ve hatta zararlı olduğunu ileri sürmektedir. Bu yazarlara göre, bir suç işleme kararı altında, planlayarak birden fazla suç işleyen fail, rastlantısal olarak birden fazla suç işleyen faile göre daha az ceza almaktadır. Suç işlemede ısrar eden fail, önüne çıkan fırsatları kullanarak birden fazla suç işleyen faile oranla daha tehlikelidir ve daha hafif cezalandırılmamalıdır.

Bu tartışmalara rağmen, zincirleme suç, bilindiği kadarıyla orta çağdan beri ceza hukukunda ve birçok ülkenin kanunlarında tanınmakta ve bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, zincirleme suçu derinlemesine incelemek, doktrinde ve yargı kararlarında tartışmalı konulara mümkün olduğu kadar açıklık getirmek ve böylece uygulamada zincirleme suçun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilmektir.

Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde zincirleme suçun hukuki niteliği gözetilerek suçların içtiması kavramı incelenmiş, bu kapsamda suçların içtimaının bağlantı noktasını oluşturan fiil tekliği- fiil çokluğu ve suç tekliği- suç çokluğu ayrımları incelenmiş, daha sonra kurumun tarihi gelişimi ele alınmıştır. İkinci bölümde zincirleme suçun özel şartları incelenmiş ve üçüncü bölümde kuruma bağlanan yasal sonuçlar açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suçların İçtiması, Zincirleme Suç, Bileşik Suç, Fikri İçtima, Görünüşte İçtima, Fiil, Hareket

(ÖZTÜRK, Mustafa Kağan, *Successive Offence in Criminal Law,* Master's Thesis, Isparta, 2021)

ABSTRACT

Successive Offence has a history of hundreds of years in criminal law. It has been argued that the institution was put forward in order to soften the hardness of the penalties in the historical process. Some authors put forward that this institution is unnecessary and even damaging. According to these authors, the perpetrator who commits more than one crime by planning under a decision to commit a crime receives less punishment than the perpetrator who accidentally commits more than one crime. The perpetrator who insists on committing a crime is more dangerous than the perpetrator who commits more than one crime by using the opportunities that come his way and should not be punished less slightly.

Despite these debates, successive offence have been recognized and known in criminal law and the laws of many countries since the medieval. The purpose of this study is to examine the successive offence in depth, to explain the controversial issues in doctrine and judicial decisions as much as possible, and thus to provide a better understanding of the succesive offence in practice.

The work occurs of three parts. In the first part, considering that the successive offence is a shape of the mixed offence, the concept of the mixed offence has been examined, in this context, the difference between the action singularity- multiplicity and crime singularity- multiplicity, which constitutes the connection point of the crimes, is examined, and then the historical development of the institution is discussed. In the second part, the special conditions of the successive crime are examined and in the third part, the legal consequences attached to the institution are explained.

Key Words: Mixed Offence, Successive Offence, Combined Crime, Conceptual Aggregation, Unreal Joınder of Offenses, Act, Action

ÖNSÖZ

Kusur, orantılılık ve haksızlık muhtevasının tüketilmesi ilkeleri modern ceza hukukunun temel taşlarını oluşturmaktadır. Ceza hukukunda kural failin işlediği suç adetince cezalandırılmasıdır. Bazı durumlarda, birden fazla fiille birden fazla suç işlenmiş olsa da failin işlediği suç sayısınca cezalandırılması, ceza adaletine ve orantılılık ilkesine aykırı olabilir. Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan "zincirleme suç" bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada, zincirleme suç, mülga 765 sayılı TCK'daki düzenleme ve 5237 sayılı TCK'nın düzenlemesi karşılaştırılarak, Doktrindeki görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanılarak ve kurumun karşılaştırmalı hukuktaki işlevi araştırılarak incelenmiştir. Ayrıca zincirleme suçun suçların içtimaının bir türü olduğu gözetilerek, suçların içtimaının diğer türleriyle de karşılaştırma yapılmıştır.

Bu eserin fikir olarak ortaya çıkmasında, eser üzerinde çalışılmasında ve çalışmanın tamamlanmasında şüphesiz birden fazla kişinin önemli katkısı olmuştur. Öncelikle, yoğun çalışmasına rağmen, bir telefon kadar uzağımda olan, ne zaman yardımına ihtiyaç duysam ulaşabildiğim danışman hocam sn. Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emre Tulay' a teşekkür ederim. Onun çalışkanlığı, disiplini ve mütevazılığı sayesinde bu çalışma tamamlanabilmiştir. Diğer taraftan vakit ayırıp eleştirileriyle çalışmayı geliştiren ve daha faydalı hale getiren tez savunması jüri üyeleri sn. Dr. Öğr. Üyesi Burcu Ertem'e ve sn. Dr. Öğr. Üyesi Hasan Çataklı' ya teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans eğitimimde teşviki ve desteği için üstadım Av. Mehmet Demirezen' e teşekkür ederim. Bu zamana kadar eğitimimin her aşamasında maddi ve manevi olarak yanımda olan, yoğun, uykusuz ve yorgun günlerimde destek olan aileme minnettarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI ..... **i**
YEMİN METNİ ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **x**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL OLARAK SUÇLARIN İÇTİMAI VE ZİNCİRLEME SUÇ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. GENEL OLARAK SUÇLARIN İÇTİMAI **4**
A. Suçların İçtiması Kavramı ve Hukuki Niteliği 4
B. Görünüşte İçtima 10
II. FİİL TEKLİĞİ-FİİL ÇOKLUĞU AYRIMI VE BU AYRIMLA BAĞLANTILI OLARAK SUÇ TEKLİĞİ- SUÇ ÇOKLUĞU SORUNU **15**
A. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımı ve Bu Ayrımı Belirlemede Kullanılan Ölçütler 17
1. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımı 17
a. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Harekete Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş 17
(a). Doğal Hareket Tekliği 18
(b). Doğal Hareket Bütünlüğü 19
(c). Tipik Hareket Tekliği 19
(d). Hukuki Hareket Tekliği 22
b. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Neticeye Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş 22
c. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Normun İhlali Ölçütüne Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş 24
B. Suç Tekliği- Suç Çokluğu Ayrımı ve Bu Ayrımı Belirlemede Kullanılan Ölçütler 25
1. Suçun Maddi Unsuru Ölçütü 25
2. Normun İhlali Ölçütü 26
3. Kanaatimiz 27
III. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ZİNCİRLEME SUÇ KAVRAMININ TARİHİ GELİŞİMİ **28**

A. 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu Dönemi 28
B. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi 31
IV. ZİNCİRLEME SUÇUN HUKUKİ NİTELİĞİ 32
A. Zincirleme Suçun Hukuki Niteliği ile İlgili Görüşler 32
1. "Zincirleme Suç Farazi Birliktir" Görüşü 32
2. "Zincirleme Suç Gerçek Birliktir" Görüşü 34
3. Zincirleme Suçun Hukuki Niteliğini Başka Özelliklerle Açıklayan Görüşler 35
4. Kanaatimiz 37

İKİNCİ BÖLÜM
ZİNCİRLEME SUÇUN ŞARTLARI

I. ZİNCİRLEME SUÇUN ŞARTLARI 39
A. Zincirleme Suç Kavramı 39
B. Zincirleme Suçun Objektif Koşulları (TCK md. 43/1) 41
1. Aynı Suç 41
2. Değişik Zaman Unsuru 48
3. Birden Fazla Kez İşlenme Unsuru 51
4. İşlenen Suçların Mağdurunun Aynı Kişi Olması 57
C. Zincirleme Suçun Sübjektif Unsuru 62
1. Suç İşleme Kararında Birlik 62
2. Suç İşleme Kararında Birlik Unsurunu Açıklayan Görüşler 65
a. Önceden Kurulan Bir Plan Olduğu Görüşü 65
b. Fiillerin Tamamına İlişkin Tasavvur Olduğu Görüşü 67
c. Failin Hareketleri Arasında Bulunan Sübjektif Bağ Olduğu Görüşü 68
d. Failin Birden Fazla Suç İşleme İsteği Olduğu Görüşü 68
e. Kanaatimiz 68
3. Suç işleme Kararında Birlik Unsurunun Tespitinde Yardımcı Ölçütler 70
a. Suçun İşlenme Biçimi 70
b. Suçun İşlenme Zamanı 71
c. Suçun İşlenme Yeri 72
d. Suçun İştirak Halinde İşlenmesi 72
e. Suçlardan Herhangi Biri veya Birkaçı Hakkında Soruşturma ve Kovuşturma Yapılması ya da Hüküm Verilmesi 73
(a). Soruşturmanın Sübjektif Şarta Etkisi 73
(b). Kovuşturmanın Sübjektif Şarta Etkisi 74
(c). Hükmün Sübjektif Şarta Etkisi 76
D. Zincirleme Suç ve Tartışmalı Hususlar 78
1. Taksirli suçlar ve Zincirleme Suç 78

2. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi ve Zincirleme Suç 80
3. Kabahatler ve Zincirleme Suç 82
4. Hedefte Sapma ve Zincirleme Suç 83
5. Kanun Yararına Bozma ve Zincirleme Suç 84
6. Usuli Kazanılmış Hak ve Zincirleme Suç 85
II. ZİNCİRLEME SUÇ HÜKÜMLERİNİN UYGULANAMAYACAĞI SUÇ TİPLERİ 86
A. Türk Ceza Kanunu 86
B. 5941 Sayılı Çek Kanunu 91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ZİNCİRLEME SUÇUN YASAL SONUÇLARI

I. ZİNCİRLEME SUÇUN MADDİ CEZA HUKUKU BAKIMINDAN YASAL SONUÇLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER 92
A. Cezanın Tespiti 92
B. Zamanaşımının Tespiti 96
C. Cezayı Ağırlaştıran ve Hafifleten Nedenlerin Uygulanması 99
D. Suçun İşlendiği Yerin ve Zamanın Tespiti 100
1. Suçun İşlendiği Yerin Tespiti 100
2. Suçun İşlendiği Zamanın Tespiti 102
II. ZİNCİRLEME SUÇUN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU BAKIMINDAN YASAL SONUÇLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER 103
A. Affın Etkisi 103
1. Genel Affın Etkisi 103
a. Genel Af Kanununun Teselsül Devam Ederken Yürürlüğe Girmesi 104
b. Genel Af Kanununun Teselsül Bittikten Sonra Yürürlüğe Girmesi 105
2. Özel Affın Etkisi 107
B. Şikayet ve Şikayetten Vazgeçme 108
C. "Ne bis in idem" İlkesinin Etkisi 111
D. Yer İtibariyle Yetkili Mahkemenin Tespiti 117
E. Madde İtibariyle Yetkili (Görevli) Mahkemenin Belirlenmesi 117
F. Zincirleme Suç ve Uzlaşma 119
G. Zincirleme Suç ve Önödeme 121
H. Zincirleme Suç ve Hapis Cezasının Ertelenmesi 122
I. Zincirleme Suç ve Kamu Davasının Ertelenmesi 123
İ. Zincirleme Suç ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması 125
J. Cezanın Bireyselleştirilmesinde Zincirleme Suçun Uygulanma Sırası 125

SONUÇ **127**
KAYNAKÇA **130**
ÖZGEÇMİŞ **137**

KISALTMALAR

AİHM.	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS.	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
B.	: Baskı
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
İBBGK.	: İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
md.	: Madde
MÜHF-HAD.	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa sayısı
SÜHFD.	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBBD.	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

İçtima hukuki bir kavram olduğu gibi, aynı zamanda askeri bir terimdir ve "*toplanma, toplantı*" anlamına gelmektedir.[1] Toplanma kavramı mantıksal alanda zorunlu olarak birden fazla şeyin bir araya gelmesini gerektirmektedir. Ceza hukuku anlamında içtima denilince anlaşılan kanunun bir fail tarafından birden fazla kez ihlal edilmesidir.[2] Birden fazla ihlal söz konusu olduğunda ceza hukukunda temel prensip suç sayısı kadar cezalandırmadır. Buna "gerçek içtima" denilmektedir.[3] Tarihsel süreç içerisinde, bazı hallerde, katı bir cezalandırmanın topluma yarar yerine zarar verebileceği görüşü hakim olmuştur.[4] Bu doğrultuda orantılılık ilkesini gözeten kanun koyucu, bazı özel durumlarda gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasını, ceza adaletine aykırı görmüş ve bu hallerde gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasının cezalandırmadan beklenen faydayı sağlamayacağı düşüncesiyle gerçek içtima hükümlerine birtakım istisnalar öngörmüştür.[5] Bu istisna kapsamında, ya *zincirleme suç*ta olduğu gibi, tek suç işleme kararıyla, bir kişiye karşı, değişik zamanlarda, kanunun aynı hükmü, birden fazla kez ihlal edilebilir (TCK md. 43/1) ya *aynı neviden fikri içtima*da olduğu gibi, aynı suçun, tek fiile (davranışla), birden fazla kişiye karşı işlenmesi (TCK md. 43/2) ya da *farklı neviden fikri içtima*da olduğu gibi, tek bir fiil ile kanunun birden fazla hükmünün ihlal edilmesi (TCK md. 44) söz konusu olabilir.[6] Bu durumda da içtima hükümlerinin uygulanması gündeme gelir ve fail tek bir cezaya mahkum edilir.[7] Doktrinde bir görüşe göre, her ne kadar "*bileşik suç*" veya mülga765

---

[1] https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi:27.06.2020)

[2] **Zeki Hafızoğulları- Muharrem Özen**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Us-A Yayıncılık, Ankara,2015, s.354**; Nevzat Toroslu- Haluk Toroslu**, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s.358; **M. Emin Artuk vd.**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 723; **Hakan Hakeri**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 591.

[3] **Bahri Öztürk- Mustafa Ruhan Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 386; **Mustafa Özen**, "Suçların İçtiması", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)* Ankara,2008, s.12.; **İzzet Özgenç**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 610**; Neslihan Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtiması", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)*, 2014, C. 2, S. 1-2, s.31; **Muhammed Demirel- Melik Kartal,** "The Conditions for the Application of Successive Crime in the Turkish Criminal Code", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 2019, C.77, S.1, s. 452.

[4] **Özen**, "Suçların İçtiması", s.1.

[5] **Göktürk,** "Türk Hukuku'nda Suçların İçtiması",32; **Mahmut Koca-İlhan Üzülmez**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2019, s.504; **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 723.

[6] **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.358.

[7] **Türkan Yalçın Sancar**, *Müteselsil Suç*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1995, s. 17;

sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde kullanılan ifadeyle "*mürekkep suç*", 5237 sayılı TCK sistematiğinde "*suçların içtimaı*" başlığı altında düzenlenmişse de bileşik suçu, teknik olarak, suçların içtimaı kapsamında saymak mümkün görünmemektedir çünkü bileşik suç halinde, kanunun tek bir hükmü, tek bir fiille ihlal edilmiştir. Yani bileşik suç halinde normlar çatışması görünüştedir. Bu gibi durumlarda olaya birden fazla normun uygulanabilir görünmesine karşın gerçekte tek bir norm uygulanabilir.[8] Bileşik suç hariç, bütün bu durumlarda, fail tarafından, birden fazla suçun işlenmesi söz konusu olmaktadır. Ancak bu hallerde, kanun koyucu orantılılık ilkesini gözetmiş ve gerçek içtima hükümlerinden ayrılmıştır. Zincirleme suç veya mülga 765 sayılı TCK döneminde kullanılan ifadeyle *müteselsil suç*, ceza hukukunun yüzlerce yıllık geçmişe dayanan en temel kurumlarından bir tanesidir.[9] Türk hukukunda ilk defa 765 sayılı TCK ile düzenlenen zincirleme suç, 5237 sayılı TCK'da da düzenleme alanı bulmuştur. Ancak 5237 sayılı TCK'daki zincirleme suç düzenlemesi 765 sayılı TCK'daki düzenlemeden önemli ölçüde ayrılmıştır. 5237 sayılı TCK'da, mülga TCK dönemindeki tartışmaları sonlandırmak amacıyla zincirleme suç ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeyle bir kısım tartışmalar kesinliğe kavuşmuştur ancak kurumun yapısıyla uyumlu olmayan değişiklikler hala tartışılmaya devam etmektedir.

Zincirleme suç; suçların içtimaının özel bir türü olarak hem mülga 765 sayılı TCK'da, hem de bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiştir. Mülga TCK'nın 80.maddesinde düzenlenmiş ve uygulamada "*müteselsil suç*" adını almıştır. Bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nın 43. maddesinde "*Zincirleme Suç*" başlığı altında düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK sisteminde, önceki sistemde var olan "*cezaların içtimaı*" hükümlerine (765 sayılı TCK md. 68-77) yer verilmemiştir. Yine önceki dönem uygulamasında "*müteselsil suç"* olarak adlandırılan kurum, 5237 sayılı TCK ile "*zincirleme suç"* olarak ifade edilmiştir. Bu değişikliğin esas sebebi yeni kanunlarda Türkçeleştirme düşüncesidir. Ancak, 5237 sayılı TCK genel olarak değerlendirildiğinde dilin hukuk tekniği açısından doğru kullanılmadığı

Öztürk-Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s.386.

[8] **Toroslu- Toroslu**, *Genel kısım*, s.360; **Berrin Akbulut**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 743.

[9] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 40.

görülmektedir.[10] Ceza hukukunun en temel kurumları olan "*hareket*", "*fiil*" ve "*netice*", birbirlerinden farklı kurumlardır. Ancak TCK' da birbirlerini karşılar şekilde kullanıldığı görülmektedir.[11]

Zincirleme suç failin lehine sonuçlar doğuran bir kurumdur. Ayrıca işlenen suç sayısı kadar cezaya hükmedilmesi ilkesinin de istisnasını oluşturmaktadır.[12] Ancak incelenecek olan bazı tartışmalı Yargıtay kararlarında da görüleceği üzere, uygulamada yeteri kadar anlaşılabilen ya da doğru uygulanabilen bir kurum olduğunu söylemek güçtür. Diğer yandan, pozitivist hukukçular, zincirleme suç kurumunu gereksiz ve hatta zararlı bulmaktadır. Pozitivistlere göre, suç işleme kararında ısrar eden ve yeni suçlar işleyen failin rastlantısal olarak suç işleyen faile göre daha az bir cezayla cezalandırılması doğru değildir. Zincirleme suçun gerekliliği ya da gereksizliği tartışmaları bir tarafa, pozitif bir düzenlemede karşılık bulan bir kurumun doğru anlaşılması ve uygulanması ceza adaletinin bir gereğidir.

Bu eserin birinci bölümünde suçların içtimaı kavramı ve suçların içtimaının hukuki niteliği, bununla bağlantılı olarak fiil tekliği-fiil çokluğu ve suç tekliği-suç çokluğu üzerinde durulmuştur. Daha sonra zincirleme suçun tanımı, tarihi gelişimi üzerinde durulmuş ve kurumun hukuki niteliği açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde zincirleme suçun şartları ve unsurları açıklanmıştır.

Eserin üçüncü bölümünde zincirleme suçun hükümleri ve sonuçları incelenmiş, yetki, af, şikayet, zamanaşımı, görevli mahkeme gibi hususlar incelenmiştir.

Çalışmanın sonuç bölümünde çalışmadan elde edilen sonuçlar genel hatlarıyla özetlenmiş, konuya dair eleştiriler ve öneriler ortaya konmuştur.

---

[10] **Nevzat Toroslu- Yüksel Ersoy**, 'Kanunlaşmaması Gereken Tasarı', Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No:71, Ankara, 2004, s. 6.

[11] **Türkan Yalçın Sancar**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2007, S. 70, s. 245.

[12] **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 388.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK SUÇLARIN İÇTİMAI VE ZİNCİRLEME SUÇ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. GENEL OLARAK SUÇLARIN İÇTİMAI

A. Suçların İçtimaı Kavramı ve Hukuki Niteliği

Bir kimse tarafından, birden fazla ceza normunun ihlal edilmiş olması ve bu durumun bir sonucu olarak birden fazla suçtan ceza sorumluluğunun bulunması halinde, suçların içtimaı söz konusu olur.[13] Birden fazla ihlal söz konusu olduğunda ceza hukukunda geçerli olan ilke "*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*" ilkesidir.[14] Bu ilkenin kural olmasının bir sonucu olarak, her bir ihlal birbirinden bağımsızdır ve fail, her bir ihlalden ayrı ayrı sorumlu tutulmaktadır.[15] Buna ceza hukukunda "*gerçek içtima*" denilmektedir.[16]

Ceza hukukunda kural, gerçek içtima olmakla birlikte, bazı hallerde, gerçek içtima kuralı, özel olarak düzenlenmiştir. Bu hallerden ilki, cebrin suçun bir unsuru olduğu suç tiplerinde öngörülmüştür. Bu tür suçlarda, suçun işlenişi esnasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali meydana gelmişse hem ilgili suçtan hem de kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinden fail sorumludur. Örneğin, cinsel saldırı suçunun işlenmesi esnasında, fail tarafından uygulanan cebir, kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olmuşsa, ayrıca kasten yaralama suçundan sorumluluk söz konusu olur (TCK md. 102/4)[17].

Gerçek içtima kuralının özel olarak düzenlendiği hallerden ikincisi, suçun kanuni tanımında manevi unsur olarak, failin belli bir amaçla hareket etmesinin arandığı

---

[13] **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s.407; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.15; **M. Emin Artuk vd.**, Genel Hükümler, s.723; **Akbulut**, *Genel Hükümler*,, s. 742.

[14] **Sulhi Dönmezer- Sahir Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. II*, Beta Yayınları, İstanbul, 1997, s. 373; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.504.; **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 610; **Berrin Akbulut**, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler*, Ankara, 2019, s.303.

[15] **Timur Demirbaş**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 551.

[16] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.12; **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 610.**; Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s. 31.

[17] **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 610; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.504.

suç tipleridir. Suçun kanuni tanımında belirtilen amaç, bazı suç tiplerinde suçun temel şekline, diğer bazı suç tiplerinde ise suçun nitelikli haline ilişkindir. Örneğin "*Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek*" (TCK md. 220/1) halinde amaç unsuru, suçun temel şekline ilişkin bir manevi unsurdur. Diğer yandan kasten öldürme suçunun, "*bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla işlenmesi*" (TCK md. 82/h) halinde amaç unsuru, suçun nitelikli haline ilişkin bir manevi unsurdur. Amaçlanan suçun işlenmesi durumunda, fail hem amaç suçtan hem de araç suçtan sorumlu olur. Bir başka deyişle, bu halde gerçek içtima hükümleri uygulanır.[18]

TCK, bazı suç tiplerinde, gerçek içtima kuralını ayrıca düzenlemiştir. Örneğin, soykırım suçu ve insanlığa karşı suçlar kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarında, mağdur sayısınca suçtan sorumluluk esastır (TCK md. 76/2, md. 77/2).[19]

Gerçek içtima kuralının istisnasını failin birden fazla suç işlemiş olmasına ve birden fazla cezai sorumluluğu bulunmasına rağmen, tek cezadan sorumlu tutulduğu "suçların içtimaı" oluşturmaktadır.[20] Kanun koyucu suçların içtimaı olarak adlandırılan içtima türünde, çeşitli sebeplerle gerçek içtima hükümlerinden ayrılmış ve birden fazla ihlale tek ceza verilmesini öngörmüştür. Suçun özel bir görünüş şekli olan suçların içtimaı kurumu, 5237 sayılı TCK'nın birinci kitabının ikinci kısmının "*Suçların İçtimaı*" başlıklı 5. bölümünde, 42. maddede "*Bileşik Suç*", 43. maddede "*Zincirleme Suç*", 44. maddede "*Fikri İçtima*" olmak üzere 3 farklı şekilde düzenlenmiştir.

Karşılaştırmalı hukukta içtima öğretisi bakımından 3 farklı sistem öne çıkmaktadır. Failin ne kadar suç işlemişse o kadar cezadan sorumlu tutulacağına ilişkin sisteme *toplama sistemi*, işlenen suçların cezalarının belirli oranda artacağını öngören sisteme *hukuki içtima sistemi*, cezaların en ağırının uygulanmasını benimseyen sisteme de *erime sistemi* denilmiştir.[21]

---

[18] **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s.611; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.505.

[19] **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s.611; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.505.

[20] **Artuk vd.,** *Genel Hükümler***,** s. 723**; Koca-Üzülmez,** *Genel Hükümler***,** s. 504**; Özgenç**, *Genel Hükümler*, s.614; **Sancar**, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç"", s.246.

[21] **İçel**, *Suçların İçtimaı*, s. 12, **Mustafa Necmettin Öztop**, "Yargıtay Kararları Işığında Zincirleme Suç", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),* İstanbul, 2013, s. 6.

Kanunun birden fazla hükmü ihlal edildiği zaman, bu ihlallerin basit bir toplama işlemine tabi tutulması, bazı durumlarda failin kusurunu aşan şekilde sorumlu tutulmasına yol açabilir. İçtima öğretisinin ortaya çıkış nedeni, toplama sisteminin bazı hallerde, kusurunu aşan şekilde faili sorumlu tutmasını engellemektir.[22] Çünkü çağdaş ceza hukuku sistemlerinde, sorumluluğun tespitinde failin kusuru esastır ve fail, kusurunu aşar şekilde cezalandırılamaz.[23]

Hukuki içtima esası, bu çalışmanın konusunu oluşturan zincirleme suçu (TCK md. 43/1) karşılamak üzere doktrin tarafından ortaya atılmıştır.[24]

Erime sistemi, birden fazla ihlal gerçekleştiren failin, suçların içtimaı kapsamında, sadece en ağır ihlalden sorumlu olmasıdır. Suçların içtimaının bir türü olan *farklı neviden fikri içtima* (TCK md. 44) erime sisteminin bir örneğidir.[25]

Bileşik suçu, teknik olarak, suçların içtimaı kapsamında değerlendirmek mümkün görünmemektedir. Çünkü bileşik suç halinde, tek bir fiille tek bir normun ihlali gündeme gelmektedir Bu ihlal, birden fazla suç tipinin birbirinin içinde eriyerek, yeni bir suç tipini meydana getirdiği tek bir suça ilişkindir. Bu durum, kanunda geçen "…*tek fiil sayılan suça* …" ifadesinden anlaşılmaktadır. Ayrıca bileşik suçta görünüşte içtimanın bir türü olan *tüketen norm* ilişkisi mevcuttur. Görünüşte içtima halinde, olaya uygulanabilir birden fazla norm ve birden fazla suç bir arada bulunsa da bu birliktelik görünüştedir. Bileşik suçun unsuru olan fiil, aynı zamanda birden fazla farklı suçun bir unsuru olabilmektedir. Örneğin yağma suçunda (TCK md. 148), hırsızlık (TCK md. 141) ve tehdit (TCK md. 106) veya cebir (TCK md. 108) suçlarına ilişkin birden fazla fiil, ortak bir hukuki birlik oluşturur ve yağma suçunun işlenmesi halinde, bileşik suçun kanuni tanımında belirtildiği gibi *tek bir fiil* söz konusu olur.[26] Fail tarafından tek bir

---

[22] **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s.32.

[23] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.310, **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s.32.

[24] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 7, **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s.53.

[25] **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s.50.

[26] Hafızoğulları-Kurşun, bileşik suçun kanuni tanımının yanlış olduğunu düşünmektedir. Yazarlara göre, bileşik suç ya iki ayrı suç tipinden biri diğerinin unsuru olarak düzenlenmek suretiyle ya da bir suç tipinin diğerinin ağırlaştırıcı nedeni olması suretiyle kaynaşmakta ve faile tek bir ceza verilmektedir. Yazarlar, doktrinde bileşik suçun çeşitli yazarlar tarafından yapılan tanımını inceledikten sonra, kanuni tanımın doktrindeki tanımların hiçbiriyle dil, anlam ve mantık olarak örtüşmediğini savunmaktadırlar. Yazarlara göre, doktrinde yapılan tanımlar, "suç" üzerine kuruludur. Oysa kanuni tanım "fiil" unsuru üzerine yapılmıştır. Bu iki terim ise birbirinden farklıdır. Bkz. **Zeki Hafızoğulları-Günal Kurşun**,"5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suçun Tanımı Hakkında", *Ankara Barosu Dergisi*, 2007, S.: 3, s. 56 vd.

suçun işlenmesi durumunda, suçların içtimaı hükümlerinin uygulanması söz konusu olmaz fakat failin birden fazla suç işlediği her durumda da suçların içtimaı gündeme gelmez.[27] Sonuç olarak, suçların içtimaı kavramından anlaşılması gereken zincirleme suç ve fikri içtima kavramlarıdır. Çünkü hem zincirleme suçta hem de fikri içtimada aynı fail tarafından birden fazla ihlalin gerçekleştirilmesi söz konusudur.[28]

Kanun koyucu, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak, 5237 sayılı TCK'da "*cezaların içtimaı*"nı düzenlememiştir.[29] Esasen cezaların içtimaı maddi ceza hukukunun bir konusu değildir.[30] Birden fazla suçtan dolayı birden fazla cezai sorumluluğu bulunan faile verilen cezanın ne şekilde infaz edileceğine dair bir sorun olan cezaların içtimaı, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 99/1. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu, bu düzenlemeyle bir kişi hakkında hükmolunan her bir cezanın birbirinden bağımsız olduğunu ve varlıklarını ayrı ayrı koruduğunu hükme bağlamıştır.[31]

Suçların içtimaının ve cezaların içtimaının ortak yönü aynı fail tarafından birden fazla ihlalin işlenmiş olmasıdır. Ancak suçların içtimaı cezaların içtimaının bir istisnasını oluşturmaktadır. Suçların içtimaı halinde, suçun bütün unsurları, özellikle de hareket tekliği-hareket çokluğu inceleneceği için, bu kurum, suç teorisine ait bir kurumdur. Suçların içtimaı, suçun ağırlaştırıcı ya da hafifletici nitelikli hali olmayıp, suçların kaynaşması halidir ve ancak kanunda düzenlenen hallerde maddi olaya

---

[27] **Kayıhan İçel**; *Suçların İçtimaı*, İstanbul, 1972, s.11; **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s. 42; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 743; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 506.

[28] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.11., **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 506., **Göktürk**, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı", s.42.; **Mahmut Koca**, "Fikri İçtima", **Koca Mahmut**, "Fikri İçtima", *Ceza Hukuku Dergisi (CHD)*, 2007, C. 2, S.4,, s. 198.

[29] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 742; **Veli Özer Özbek**, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 396; **Metin Feyzioğlu- Devrim Güngör**, "Cezaların Toplanması ve Koşullu Salıverilme İlişkisi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)*, 2007, S.: 69, s. 51.

[30] **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II*, s.374; **Özbek**, *İnfaz Hukuku*, s. 398.

[31] İlgili düzenleme şu şekildedir:
"Birden fazla hükümdeki cezaların toplanması
Madde 99- (1) Bir kişi hakkında hükmolunan her bir ceza diğerinden bağımsızdır, varlıklarını ayrı ayrı korurlar. Ancak, bir kişi hakkında başka başka kesinleşmiş hükümler bulunur ise, 107 nci maddenin uygulanabilmesi yönünden infaz hâkimliğinden bir toplama kararı istenir. (Ek cümle:14/4/2020-7242/42 md.) Adli para cezasından çevrilen ve ceza infaz kurumunda infaz edilme aşamasına gelen hapis cezaları da toplama kararına dahil edilir."

uygulanabilir.[32] Ayrıca bu kuruma ilişkin kurallar, ceza sorumluğunun kapsamını daraltan tamamlayıcı hükümler niteliğindedir.[33]

Suçların içtimaı, aralarında bağlantı noktası bulunan birden fazla suçun kanunun öngördüğü istisnai ve özel şartlarda kaynaşması veya birleşmesi halidir.[34] Suçların içtimaının hukuki niteliği olarak, failin cezai sorumluluğunu etkileyen bir kurum olduğu ileri sürülmüşse de failin cezai sorumluluğunun azalması, bu kurumun hukuki niteliği değil, hukuki niteliğinin bir sonucudur.[35]

Suçların içtimaının söz konusu olabilmesi için bir kimse tarafından birden fazla suçun işlenmesi ve bu suçlar arasında kanunun öngördüğü bağlantı noktasının bulunması gerekir. İçtimanın yanısıra tekerrür de suç çokluğu haline ilişkindir. Bu nedenle aynı fail tarafından birden fazla ihlal gerçekleştirildiğinde, suçların işlendiği zamanın irdelenmesi gerekir. Suçların içtimaının söz konusu olabilmesi için, suçların kesin hükümden önce işlenmesi gerekir. Eğer kesin hükümden sonra bir veya daha fazla suç işlenmişse, bu durumda şartları varsa tekerrür hükümleri uygulanır.[36] Bu iki kurum birbirinden farklı kurumlardır. Tekerrür, failin kişiliğine ve sorumluluğuna ilişkindir ve TCK'nın "*Güvenlik Tedbirleri"* başlıklı 2.bölümünde*," Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular"* başlığı altında 58.maddede düzenlenmiştir. TCK sistematiğinde tekerrür hükümleri daha çok ceza yaptırımı ve bu yaptırımın bir sonucu olarak güvenlik tedbiri kurumuyla ilişkilendirilmiştir.[37] Oysa suçların içtimaı (TCK md.42,43 ve 44) kanunun "Suçların İçtimaı" başlıklı beşinci bölümünde düzenlenmiştir. Kanunda, suç teorisine ilişkin hükümlerle beraber düzenlenmiştir. Diğer yandan, iştirak kurumu da içtimadan farklıdır. İçtima öğretisi birden çok suçun tek failde birleşmesi esasına dayanmaktayken, iştirak öğretisi birden fazla kişinin bir suçta birleşmesi esasına dayanmaktadır.[38]

Kanun koyucu, bazı durumlarda özel içtima hükümleri öngörebilir. Nitekim, TCK md. 125/5'te "*...bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır."*

---

[32] **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C. II*, s.374; **Öztop**, "Yargıtay Kararları Işığında Zincirleme Suç", s.4.
[33] **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 354.
[34] **Öztop**, "Yargıtay Kararları Işığında Zincirleme Suç", s. 4.
[35] **Dönmezer-Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C. II,* s.375
[36] **Öztürk- Erdem**, Uygulamalı Ceza Hukuku, s. 388; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.15.
[37] **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 649 vd.
[38] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 723.

ifadesiyle TCK md. 43'ün şartlarından bağımsız olarak yeni bir zincirleme suç ipotezi öngörmüştür. Yine 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda da özel bir düzenleme öngörülmüştür.[39] Şike ve teşvik primi suçları aynı suç olmadığı halde kanun koyucu genel düzenlemeden ayrılarak bu suçlar arasında özel bir zincirleme suç ipotezi öngörmüştür.[40]

Suçların içtimaının özel olarak düzenlendiği bir diğer hal, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununa 09.07.2021 tarih ve 7332 sayılı kanunla eklenen "*Maddede düzenlenen suçların birden fazla hayvana karşı aynı anda işlenmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında artırılır.*" hükmüdür (HKK md.28/A-6). Hayvanın ceza hukuku bakımından mağdur olup olamayacağı tartışmalıdır.[41] Arapça kökenli bir kavram olan hayvan, sözlükte kavramsal olarak "duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık" şeklinde tanımlanmıştır.[42] Hayvanları Koruma Kanununda hayvan kavramına ilişkin "evcil havyan", "sahipsiz hayvan", "güçten düşmüş hayvan", "yabani hayvan",, "ev ve süs hayvanı", "kontrollü hayvan", "deney hayvanı" gibi çeşitli tanımlar yapılmışsa da (HKK md. 3), kavrama ilişkin genel bir tanım yapılmamıştır. Karşılaştırmalı hukuk bakımından Almanya ve İsviçre gibi bazı ülkeler hayvanın eşya olmadığını açık bir şekilde mevzuatlarında düzenlemişlerdir.[43] Türk hukukunda ise, böyle bir açık düzenleme bulunmamaktadır ve hayvanlar eşyalar gibi müsaderenin veya haczin konusunu oluşturabilmektedir. Kanımızca, hayvan, hukukun süjesi değil, objesidir. Hukuk düzeni, objeleri değil, süjelerle nesneler arasındaki ilişkiyi korumaktadır.[44] Dolayısıyla doktrinde ağırlıklı olarak benimsenen hayvanın suçun mağduru olamayacağı, görüşünü savunmak mümkündür. Örneğin, kanuni tipe uygun olarak sahipli bir hayvana zarar verilmesi halinde, zarar gören hayvan mala zarar verme suçunun mağduru değil, maddi konusunu oluşturur.[45] Kanun koyucu

---

[39] "Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda, birden fazla kez işlenmesi halinde, bunlardan en ağır fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur." (Md. 11/10)

[40] **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 599.

[41] Tartışmalar için bkz. **Eylem Baş**, Hayvanın Kötü Muamelelere Karşı Ceza Hukuku Vasıtasıyla Korunması Halinde Mağdurun Tespiti, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C.12, S.1.

[42] https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 01.08.2021)

[43] **Eylem Baş**, *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.

[44] **Baş**, Fail ve Mağdur, s.797.

[45] **Baş**, *Fail ve Mağdur*, s. 797.

HKK md. 28/A'da, bir davranışla, aynı anda birden fazla suçun işlenmesini cezayı artıran bir neden olarak düzenlemiştir. Kanımızca, bu düzenleme, hem aynı neviden fikri içtima (TCK md. 43/2) hem de farklı neviden fikri içtima (TCK md. 44) hükümlerini kapsar niteliktedir. Çünkü kanun koyucu, HKK md. 28/ A' da "*nesli yol olmak üzere olan bir hayvanı öldürmek*", "*ev hayvanını ve evcil hayvanı kasten öldürmek*", "*Hayvanlara cinsel saldırıda bulunmak veya tecavüz etmek*", "*bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence etmek veya acımasız ve zalimce muamelede bulunmak*", "*hayvanları dövüştürmek*" gibi suçları, belirli şartlar altında cezalandırmaktadır. Her biri bir diğerinden bağımsız nitelikte olan birden fazla suç tipi aynı maddede düzenlenmiştir. Dolayısıyla, "… *maddede düzenlenen suçların*…" ifadesinden birbirinden farklı nitelikte birden fazla suç anlaşılmaktadır. Madde metninde geçen "…*birden fazla hayvana karşı işlenmesi*..." ifadesiyle haksızlığın yoğunluğu kastedilmiştir. Diğer yandan, bu suçların "*aynı anda*" işlenmesi, zorunlu olarak birden fazla suçun, tek bir fiille işlenmesi gerektirmektedir. Bu düzenleme, suçların aynı ya da farklı nitelikte olmasına dair bir şart içermemektedir. Birden fazla hayvana karşı işlenen birden fazla suç, aynı suç olabileceği gibi, farklı suç da olabilir. Örneğin birden fazla hayvana, aynı anda, elektrik vererek işkence edilebilir. Yine failin hayvanların ölmesini göze alarak hayvanları dövüştürdüğü esnada, hayvanların ölümü neticesi gerçekleşebilir. Birinci halde aynı neviden fikri içtima, ikinci halde farklı neviden fikri içtima söz konusudur. Fakat, kanun koyucu suçların aynı anda işlenmesi şartını öngördüğü için, zincirleme suç bu hüküm kapsamında değerlendirilmemelidir. Fakat TCK md.5'in göndermesi sonucu, zincirleme suç (TCK md.43/1) hükmü genel hüküm olduğundan, bu maddede münferit olarak sayılan bu suçlar bakımından, şartları varsa uygulanabilir.

İçtima öğretisinin esasını oluşturan fiil tekliği-fiil çokluğu ve suç tekliği-suç çokluğu ayrımını incelemeden önce doktrinde suçların içtimaına benzer olan ancak bu kapsamda sayılmayan görünüşte içtima kavramı ve görünüşte içtima halleri incelenecektir.

B. Görünüşte İçtima

Failin hareketi ile ceza normları arasındaki ilişki bazen, failin eylemi, çok sayıda normla illiyet bağı ilişkisi kuruyor görünmesine karşın, bu normlardan yalnızca birinin olaya uygulanabilir olması şeklinde ortaya çıkabilir. Bu halde, failin hareketi birden

fazla normu ihlal ediyormuş gibi görünür ancak fail bu normlardan sadece biriyle sorumlu tutulabilir.[46]

Görünüşte içtima halinde ceza normlarının veya suçların çokluğu görünüştedir. Bu nedenle fail eylemine uyan tek bir suçtan sorumludur.[47]

Görünüşte içtima hallerini, ceza normları arasındaki "özel norm-genel norm", "asli norm- yardımcı norm", "tüketen norm- tüketilen norm" ilişkisi oluşturmaktadır.[48]

1. Özel Norm- Genel Norm İlişkisi; Bir olaya uygulanabilecek hem özel normun hem de genel normun bulunması durumunda söz konusu olur. Aynı hukuki değeri koruyan[49] özel norm, genel normun bütün unsurlarını ve özelliklerini taşımakla birlikte bunlara ilave bazı unsurlar ve özellikler taşır. Bu durumda da *özel normun önceliği* ilkesi araya girer ve olaya özel normun uygulanması gerekir.[50]

Özel norm- genel norm ilişkisi aynı kanunun hükümleri arasında olabileceği gibi, birbirinden farklı kanunların hükümleri arasında da olabilir.[51] Bu duruma, hırsızlık suçunu düzenleyen TCK md. 141 ile md. 142 ilişkisinde olduğu gibi bir suçun temel şekli ile nitelikli halleri arasındaki ilişki, zimmet suçunun (TCK md.247) güveni kötüye kullanma suçuna göre özel bir norm olmasında olduğu gibi, özgü suç ile genel suç arasındaki ilişki, mala zarar verme suçu (TCK md.151) ile 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda öngörülen Atatürk'ü temsil eden heykel, abide ve kabrinin yıkılması suçunda olduğu gibi, genel kanun ile özel kanun arasındaki ilişki örnek olarak gösterilebilir.[52]

Diğer yandan neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlarda TCK md. 23'e göre fiilin ortaya çıkan istenenden ağır sonucuyla ilgili olarak failin en azından taksirle hareket etmesi gerekmektedir. Fail tarafından neticesi sebebiyle ağırlaşan bir suç işlendiğinde artık ilgili suçtan taksirli sorumluluk geri çekilecek ve neticesi sebebiyle ağırlaşan suç

---

[46] **Dönmezer-Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* II, s. 373; **Kayıhan İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2008, S. 14, s. 36.

[47] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 36.

[48] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 724.

[49] **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550.

[50] **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 552; **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 724, **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550.

[51] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 41.

[52] **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 553; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550., **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 724.

hükümleri uygulanacaktır. Örneğin kasten yaralama suçunda ölüm sonucu meydana gelmişse (TCK md. 87/4), ölüm sonucunun meydana gelmesinde failin en azından taksiri bulunuyorsa, artık fail genel hüküm olan taksirli öldürmeyi düzenleyen TCK md. 85'ten değil, özel hüküm olan TCK md. 87/4' ten sorumlu tutulacaktır.[53]

5237 sayılı TCK'da *özel normun önceliği- genel normun sonralığı* ilkesine aykırı bir düzenleme öngörülmüştür. TCK md. 5'te özel ceza kanunları ile TCK genel hükümler arasındaki ilişki "*Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.*" şeklinde tarif edilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, TCK'nın genel hükümleri özel ceza kanunlarında uygulama alanı bulabilecektir.[54] Fakat sonraki özel kanunun TCK'nın genel hükümlerine aykırı olması halinde nasıl bir yol izleneceği tartışmalıdır.

TCK'da özel normun önceliği- genel normun sonralığı ilkesine aykırı olan bir diğer düzenleme ise, konut dokunulmazlığını ihlal etmek suretiyle işlenen hırsızlık suçuna ilişkindir. (TCK md. 142/2-h, 142/4) Kanun koyucu, TCK md. 142/2-h'de hırsızlık suçunun "*herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında*" işlenmesi halinde, hırsızlık suçuna verilecek cezanın artırılmasını düzenlemiştir. Dolayısıyla, konut dokunulmazlığını ihlal suçu, nitelikli hırsızlık suçunun bir unsuru olarak öngörülmüştür. Fakat, TCK md. 142/4' te "*Hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlâli veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikâyet aranmaz.*" hükmü, hem suçların içtimaına ilişkin genel kurallara, hem bileşik suça ilişkin düzenlemeye (TCK md. 42) hem de özel normun önceliği ilkesine aykırılık teşkil eder. Çünkü, konut dokunulmazlığını ihlal etmek suretiyle işlenen hırsızlık suçu, bileşik suç olarak öngörülmüştür. Bu surette işlenen suçlarda birden fazla hareket hukuki birlik oluşturur ve tek bir fiille kanunun tek bir ihlali söz konusudur. Sonuç olarak, tek bir

---

[53] **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550.

[54] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 39; Özbek-Doğan-Bacaksız aksi görüştedir. Yazarlara göre, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlarda sonradan yapılan değişiklikler varlıklarını korur. Bu nedenle de TCK md. 5 temenni niteliğindedir. **Özbek-Doğan-Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 110; Özgenç de benzer düşüncededir. Yazara göre Anayasada kanundan önce gelen bir temel kanun hiyerarşisi öngörülmediği için TCK md.5 'in kanunun yürürlük tarihi olan 1 Haziran 2005'ten sonra çıkarılan kanunlar üzerinde mevzuat disiplinini sağlama açısından bir etkisi olamayacaktır. Bkz. **Özgenç**, *Genel Hükümler,* s.113.

fiille, kanunun tek bir hükmü ihlal edilmekte fakat fail birden fazla suçtan sorumlu tutulmaktadır. Bu da "*bir suç için bir ceza verilir*" ilkesini ihlal etmektedir.[55]

2. Asli Norm- Yardımcı (Tali) Norm ilişkisi; Olaya uygulanabilir tek bir asli norm mevcuttur. Fakat asli normun olaya uygulanma ihtimalinin bulunmadığı hallerde yardımcı norm devreye girerek olaya uygulanır. Bu tür ceza normları arasında "*yardımcı normun sonralığı*" ilkesi geçerlidir. Örneğin suç tipinde "*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan diğer haller dışında*" ifadesi gibi bir ifade öngörülmüşse burada asli norm-yardımcı norm ilişkisinden söz edilir. Bu norm ilişkisine örnek olarak zimmet suçu (TCK md. 247) ile görevi kötüye kullanma suçu (TCK md.257) arasındaki ilişki gösterilebilir. Zimmet suçu bu ilişkide asli norm, görevi kötüye kullanma suçu yardımcı normdur.[56]

Zarar suçu- tehlike suçu ayrımında, zarar suçu asli norm, tehlike suçu tali norm özelliğini taşır. Kişilerin hayat, sağlık veya mal varlığı açısından tehlikeli olabilecek şekilde trafikte araç kullanan kişilerin fiili, tehlike suçu niteliğindeki "*trafik güvenliğini tehlikeye sokma*" (TCK md. 179) suçunu oluştur. Fakat fail, bu şekilde araç kullanırken işlediği fiil nedeniyle bir de kişilerin vücut bütünlüğünü ihlal ederse artık zarar suçu gerçekleşmiş olur (TCK md.89) ve fail sadece zarar suçundan sorumlu olur.[57]

Yine teşebbüs aşamasında kalmış suç ile tamamlanmış suç arasında da asli norm-yardımcı norm ilişkisi mevcuttur. Suçun icra hareketlerine elverişli hareketlerle doğrudan doğruya başlayan fail, elinde olmayan nedenlerle teşebbüs aşamasında kalmış bir suçu, özellikle tamamlanmış bir suç haline dönüştürürse, teşebbüs hükümleri yardımcı hükümler olduğu için, icra edilen birden fazla hareket arasında hareket birliğini gösteren emareler de varsa, fail artık sadece tamamlanmış suçtan cezalandırılacaktır.[58]

---

[55] Ayrıntılı açıklama için bkz. **Metin Feyzioğlu -Devrim Güngör**, "Bir Suç İçin Bir Ceza Verilir İlkesinin İhlali: TCK md. 142-4", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD),* 2007, C. 56, S. 1, s. 139-143; **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 617 vd.; **Veli Özer Özbek- Koray Doğan- Pınar Bacaksız**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 458.

[56] **Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem- Murat Önok**, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara,2020, s. 1226; **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 553; **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 725; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550.

[57] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 725; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 550.

[58] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 725; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 554.

Faillik asli norm, şeriklik tali normdur. Bu sebeple azmettirdiği suça bizzat müşterek fail olarak katılan kişi, normlar arasındaki aslilik- talilik ilişkisi gereği sadece haksızlık içeriği daha fazla olan faillikten sorumludur.[59]

Aslilik- talilik ilişkisinin açıklanan görünüşte içtima şekillerine girmeyen ve aralarında unsur ya da cezayı ağırlaştıran nitelikli hal ilişkisi bulunmayan, farklı hukuki değerleri koruyan karma suçlar da aslilik- talilik ilişkisine dahildir. Mülga TCK'nın 165. maddesinde *suça konu eşyanın satın alınması* bir suç olarak düzenlenmişti. Yine 765 sayılı TCK'nın 579. maddesinde *hal ve şartlarından suç eşyası olduğu anlaşılan eşyanın meşru menşeinin soruşturulmadan alınması da cezalandırılmıştı.* Örneğin bir kimse suç konusu olduğunu bildiği bir eşyayı satın alırsa, zorunlu olarak 579. maddeyi de ihlal etmekteydi.[60]

Son olarak geçit suçlarında da aslilik- talilik ilişkisi bulunur. Geçit suçu failin bir suçu işlemek için aynı hukuksal konuyu koruyan daha hafif bir diğer suçtan geçmek zorunda olduğu suç tipidir. Örneğin kasten öldürme ve kasten yaralama suçları aynı hukuksal değeri koruyan farklı suçlardır. Failin bir insanı öldürmesi için öncelikle bir insanı yaralaması yani kasten yaralama suçundan kasten öldürme suçuna geçmesi gerekir. Bu durumda kasten yaralama suçu yardımcı norm niteliğindedir.[61]

3. Tüketen Norm- Tüketilen Norm İlişkisi; Bir norm diğer normların koruduğu ortak hukuki değerleri bünyesinde birleştirebilir. Dolayısıyla bir norm diğer normları tüketmiş olur ve bünyesinde tek bir cezayı barındırır.[62]

Bu durumda bir olaya uygulanabilir gibi gözüken iki normdan biri diğer normu bünyesine katmışsa tüketen norm- tüketilen norm ilişkisinden söz edilir. Her iki suç tipini de bünyesinde barındıran suç tipi *tüketen norm*, diğer suç tipi ise *tüketilen norm*dur. Tüketen norm- tüketilen norm ilişkisinin tipik örneği bileşik suçtur. Yağma suçu, hırsızlık ve cebir veya tehdit suçlarını tüketmektedir. Böylece yağma suçu tüketen suç, hırsızlık ve cebir veya tehdit suçları ise tüketilen suçtur. Ayrıca cezalandırılmayan sonraki hareketler de bu norm ilişkisine örnektir. Fail, bir suçu işlemesinden sonra aynı suç konusu ile ilgili olarak yeni bir suç işlemiş olabilir. Bu halde fail hakkında ilk işlediği

---

[59] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 725.; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 554.
[60] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 46.
[61] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 46.
[62] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 551 vd.; **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s 725.

suçtan ceza verilmesi yeterliyse bu gibi durumlarda cezalandırılmayan sonraki hareket söz konusu olur. Örneğin hırsızlık suçunu işleyen failin çaldığı malı tahrip etmesinde artık fail hakkında sadece hırsızlık suçundan hüküm kurulmasıyla yetinilecek, fail mala zarar verme suçundan ayrıca cezalandırılmayacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki mağdurun ya da üçüncü bir kişinin başka bir hukuksal değeri ihlal edilirse artık cezalandırılmayan sonraki hareketler söz konusu olmayacaktır. Yani bu gibi durumlarda tüketen- tüketilen norm değerlendirmesi yapmak doğru sonuçlar vermeyebilir. Dolayısıyla gerçek içtimanın uygulanması gündeme gelir. [63]

Seçimlik hareketli suçlarda failin tipik hareketlerden herhangi birini gerçekleştirmesi suçun oluşması için yeterlidir. Fail bu hareketle yetinmez ve aynı suç işleme kastı kapsamında diğer seçimlik hareketleri işlerse yine de tek bir suç işlemiş olur.[64] Fail seçimlik hareketlerin tamamını gerçekleştirirse failin kanunun aynı hükmünü birden fazla ihlal etmesi görünüştedir. Esasında bu seçimlik hareketlerden herhangi birini işlemekle suç oluşmuştur. Dolayısıyla seçimlik hareketli suçlar da niteliği itibariyle cezalandırılmayan sonraki harekettir. Bu nedenle de seçimlik hareketli suçlarda seçimlik hareketlerin birkaçının ya da tamamının işlenmesi halinde tüketen norm- tüketilen norm ilişkisi mevcuttur.[65]

II. FİİL TEKLİĞİ-FİİL ÇOKLUĞU AYRIMI VE BU AYRIMLA BAĞLANTILI OLARAK SUÇ TEKLİĞİ- SUÇ ÇOKLUĞU SORUNU

Ceza Hukuku anlamında bir suçun varlığından bahsedebilmek için, ilk olarak yapma ya da yapmama biçiminde bir davranışın bulunması zorunludur.[66]

Genel olarak suçların içtimaında ve çalışmamızın ana konusunu oluşturan zincirleme suçun tespitinde öncelikle incelenecek husus fail tarafından birden fazla suçun işlenip işlenmediğidir. Bu kapsamda, TCK'nın zincirleme suç ve fikri içtima

---

[63] **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 554; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 551.; **Artuk** vd., *Genel Hükümler*, s. 725; **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 43. Toroslu-Toroslu bileşik suç kalıbını ve genel olarak görünüşte içtima hallerini özel norm-genel norm çatışması başlığı altında incelemektedir. Toroslu-Toroslu' ya göre özel normun önceliği- genel normun sonralığı ilkesi bütün görünüşte içtima hallerini çözmek için yeterlidir. Bkz. **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 92.

[64] **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.122.

[65] **İçel**, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", s. 43.

[66] **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.132.

düzenlemeleri esas alındığında, her iki içtima türünün de bağlantı noktasını fiil tekliği ve fiil çokluğu ayrımı oluşturmaktadır.[67] Fiil tekliği ve fiil çokluğu kavramıyla suç tekliği ve suç çokluğu kavramı aynı anlama gelmemektedir. Buna karşılık, fiil tekliği ve fiil çokluğu, suç tekliği ve suç çokluğunun ortak noktasını oluşturmaktadır.[68]

Fail tarafından birden fazla suç işlenmemişse tek bir suçtan sorumluluk söz konusudur. Eğer fail birden fazla suç işlemişse ve işlenen birden fazla suç arasında, kanunun öngördüğü bağlantı noktası bulunmuyorsa, gerçek içtima hükümleri uygulanacak ve fail her bir suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Failin işlediği suçlar arasında kanunun öngördüğü bağlantı noktası bulunuyorsa, o zaman failin işlediği birden fazla suç, birbirinin içinde eriyecek, birleşecek ve fail tek bir suçtan ve tek bir cezadan sorumlu tutulacaktır.[69]

Zincirleme suç, kanunda "bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda aynı mağdura karşı aynı suçun birden fazla kez işlenmesi" olarak tanımlandığına göre (TCK md. 43/1), zincirleme suç bakımından önem taşıyan husus, birden çok suçun ve bu suçlar arasında tek bir suç işleme kararının bulunup bulunmadığıdır. Bu nedenle zincirleme suçta ilk incelenecek şart birden fazla suçun mevcut olup olmadığıdır.[70]

Suç tekliği ve çokluğu ayrımına ilişkin olarak çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşleri incelemeden önce, TCK sistematiğinde, suçların içtimaı kurumunun bağlantı noktasını fiil tekliği ve fiil çokluğu oluşturduğuna göre, öncelikle bu kavramlar incelenmelidir.

---

[67] **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 591; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 507.
[68] **Öztürk- Erdem**, Uygulamalı Ceza Hukuku, s. 386; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 507.
[69] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 745; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 507.
[70] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 19.

A. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımı ve Bu Ayrımı Belirlemede Kullanılan Ölçütler

İnsan eseri olan fiil, dış dünyada değişiklik meydana getiren bir bütündür.[71] Hukuki anlamda fiil, hareket, netice ve nedensellik[72] bağından oluşur.[73]

1. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımı

a. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Harekete Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş[74]

Hareket kavramından felsefi olarak insanın dış dünyaya yansıyan ve dış dünyada değişiklik yapan hareketleri kadar, insanın iç dünyasında gelişen duygu, düşünce ve istekler de anlaşılmaktadır.[75] Bir hukuki terim olarak hareket ise, insanın dış dünyada değişiklik yapan, bir şeyi yapmak şeklinde icrai bir davranışı olabileceği gibi, bir şeyi yapmamak şeklinde ihmali bir davranış da olabilir.[76] Hukukun diğer alanlarında olduğu gibi, ceza hukukunda da normun konusu, insanın yapmak ya da yapmamak şeklinde ortaya çıkan davranışıdır. Duyma, isteme, irade etme gibi kişinin psişiğinde kalan ve dış dünyada bir değişiklik meydana getirmeyen davranışlar, bir suçun unsurunu oluşturmazlar.[77]

İşlenen fiil sayısının tespitinde harekete üstünlük tanıyan görüş, neticenin suçun zorunlu bir unsuru olması düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır[78]. Bu görüşe göre

---

[71] **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 233, **Toroslu**, *Genel Kısım*, s.131; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.29.

[72] Toroslu, fiili bulunması gereken pozitif unsur ve bulunmaması gereken negatif unsur olmak üzere ikili ayrım altında incelemektedir. Yazara göre, fiilin bulunması gereken pozitif unsuru; davranış, kanunun öngördüğü hallerde sonuç ve bu ikisi arasındaki nedensellik bağıdır. Buna karşılık hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması, fiilin negatif unsurunu oluşturmaktadır. Bkz. **Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 131

[73] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.29.

[74] Alman doktrininde fiilin tekliği- fiilin çokluğu ayrımının tespitinde harekete üstünlük tanınmıştır. Bunun nedeni Alman Ceza Kanununda fikri içtimayı düzenleyen hükümde hareket ifadesinin kullanılmış olmasıdır. Ayrıca Alman suç teorisinde haksızlığın esasını hareketin oluşturduğu kabul edilmektedir. Bkz. **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 508.

[75] **Uğur Alacakaptan,** *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975, Ankara, s. 40.

[76] **Sancar,** *Müteselsil Suç*, s.21.; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 88 vd.; **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 233 vd., **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s.167 vd.

[77] **Selahattin Keyman**, "Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1988, C.40, S.1-4, s. 122.

[78] Türk hukukunda Göktürk, neticenin fiilin bir unsuru olmadığını, kusurun yoğunluğunu belirlediğini savunmaktadır. Bkz. **Göktürk**, "Suçların İçtimaı", s. 37 vd.

her suçta bir sonuç mevcut olduğuna göre fiil sayısının tespitinde hareket unsuru esas alınmalıdır.[79]

Fiil sayısının tespitinde hareketi esas alan görüş doğal hareket tekliği, doğal hareket bütünlüğü, tipik hareket tekliği, hukuki hareket tekliği olmak üzere dörde ayrılmaktadır.[80]

(a). Doğal Hareket Tekliği[81]

Bu görüşe göre, suç doğal anlamda tek bir davranışla yani sadece iradi bir tek bedeni davranışla gerçekleştirilmişse ihlal edilen kanuni tip sayısı kaç olursa olsun, tek suç işlenmiştir. Failin vardığı iradi bir karar sonucu, her bir bedeni hareketi fiil sayısını belirler. Kişinin ateşli silahla tek bir el ateş edip birden fazla kişiyi öldürmesi veya tek bir sözle birden fazla kişiye hakaret edilmesinde doğal anlamda tek bir hareket ve tek bir suç vardır.[82]

Failin suç işleme kararındaki birlik devam ettiği sürece, tek bir el silah atışı neticesinde bir kişinin öldürülmesi, diğer kişinin yaralanmasında gerçekleşen neticeler farklı olsa bile doğal anlamda hareketin ve suçun tekliği değişmez. Hareketin iradi olmadığı durumda ise, ceza hukuku bakımından, fiilin varlığından bahsedilemez.[83]

Doğal hareket tekliği teorisinin ne zaman hareket tekliğini ne zaman hareket çokluğunu oluşturduğunun belirsiz olduğu ileri sürülmüştür. Davranış parçaları birleşerek hareketi oluşturamamaktadır çünkü bu teoriye göre, davranış kasların devinimidir.[84]

---

[79] **İçel**, Suçların içtimaı, s. 29; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.508.
[80] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.30; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.508.
[81] Alman Federal Yüksek Mahkemesi, Alman İmparatorluk Mahkemesi kararlarını temel alarak doğal hareket tekliği görüşünü şöyle tanımlamıştır: "Bir olayın dışarıdan bakıldığında ayrılabilir parçalarının çokluğuna rağmen, şayet çeşitli hareketler tek iradi karara dayanıyorsa, zaman ve yer bakımından tarafsız bir gözlemcinin gözüyle bu hareketler tek olarak nitelendirilebilecek kadar birbirleriyle dar bir bağlantı içinde bulunuyorsa, bunlar tek hareketi oluştururlar.". Bkz. **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 512.
[82] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 745; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 509.
[83] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 746.
[84] **Yaprak Öntan**, *Davranış ve Netice*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 79.

(b). Doğal Hareket Bütünlüğü

Doğal anlamda birden fazla hareket aynı mağdurun, aynı hukuki değerini ihlal edebilir ve bu ihlal kısa bir zaman aralığında gerçekleşebilir. Dışarıdan objektif olarak bakıldığında amaçsal, zamansal ve mekânsal bütünlük gösteren davranışlar tek fiil sayılır. Davranışların tekrarlanması ya da kademeli olarak gerçekleştirilmesi söz konuşur.[85] Örneğin tekrar eden birkaç bıçak darbesi sonucu bir kişinin öldürülmesinde olduğu gibi, ihlale sebep olan davranışlar birlik özelliği taşıyorsa tek hareket ve tek suç olduğu kabul edilir.[86],[87]. Failde bulunan amaç ve zaman birliği devam ettiği sürece suçun icrası sırasında kullanılan aracın değişmesinin hareketlerin bütünlüğünü bozmadığı doktrinde savunulmaktadır. Örneğin kasten yaralama suçunun tokat atmak suretiyle başlayıp bıçak darbeleriyle devam etmesinde olduğu gibi.[88] Kastın değişmesi halindeyse, artık tek fiilden ve suçtan bahsedilemez.[89] Yine birden fazla kişiye ait üstün bir değerin ihlal edilmesi halinde, davranışlar arasında zamansal ve mekânsal olarak sıkı bir bağ bulunsa bile, hareketlerin bütünlüğü kabul edilmemektedir.[90]

(c). Tipik Hareket Tekliği

Fiil sayısının tespitinde tipik hareket tekliğini savunan görüşe göre, kanuni tip birden fazla doğal anlamda hareketi sentezleyerek tek bir fiil meydana getirebilir.[91] Tipik hareket tekliği halinde kanun bir defa ihlal edilmektedir. Yani tek suç söz konusudur.[92]

---

[85] **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 542.

[86] **Akbulut,** *Genel Hükümler*, s. 746; **Koca-Üzülmez,** *Genel Hükümler*, s. 513; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 30.; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.22.

[87] "5237 sayılı TCK'nın 44. maddesinde yer alan 'bir fiil' ibaresi ve aynı Kanun'un 43. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen 'tek bir fiil' ifadesi ile kastedilen hususun ne olduğunun açıklanması gerekmektedir. Doğal anlamda gerçekleştirilen her bedeni hareket ayrı bir hareketi oluşturmakta ise de hukuki anlamda hareketin tek olması ile ifade edilmek istenen husus, doğal anlamda birden fazla hareket bulunsa dahi, bu hareketlerin, hukuki nedenlerden dolayı değerlendirmede birlik oluşturması suretiyle tek hareket kabulüdür. Diğer bir anlatımla, doğal anlamda fiilin tek olduğu her halde hukuki anlamda da fiilin tek olduğu söylenebilirse de doğal anlamda fiilin çok olduğu her halde hukuki anlamda da fiilin çok olduğu her zaman söylenemeyecektir. Bazen bir hareketler kümesi, hukuki açıdan tek bir fiil olarak kabul edilecektir. Bu halde suç tipinin birden fazla hareketle ihlal edilebilir olması hareketin hukuken tekliğini etkilemeyecek, doğal hareketler hukuken tek kabul edilecektir." (Yargıtay CGK, 05.02.2019, 2018/1-310 E. ve 2019/62 K. sayılı kararı).

[88] **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Özel Hükümler*, s. 239.

[89] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 748.

[90] **Öztürk- Erdem**, *Genel Hükümler*, s. 387.

[91] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 510

[92] **Berrin Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 760.

Çok hareketli suçlar, bileşik suçlar, mütemadi (kesintisiz) suçlar ve seçimlik hareketli suçlar, tipik hareket tekliğine örnek olarak verilebilir.[93]

Çok hareketli suçlarda, doğal anlamda birden fazla hareketin, kanuni tipe dahil edilmek suretiyle birbiriyle bütünleşmesi ve tek fiil kabul edilmesi söz konudur.[94] Örneğin bileşik suç niteliği taşıyan yağma suçunda (TCK md. 148), hırsızlık ve cebir veya tehdit olmak üzere doğal anlamda iki hareket vardır ancak kanun bu iki farklı hareketi sentezleyerek tek bir fiil meydana getirmiştir**.** Yine özel belgede sahtecilik (TCK md. 207) suçunun oluşabilmesi için hem özel bir belgenin başkalarını aldatacak şekilde düzenlenmesi, hem de bu sahte olarak düzenlenen özel belgenin kullanılması gerekmektedir.[95] Kanun birden fazla hareketi birleştirerek özel belgede sahtecilik suçunun tipikliğe ilişkin bir unsuru haline getirmiştir.[96]

Mütemadi (kesintisiz) suçlarda da doğal anlamda birden fazla hareket, kanuni tipe dahil edilerek bir bütün oluşturmakta ve bu nedenle tek bir fiil kabul edilmektedir.[97] Bu halde hareket çokluğu, hukuka aykırılığın ortaya çıkması ve devamlılık göstermesi bakımından zorunludur. Mütemadi (kesintisiz) suçlarda hareket tipik olarak tektir.[98] Mütemadi suça konut dokunulmazlığını ihlal suçu örnek olarak gösterilebilir.[99]

Bir diğer tipik hareket tekliği hali, esas olarak tek bir hareketin suçun oluşması için yeterli olduğu halde, suçun tekrar eden davranışlarla işlenmesi, hareketlerin bütünlük oluşturmasıdır. Örneğin kasten öldürme suçunun, tek bir bıçak darbesiyle işlenebilmesi mümkündür. Fakat fail çok sayıda bıçak darbesiyle mağduru öldürmüşse, bütün darbeler tek hareket olarak kabul edilebilecektir.[100] Başka bir ifadeyle, aynı suçu oluşturan ve amaç-zaman birliği nedeniyle hareket bütünlüğü oluşturan davranışların fiil tekliği ya da çokluğu üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Örneğin fail, birden fazla kamu görevlisine aynı anda "rüşvetçiler, şerefsizler" şeklinde hakaretamiz ifadeler kullanmışsa, failin birden fazla hakaretamiz ifade kullanmış olmasına rağmen tek bir hareket oluşur ve bu tek bir hareketle birden fazla mağdura karşı kanunda belirtilen

---

[93] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 510.
[94] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 760; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 510.
[95] **Öntan**, Davranış ve Netice, s. 255.
[96] **Öntan**, Davranış ve Netice, s. 255; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.30; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.510.
[97] **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 49.
[98] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.510.
[99] **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 292, **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.511.
[100] **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.136, **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.511.

netice gerçekleşmiş olur. Ancak fail, kamu görevlisi A'ya "rüşvetçisin" dedikten, A'nın yanında bulunan diğer kamu görevlisi B'ye "sen de rüşvetçisin" demişse artık burada tek bir hareketten bahsetmek mümkün olmaz. İki ayrı suç oluşmuştur.[101]

Seçimlik hareketli suçlarda da doğal anlamda birden fazla hareket suçun kanuni tanımında öngörülmüştür. Bu halde, seçimlik hareketlerden birinin fail tarafından işlenmesi yeterlidir. Ancak fail, seçimlik hareketlerin birkaçını ya da tamamını işlemiş olursa tipik hareket tekliği söz konusu olur. Örneğin mala zarar verme (TCK md.151) suçu, "başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkmak, tahrip etmek, yok etmek, bozmak, kullanılamaz hale getirmek veya kirletmek" şeklinde tanımlanmış seçimlik hareketli bir suçtur. Fail, bu suçun kanuni tanımında belirtilen seçimlik hareketlerin tamamını işlerse doğal anlamda birden fazla hareket, tipik anlamda tek bir hareketi oluşturur.[102] Yargıtay, bir kararında doğal anlamda hareket teorisi ile tipik anlamda hareket teorisine ilişkin ayrımın önemini belirtmiş ve bu ayrımın kriterlerini ortaya koymuştur. Yüksek mahkemeye göre, doğal anlamda hareketin tek olduğu durumlarda her zaman hukuki anlamda hareket de tektir. Fakat doğal anlamda hareketin birden fazla olduğu durumlarda hukuki anlamda birden fazla hareket bulunmayabilir.[103]

---

[101] **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.136.

[102] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 512.

[103] "…Doğal anlamda hareketin tekliği görüşüne göre doğal anlamda hareket, ceza hukukunun önemli saydığı biçimde kişiliğin dışa vurulmasıdır. Burada verilen iradi kararın sonucu olarak gerçekleştirilen bedeni davranışların sayısı esas alınmaktadır. Suç oluşturacak hareketlerin, davranış anlamında birden fazla yapılması halinde hareketin tekliğini etkilemektedir. Örneğin; mağdura bir el ateş edilmesi, bıçakla bir defa vurulması, bu durumlarda davranışlar bir tanedir, bu davranışlar sonucu birden fazla sonuç ortaya çıksa da hareket tektir. Hukuki anlamda hareket tekliğinde ise, birden fazla hareket hukuki nedenlerden ötürü değerlendirmede birlik oluşturmakta ise, ortada tek hareket vardır. Doğal anlamda hareketin tek olduğu durumların tamamında, hukuki anlamda da tek hareket vardır. Ancak doğal anlamda hareketin birden fazla olduğu durumlarda hukuki anlamda hareket de birden çoktur denilemez. Bazen doğal anlamda birden çok hareket bulunmasına karşın, hukuki anlamda hareketin tekliği sözkonusudur. Bir suçun kanuni tarifinde, birden fazla hareket tek hareket gibi sayılmışsa, burada hukuki anlamda tek hareket söz konusudur. Bu suçların örnekleri, çok hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar, bileşik suçlar ve mütemadi suçlar olarak gösterilebilir. Burada kanun koyucu bir çok harekete bir sonuç bağlayarak, kanuni tip olarak belirlemiştir. Yine suçun işlenebilmesi için, doğal anlamda tek hareket yeterli olmasına karşın, aralıksız olarak bu hareketlerin birden fazla defa gerçekleştirilmesi durumunda da, doğal anlamda birden çok davranış olmasına karşın hukuki anlamda hareketin tekliği söz konusudur…" (Yargıtay CGK, 20.02.2018, 2014/516 E. ve 2017/47 K. sayılı kararı).

(d). Hukuki Hareket Tekliği

Doktrinde doğal hareket ve tipik hareket tekliği görüşlerinin yanısıra, hukuki hareket tekliği görüşünde de istisnai kurallarla, doğal anlamda birden fazla hareketin tek bir hareket kabul edileceği savunulmuştur.[104] Hukuki hareket tekliği kuramının başlıca örneğinin zincirleme suç olduğu ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, zincirleme suç[105] çeşitli doğal hareketlerin hukuki olarak birleşmesi ve aynı kanun hükmünü ihlal etmesi olduğuna göre ortada tek bir suç ve tek bir hareket vardır. Ancak 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'da zincirleme suçun yasal bir sonucu olarak öngörülen "… *bir suç sayılır.*" ibaresini, "*...bir cezaya hükmedilir.*" şeklinde değiştirmiştir. Ayrıca zincirleme suçun düzenlendiği TCK md. 43/1'de "*aynı suçun birden fazla işlenmesi*" unsuru zincirleme suçun yapısal bir şartı olarak düzenlenmiştir. Bunun bir sonucu olarak kanun koyucu, zincirleme suçlarda birden fazla suçun varlığını pozitif bir düzenlemeyle kabul etmiştir. Bu nedenle, hukukumuzda zincirleme suçta hareketlerin hukuki birlik oluşturduğunu ve tek bir suçun meydana geldiğini savunmak mümkün görünmemektedir. [106]

Tipik hareket tekliği ile hukuki hareket tekliği arasındaki fark ilkinde çeşitli doğal hareketler kanuni tipin içinde tek bir hareket olarak kabul edilmektedir. İkincisinde ise hareket tekliği, kanuni tipin dışındaki nedenlere dayanmaktadır.[107]

b. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Neticeye Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş

Doktrinde neticeden ne anlaşılması gerektiği konusunda bir birlik yoktur. Bir görüş, neticeden normun ihlalini anlarken bir görüş de insan davranışının dış dünyada fiziki bir değişiklik gerçekleştirmesini anlamaktadır.[108]

---

104 **Veli Özer Özbek- Pınar Bacaksız- Koray Doğan**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara,2020, s. 542.

105 Özbek- Bacaksız- Doğan, zincirleme suçu, hukuki hareket tekliği kapsamında kabul etmemektedir. Yazarlara göre, zincirleme suçta birden fazla hareket ve birden fazla suç vardır. Dolayısıyla zincirleme suçu oluşturan unsur suçlar arasında bir içtima ilişkisi yaratmak gereksizdir. Çünkü suçların içtimaı, ancak tek hareketin neden olduğu birden fazla netice için söz konusu olabilir. Bu da "aynı neviden fikri içtima" (TCK md. 43/2) ve "farklı neviden fikri içtima" (TCK md. 44) halinde söz konusu olabilir. Bkz. **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 552.

106 **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 516.

107 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 32.

108 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.24.

Türk doktrininde uzun yıllardan beri klasik suç teorisi incelenmiştir. Bu teoriye göre fiilden anlaşılması gereken hareket, kanunun öngördüğü hallerde netice ve hareketle netice arasında bulunan nedensellik bağıdır.[109] Bu teori, haksızlığın esasını netice unsurunun oluşturduğunu savunmaktadır.[110]. Bu nedenle, fiilin tekliğinden anlaşılması gereken neticenin tekliğidir.[111]

Doğalcı anlayışa göre sonuç, insan hareketinden kaynaklanan ve dış dünyada değişiklik meydana getiren bir bütündür.[112] Ceza hukuku bağlamında sonuç, dış dünyada değişiklik meydana getiren ve cezai müeyyide öngörülen doğal değişikliktir.[113] Doğalcı anlayış, her suçta bir neticenin bulunmadığını savunmaktadır.[114] Doğal netice kuramını savunan bu düşünceye göre, neticenin hareketten ayrı olması gerekir ve her suçta da neticenin bulunması şart değildir. Bu düşünceyi savunan yazarlar, neticeyi suçun bir unsuru olarak kabul etmemektedir. Doğal netice kuramını geliştiren tehlike kuramına göre ise her suçta tehlike ya da zarar şeklinde bir netice muhakkak bulunur, neticenin hareketten ayrı olması şart değildir. Bu nedenle de sırf hareket suçları olarak adlandırılan suçların da bir neticesi bulunmaktadır.[115]

Netice teorisinin hukuki anlayışı, davranışın ihlal ediciliğini ölçüt olarak kabul eder. Buna göre sonuç, normun koruduğu hukuki değerin ihlalinden ibarettir ve her hareketin bir sonucu bulunmaktadır. Bu nedenle, "sırf davranış suçu" ve "netice suçu" ayrımı gereksizdir.[116] Neticeyi normun ihlali olarak anlayan ve açıklayan yazarlar ise neticeyi doğal bir kavram olarak kabul etmemekte ve hukuk düzeninin koruduğu menfaatin ve değerin ihlalini netice olarak kabul etmektedir.

---

109 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 508, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.24, **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 271.

110 Türk hukukunda Alacakaptan, her suçun bir neticesi olduğunu savunmaktadır. Bkz. **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 49,

111 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 508; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.24, **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 271.

112 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 140, Artuk vd., *Genel Hükümler*, s. 271.

113 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 140.

114 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 140.
Doğalcı anlayışın genişletilmesi olarak ortaya çıkan tehlike kuramına göre her suçun bir neticesi vardır: zarar neticesi ve tehlike neticesi. Ceza hukuku, sadece hareketin meydana gelen sonuçlarıyla ilgilenmez. Aynı zamanda, hareketle meydana gelebilecek olan sonuçlarla da ilgilenir. Bkz. **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 272.

115 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.24; **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 271.

116 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.142.

Fiil sayısının tespiti söz konusu olduğunda doktrinde hakim görüş neticeyi doğal anlamda savunan görüştür. Fakat doğal anlamda netice görüşü, suçun maddi unsurları esas alınarak suç sayısı tespit edilirse, fikri içtima kurumunu, açıklayamamaktadır. Bu görüşü savunan bazı yazarlar da görüşlerine uygun olarak fikri içtima halinde tek fiil olduğunu ve bu nedenle tek bir suçun oluştuğunu kabul etmektedir.[117]

Türk hukukunda hakim olan ve katıldığımız klasik suç teorisi görüşüne göre fiil, hareket, kanunun öngördüğü hallerde netice ve hareket ile netice arasında bulunan illiyet bağından oluşur.[118] Kanaatimizce, suçun kanuni tanımında bir netice öngörülmüşse netice sayısı fiil sayısını belirler.[119] Kanunun bir netice öngörmediği sırf davranış suçlarında ise davranış sayısı fiil sayısının belirlenmesinde bir ölçüt olabilir.[120]

c. Fiil Tekliği- Fiil Çokluğu Ayrımını Normun İhlali Ölçütüne Üstünlük Tanıyarak Açıklayan Görüş

Fiilin tekliğinin ya da çokluğun tayin ve tespitinde doğal ölçülerin yetersiz olduğu ileri sürülmüştür. Bu görüş, değer ölçülerinden hareket ederek, fiil sayısının tespitinde, fiili suç olarak tarif eden kuralın ihlal sayısınca fiil ve suç olduğunu savunmaktadır. Buna göre doğal anlamda birden fazla hareketten oluşan bir olayda tek fiil olabileceği gibi, doğal anlamda fiil tekliğine rağmen, somut olayda birden fazla zarar ve ihlal olduğu için hukuki anlamda birden fazla fiil söz konusu olabilir.[121] Bu görüşü Türk Hukukunda Erem savunmuştur.[122]

---

117 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.24-25.

118 **Toroslu**, *Genel Kısım*, s.131, **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s.168, **Özbek- Doğan-Bacaksız,** *Genel Hükümler*, s. 214.
Akbulut, aksi görüştedir. Yazara göre, fiil kelimesi sözlük anlamı olarak hareket kelimesiyle eşanlamlıdır. Ayrıca TCK'nın sistematiği ve TCK md. 8 incelendiğinde fiil kelimesi "hareket"le özdeştir. Yazar, hareketi de icrai ve ihmali davranışı kapsamına alacak şekilde kullanmaktadır. Bkz. **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 253; Artuk vd. da yeni TCK sistematiğinde neticenin fiilin bir unsuru olduğu görüşünün terk edildiğini savunmaktadır. Bkz. **Artuk** vd., *Genel Hükümler*, s.272; aynı yönde görüş için bkz. **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.508.

119 **Öntan**, *Davranış ve Netice*, s. 287.

120 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 356.

121 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.26.

122 **Faruk Erem,** *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara,1995, s.364.

B. Suç Tekliği- Suç Çokluğu Ayrımı ve Bu Ayrımı Belirlemede Kullanılan Ölçütler

1. Suçun Maddi Unsuru Ölçütü

Bu görüş, suç sayısının tespitinde, suçun maddi unsurundan hareket etmektedir.

Suçun maddi unsurundan ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde görüş birliği yoktur.[123]

Doktrinde maddi unsurlar farklı kapsamda ve başlıklar altında incelense de bütün görüşlerin ortak noktasını "fiil" unsuru oluşturmaktadır. Fiil unsurundan ne anlaşılması gerektiği ve kapsamı konusunda da bir görüş birliği yoktur. Bir görüş, fiil kavramı ve hareket kavramını özdeş kabul ederken, başka bir görüş, hareketi fiilin bir unsuru olarak kabul etmektedir. Maddi unsura yüklenen anlama göre, suçun tekliğine ve çokluğuna ilişkin sonuçlar farklılık göstermektedir.[124]

Doktrinde bir görüşe göre, birden çok hareket aynı amaca yönelmişse ve birbiri sıra icra edilen hareketler arasında önemli bir zaman aralığı da yoksa bu durumda hareket ve suç tektir.[125]

Doktrinde başka bir görüşe göre, neticeli suçlarda, netice sayısı, fiil sayısını ve fiil sayısı da suç sayısını belirler.[126] Buna karşılık, neticenin tipikliğin bir unsuru olarak

---

123 Toroslu-Toroslu, suçun maddi unsuru başlığı altında davranış, sonuç, nedensellik bağı ve hukuka uygunluk nedenlerini incelemektedir. **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 131 vd.
Hafizoğulları- Özen, suçu, maddi ve manevi unsur şeklinde bir ayrıma tabi tutmadan, "fiilsiz suç olmaz", "ihlalsiz suç olmaz" ve "kusursuz suç olmaz" ilkeleri kapsamında incelemektedir.
Yazarlar, "fiilsiz suç olmaz" başlığı altında "maddi unsur esas olmak üzere suçların tasnifi"ni yapmıştır.Yazarlar bu başlık altında maddi unsurun tasnifini, "hareket esas olmak üzere suçların tasnifi" ve "netice esas olmak üzere suçların tasnifi" alt başlığı altında incelemektedir. **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s.168
Artuk vd., suçun maddi unsuru -tipikliğin objektif unsurları-nı, fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur, suçun konusu, suçun nitelikli unsurları olmak üzere yedi başlık altında incelemektedir. **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 233.
Koca- Üzülmez, suçun maddi unsurunu, "tipikliğin maddi(objektif) unsurları" başlığı altında "fail", "mağdur", "hareketin konusu", "netice", "nedensellik bağı ve objektif isnadiyet", "suç tipinin temel ve nitelikli unsurları" olmak üzere 6 başlıkta incelemektedir. **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 112.
Akbulut, maddi unsurları "fiil(hareket)", "icrai-ihmali suçlar", "netice", "nedensellik bağı ve objektif isnadiyet", "fail", "mağdur", "konu", "nitelikli unsurlar" olmak üzere sekiz başlık altında incelemektedir. **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 252.

124 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.21.

125 **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 42.

126 **Öntan**, Davranış ve Netice, s. 117.

öngörülmediği suç tiplerinde ise hareket sayısı fiil sayısını, fiil sayısı ise suç sayısını belirler. Bununla bağlantılı olarak, tek bir fiille kanunun birden fazla hükmünün ihlali mümkündür.[127]

2. Normun İhlali Ölçütü

Normun ihlali ölçütü, suç sayısının tespitinin maddi unsurla yani fiille açıklanmasının yetersiz kalacağı düşüncesinden hareketle ortaya atılmıştır. Bu ölçüt, fiilin ve suç sayısının tespitini maddi unsurlarla açıklamayı reddeden, bunu yetersiz gören ve fiil sayısının tespitinde yardımcı ölçüt olan normun ihlali ölçütünden ayrı bir ölçüttür. Fiil tekliği-çokluğu meselesini dolayısıyla suçun tekliği ve çokluğu meselesini bir değer yargısı olarak gören bu görüş, hareket ve neticenin, değerlendirildikleri ölçüte göre değişebileceğini savunmaktadır. Bu görüşe göre, zincirleme suç söz konusu olduğunda, icra hareketlerinin aynı amaca yönelik olmasına rağmen birden fazla suç meydana gelebilir. Buna karşılık seçimlik hareketli suçlarda, seçimlik hareketlerin hepsinin fail tarafından gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, failin tek bir suçtan sorumluluğu gündeme gelebilir. Suç teorisi incelenirken sadece hareket ve kanunun öngördüğü hallerde netice ile bunların arasında bulunan uygun nedensellik bağı incelenmeyip bunların yanı sıra kast ve taksir gibi sübjektif unsurlar, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması veya hukuka aykırılık unsuru gibi diğer unsurlar da incelenmektedir. Bundan dolayı fiil sayısının ve suç sayısının tespitinde normun ihlali ölçütü aynı zamanda bütüncül bir değerlendirme de içermektedir. Diğer taraftan doktrinde harekete üstünlük tanıyan görüş abartılıdır. Kalabalık bir meydanda bomba patlatmak suretiyle birden fazla kişinin ölmesinde ya da yaralanmasında hareket tektir. Fakat birden fazla norm ihlal edilmiştir. Birden fazla zarar meydana gelmiştir. Dolayısıyla fail tarafından birden fazla suç işlenmiştir.[128]

Davranışların birden fazla olması her zaman hareketin de birden fazla olacağı anlamına gelmez. İnsan öldürme suçu tek bir bıçak darbesiyle işlenebileceği gibi birden fazla bıçak darbesiyle de işlenebilir. İki ayrı durumda da suç tektir. Fail tek bir kasten öldürme suçundan sorumludur. Oysa birinci durumda davranış tekti ve dolayısıyla hareket de tekti. İkinci durumdaysa davranış birden fazla olmasına rağmen hareket

---

127 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 356.
128 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 38-39, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.28.

tektir. Bu durumda birden fazla davranışın ne zaman tek hareketi oluşturduğunun tespiti gereklidir. Ceza hukuku anlamında insan hareketinden kastedilen bilinçli bir harekettir. Olağan koşullarda bütün insanların hareketi bir bilince ve amaca yöneliktir. Bu bilincin ve amacın tek olması her zaman tek bir harekete vücut vermez. Bu durumda hareket ve amacın tekliği unsuru yanında birbirini izleyen davranışların arasında uzun bir zaman aralığının olmaması da gereklidir.[129]

Bütün bunların yanısıra fikri içtimanın kanuni tarifi de suç sayısının fiil sayısından bağımsız olduğunu göstermektedir. TCK'nın 44. maddesinde fikri içtima *bir fiil ile birden fazla suç işlenmesi* olarak tarif edilmiştir. Bu durumda suç sayısını fiil sayısı ile ilişkilendiren görüş, fikri içtima kurumunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Maddi anlamda neticenin tek olması, her zaman hukuki normun ihlalinin de tek olacağı sonucunu doğurmaz. Fiilin tekliği ve çokluğu ile hukuki normun ihlalinin tekliği ve çokluğu bambaşka kavramlardır. Suç sayısının tespitinde normun ihlali ölçütüne başvurulabilir ancak fiil sayısının tespitinde normun ihlali sonucuna başvurmak hatalı sonuçlar verebilir.[130]

Netice unsurunun temadi halinde devam etmesi ya da tekrar eden hareketlerden oluşması suç sayısının tespitinde bir ölçüt olarak kullanılamaz. Çünkü mütemadi (kesintisiz) ve itiyadi suçlarda netice süreye yayılmasına rağmen ya da hareketler tekrar etmesine rağmen tek bir norm ihlal edilmekte dolayısıyla işlenen suç da tek olmaktadır.[131]

3. Kanaatimiz

Kanaatimizce, suç tekliği ya da çokluğu meselesini suçun maddi unsurlarıyla açıklamak mümkün görünmemektedir. Her şeyden önce fiil kavramı ve suç kavramı birbirinden farklı kavramlardır. Öte yandan benimsediğimiz suç teorisinde, suçun maddi unsuru, hareket, kanunun öngördüğü hallerde netice ve bunlar arasındaki nedensellik bağından oluşan fiildir. Yani maddi unsurlar, hareket ve netice gibi dış dünyada karşılığı olan doğal ve olgusal unsurlardır. Oysa suç, normatif bir yapıdadır.[132] Bu nedenle tek

---

129 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.28.
130 **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 743; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 33, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.29.
131 **İçel**, *Suçların İçtimaı*, s. 41, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.29.
132 **Özen- Hafızoğulları**, *Genel Hükümler*, s. 355.

hareket veya fiil her zaman tek suça vücut vermez. Bazen fikri içtimada olduğu gibi tek bir fiille birden fazla suç oluşabilir. Öte yandan doğal anlamda birden fazla fiil de her zaman birden fazla suçu oluşturmaz.[133] Mütemadi suçta veya itiyadi suçta olduğu gibi ortada birden fazla hareket veya fiil olmasına rağmen tek bir ihlal oluşabilir.[134] Bu nedenle, fiil sayısı ve suç sayısının her zaman örtüştüğünü söylemek güçtür.

Açıklanan nedenlerle suç tekliği ve suç çokluğunun tespitinde normun ihlali ölçütünü benimsiyoruz.

III. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ZİNCİRLEME SUÇ KAVRAMININ TARİHİ GELİŞİMİ[135]

A. 765 SAYILI MÜLGA TÜRK CEZA KANUNU DÖNEMİ

Türk Hukukunda zincirleme suçun kaynağı 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunudur. 765 sayılı mülga TCK'nın Birinci Kitap, Yedinci Bap, 'Suçların ve

---

133 **Öztürk- Erdem**, Uygulamalı Ceza Hukuku, s. 389.

134 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.34; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.29.

135 Zincirleme suç kavramının tarihi kökeni kesin olarak tespit edilememektedir. Roma Hukukunda zincirleme suç kavramı genel olarak bilinmemekle birlikte Digesta'nın bazı hükümlerinde zincirleme suçtan bahsedildiği öğretide savunulmuştur.
Roma Hukukunda, daha çok suçun mağdurlarının öç alma duygusunu tatmin etmek amaçlanmakta ve birden fazla suç işleyen faile suç sayısınca ceza verilmesi ilkesi kabul edilmekteydi. Bu amacın neticesi olarak cezaların tayininde basit bir toplama işlemi, sonuç cezayı belirlemiştir. Bu nedenle Roma Hukukunda zincirleme suç kavramına yer verilmediği ileri sürülmüştür. Digesta'da geçen "bir malı çalan kişi, mal sahibinin tasarrufuna girdikten sonra, aynı malı tekrar çalacak olursa, yeniden cezalandırılır. Her bir fiil ayrı bir suç teşkil eder." hükmü, bazı yazarlarca, Roma Hukukunda zincirleme suçun kabul edilmediğinin açık bir delili olarak gösterilmektedir.
Kilise hukukunda da zincirleme suç kurumu kabul edilmemiştir. Kilise Hukukunda olduğu gibi zincirleme suç, ilkel hukukta da tanınan bir kurum değildir. Suç sayısınca ceza verilmesi ilkesi, Roma Hukukuna nazaran, ilkel hukukta daha kesin ve katı bir şekilde uygulanmıştır. İlkel hukukta cinsel suçlar, bir devamlılık halinde gerçekleşse dahi tek cezaya hükmedilmiştir. Öğretide bunun zincirleme suç kavramının tarihi kökeni olduğu yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Ancak bu hukukun suçlara ve cezalara ilişkin uygulamaları genel olarak değerlendirildiğinde, bu kabulün hatalı olduğu söylenebilir.
Zincirleme suç, bilinen tarihiyle, ilk kez Glassatörler ve Postglassatörler döneminde ortaya çıkmıştır.O dönem, aynı suçu birden fazla kez işleyen failleri, kanunun öngördüğü aşırı cezalardan korumak için pratik hukukçular tarafından ortaya atılmıştır. Nitekim o dönemde, işlenen üç hırsızlık suçu için öngörülen ceza ölümdü. Zincirleme suç bu dönemde önce hırsızlık suçu bakımından sonra bütün suçlar bakımından kabul edilmiştir.
İtalyan Hukukunda İtalya'nın siyasi birliğini tamamlamasından önceki dönemde kabul edilen kanunlarda zincirleme suç kabul edilmemiştir. İtalya'da zincirleme suç ilk kez 1853 tarihli Toscana Kanununun 80. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede zincirleme suç; aynı suç işleme kararının icrai hareketleriyle, aynı ceza kanununun aynı veya değişik zamanlarda birden fazla ihlal edilmesi şeklinde tarif edilmiştir. Bu tanımda aynı ceza kanununun ihlalinden bahsedilmesi çokça eleştirilmiştir.
İtalyan 1859 tarihli Sardo Kanunu zincirleme suçu düzenlemiş ancak bu düzenlemede zincirleme

Cezaların İçtimaı' başlığı altında 80. maddesinde düzenlenen zincirleme suçun karşılığı 1889 tarihli İtalyan Zanardelli Kanununun 79. maddesidir.[136] Mülga 765 sayılı TCK'nın 80.maddesinde zincirleme suç şu şekilde tanımlanmıştı*: "Bir cürüm işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır. Fakat bundan dolayı terettüp edecek ceza altıda birden yarıya kadar artırılır*."[137] Mülga 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu

suçun tanımına yer vermemiştir. Sadece kanunun 144. maddesinde zamanaşımının başlangıç anının belirlenmesiyle ilişkili olarak teselsülün kesilmesi kriter olarak kabul edilmiştir.

1889 tarihli Zanardelli Kanununun 79. maddesinde zincirleme suç düzenlenmiştir. Sardo Kanununun aksine olarak Zanardelli Kanununda zincirleme suçun tanımlanmış ve tarif edilmiştir. Bu kanunda zincirleme suç "aynı suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak, farklı zamanlarda da olsa, kanunun aynı hükmünün birden fazla kez ihlali tek suç sayılır fakat faile verilecek ceza altıda birden yarıya kadar artırılır." şeklinde düzenlenmiştir. Kanun Koyucu, Toscana Kanunu döneminde çokça eleştirilen aynı ceza kanununun ihlali kavramını düzeltmiş, bunun yerine kanunun aynı hükmünün birden fazla kez ihlali kavramını benimsemiştir. Zanardelli Kanununun yürürlükte olduğu dönemde en çok suç işleme kararında birlik şartı tartışılmıştır.

Zincirleme suç 1930 tarihli Rocco Kanununda "aynı suç işleme planının icrası amacıyla, kanunun aynı hükmünün, birden fazla icra veya ihmal hareketiyle farklı zamanlarda ve farklı ağırlıkta da olsa, birden fazla ihlali halinde, farklı ihlaller tek suçmuş gibi nazara alınır ve en ağır ihlal için verilen ceza, üç katına kadar artırılır." (md.81) şeklinde düzenlenmiştir.

Rocco Kanununda 1974 yılında zincirleme suça ilişkin kapsamlı bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikle birlikte zincirleme suçun yapısı önemli ölçüde değiştirilmiştir. Önceki metne kıyasla zincirleme suçun uygulanabilirliğinin kapsamı önemli ölçüde genişlemiştir. Önceki metinde kanunun aynı hükmünün ihlalinden bahsedilirken yeni metinde kanunun farklı hükümlerinin ihlali de zincirleme suçun kapsamına alınmıştır. Bunun bir sonucu olarak sübjektif şart daha da önemli hale gelmiştir.

İngiliz ceza hukukunda ve Amerika Birleşik Devletleri ceza hukukunda (Anglo –Sakson Hukuku) kanunun aynı veya değişik hükmünün ihlali halinde ihlal sayısınca cezalandırmaya gidileceği kabul edilmekte ve zincirleme suça ilişkin doğrudan veya dolaylı herhangi bir hükme rastlanmamaktadır. Ayrıca Anglo -Sakson Hukukunda zincirleme suç maddi ceza hukuku içinde değerlendirilmese de muhakeme hukuku alanında kabul edilmektedir. Aynı failin aynı zamanda birden fazla suç işlemesi halinde bu suçlardan en ağırından cezalandırılacağı kabul edilmektedir. Buna birleşmiş suç anlamında mixed offences denilmektedir.

Alman Ceza Kanununda da zincirleme suç düzenlenme alanı bulamamıştır. Ancak suçların içtimaı kavramı ve zincirleme suç Alman Hukukuna yabancı değildir. Roma Hukukunda 16. yüzyılda yaşanan suçların içtimaı alanındaki gelişmelere paralel olarak Alman Hukukçuları, bu kavramı Alman Hukukuna sokmuşlardır.

İslam Ceza Hukukunda, içtima kurumunun izlerine rastlanılmaktadır. Nihai cezanın tespitinde ihlal sayısı esas alınsa da bazı hallerde birden fazla ihlal tek ceza ile cezalandırılmıştır. Örneğin bir kimsenin malını çalıp had cezası ile cezalandırılan failin mal, sahibine iade edildikten sonra tekrar aynı malı çalması durumunda, bir daha had cezası verilememesinde olduğu gibi. Failin zinadan dolayı had cezası ile cezalandırıldıktan sonra tekrar zina suçunu işlemesi durumunda ayrıca had cezası ile cezalandırılacağı kuralı, mahkumiyetin teselsülü kesen hukuki kesinti olarak kabul edildiğinin bir işareti olarak yorumlanmıştır.

Osmanlı Ceza Kanunnamelerinde istisnai değişik hükümler dışında İslam Ceza Hukuku aynen uygulanmıştır. 1856 tarihli Ceza Kanunu, 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunundan tercüme edilmiştir ve 1856 tarihli bu kanunda suçların içtimaı hükmüne yer verilmemiştir. Bu tarihe kadar da Osmanlı ceza hukukçuları suçların içtimaı kavramıyla çok ilgilenmemişlerdir. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Tosun,** "Müselsel Suçlar", s.125 vd., **Sancar,** *Müteselsil Suç*, s. 39 vd., **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 14 vd.

[136] **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 361.

[137] **Abdullah Pulat Gözübüyük**, *Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, İstanbul, 1988, s.952.

dönemde cürüm işlemek kararının icrası unsuru tartışmalara yol açıyordu. O dönem cürüm ve kabahat ayrımı katı bir şekilde yapıldığı için zincirleme suç hükümlerinin kabahatlere uygulanamayacağı görüşü teoride hakimdi. 4055 sayılı Kanun ile cürüm işlemek kararının icrası unsuru *suç işlemek kararının icrası* olarak düzenlenmiş ve mehaz kanunun ifadesine daha yakın bir ifade kullanılmış, böylece mehaz kanunun anlamı daha iyi ortaya konmuştur. Zincirleme suç, tarihi gelişimi ile birlikte değerlendirildiğinde failin lehine bir kurumdur.[138] Ancak 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde kanunun zincirleme suç hükümlerinin faili cezalandırma konusunda aşırı ılımlı olduğu belirtilmiş ve bu durum eleştiri konusu olmuştur.[139] 6123 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce mülga 765 sayılı TCK cezaların içtimaında hukuki içtima sistemini kabul etmişti. Yani içtima eden cezalardan en ağırı fail hakkında hükmediliyor ve diğer suçlara ait cezaların çok az bir kısmı da eklenerek fail önemli oranda bir ceza indiriminden yararlanıyordu. Bu nedenle de suçların içtimaı kurumunun pratik bir faydası kalmıyordu. 6123 sayılı kanun ile birlikte 765 sayılı TCK'da toplama sistemi kabul edilmiş ve ne kadar ihlal varsa o kadar cezalandırma esası benimsenmişti.[140] Bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'ya kıyasla mülga 765 sayılı TCK'da, hem suçların cezası için öngörülen müeyyide daha hafifti, hem de suç tiplerinin azlığı söz konusuydu. Bu nedenle de zincirleme suç hükümlerinin, suç ile ceza arasında dengeyi, toplama sistemini kabul eden 6123 sayılı kanun değişikliği ile birlikte, fail lehine önemli ölçüde bozduğu konusunda ciddi eleştiriler vardı.[141] Bu eleştirilerin odak noktasını, soğukkanlı bir şekilde, işleyeceği bütün suçları planlayan failin, önüne rastlantısal olarak çıkan fırsatları kullanan faile oranla daha az ceza almasının hakkaniyete uygunluğu meselesi oluşturmaktaydı. Ayrıca cezanın şahsileştirilmesindeki güçlükler de eleştiri konusuydu.[142]

---

138 **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku,* s.388; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.50.

139 **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 59

140 **Tahir Taner**, Türk Ceza Kanununun 9.7.1953 Tarihli ve 6123 Sayılı Kanunla Değiştirilen Hükümleri, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFM)*, 1954, C.19, S. 3-4, S. 546 vd.

141 **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 378; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.51.

142 **Berrin Akbulut**, "Zincirleme Suç& Fikri İçtima", *Hukuki Perspektif Dergisi*, 2004, S. 2, s. 164.

B. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU DÖNEMİ

Milenyum çağına doğru, teknolojinin gelişmesi ve dünyanın globalleşmesiyle birlikte, Türk hukukunda değişen şartlarla uyumlu yeni bir ceza kanunu talepleri artış göstermiştir. Yeni bir ceza kanununa dair ilk tasarı 1985 yılında hazırlanmış, bu tasarıyı 1987, 1989, 1997 ve 2003 tasarıları izlemiştir. Fakat her yeni tasarı, kamuoyunu yeterince tatmin edememiş ve ciddi bir muhalefetle karşılanmıştır.[143] Eleştiriler doğrultusunda tasarılarda birtakım değişiklikler yapılsa da tasarıların ruhu büyük oranda aynı kalmıştır. En son tasarı olan 2003 Ceza Kanunu tasarısı, çok kısa bir zaman aralığında, tasarı üzerinde çalışılarak neticelendirilmiş ve 26.09.2004 tarihinde 5237 kanun numarasıyla kabul edilmiştir. Kabul edilen nihai kanun metni de önemli eleştirilere uğramış, bu eleştiriler doğrultusunda değişiklikler gündeme gelmiştir. Bu değişiklikleri yetiştirebilmek amacıyla kanunun yürürlük tarihi olarak belirlenen 1 Nisan 2005 tarihi, 1 Haziran 2005 olarak değiştirilmiş ve 5377 sayılı kanunla TCK'da önemli birtakım değişiklikler yapılmıştır.[144]

Zincirleme suç, 5237 sayılı TCK'nın Birinci Kitap, İkinci Kısım, Beşinci Bölümde, 'Suçların İçtiması' başlığı altında "Zincirleme Suç" başlıklı 43.maddede düzenlenmiştir. Kanunda zincirleme suç "*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.*" şeklinde tanımlanmış, doktrinde aynı neviden fikri içtima olarak adlandırılan, aynı suçun, birden fazla kişiye karşı, tek bir fiille (hareketle) işlenmesi durumu da zincirleme suç kapsamında değerlendirilmiş ve 29.6.2005 tarih ve 5377 sayılı kanunun 6. maddesi ile mağduru belli bir kişi olmayan suçlar da zincirleme suç kapsamına alınmıştır. Yine 5377 sayılı kanunun 6. maddesiyle TCK md. 43/3'te zincirleme suçun uygulanamayacağı suç tiplerinden olan "*cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı*" ibaresi, madde metninden çıkarılmıştır. Böylece, bu suçlar yönünden şartları oluştuğu takdirde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının önünde bir engel kalmamıştır.

---

143 Eleştiriler için bkz. **Toroslu- Yüksel**, "Kanunlaşmaması Gereken Bir Tasarı", s. 4.
144 **Sancar**, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç"", s. 245.

IV. ZİNCİRLEME SUÇUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Teoride zincirleme suçun hukuki niteliği ile ilgili olarak birbirinden farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler, bünyelerinde önemli pratik sonuçlar barındırmaktadır.

A. Zincirleme Suçun Hukuki Niteliği ile İlgili Görüşler

1. "Zincirleme Suç Farazi Birliktir" Görüşü

Doktrinde ileri sürülen müteselsil suçun farazi bir birlik olduğu görüşüne[145] göre, hem norm birden fazla kez ihlal edilmekte ve birden fazla suç oluşmakta hem de bu ihlal edilen birden fazla suçu birbirine bağlayan bir ortak unsur olarak suç işleme kararı bulunmaktadır. İşlenen birden fazla suçu birleştiren ve kaynaştıran bağlantı noktası suç işleme kararındaki birliktir. TCK, bu unsura birleştirici bir etki tanımasaydı, bir kişinin işlediği birden fazla suç, gerçek içtima kurallarına göre içtimaya tabi olacaktı. Bu suçların tek suç gibi cezalandırılması kuralı bir hukuki faraziyedir. Oysa zincirleme suç gerçekte tek bir suçtan oluşuyor ise, sonuç cezanın neden artırıldığının izahı mümkün görünmemektedir.[146] Zincirleme suç kurumu, kanun koyucu tarafından tarihi gelişimi içerisinde hakkaniyete uygun bulunduğu için kabul edilmiştir. Bu kurum, suçun bir nitelikli hali değildir.[147]

Bu görüşe göre, bu faraziyenin ortaya çıkış amacı teselsül oluşturan suçları cezaların gerçek içtimaından kurtarmaktır. Bu durumda zincirleme suç bağımsız bir suç tipi değildir. Sadece kural olan gerçek içtimaa istisna teşkil etmektedir.[148] Zincirleme suçu oluşturan her bir suç, kanunda bir istisna öngörülmedikçe, genel kurallara tabidir.[149]

Sonuç olarak bu görüş, hukuki faraziyenin etkisini sadece kanunda açıkça öngörülen hallerle sınırlandırmıştır. Diğer hallerde her bir suç bağımsızlığını korur.[150]

---

145 Doktrinde Manzini tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.53.
146 **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.516.
147 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 53.
148 **Erem**, *Genel Hükümler* s. 378.
149 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.54.
150 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 129; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.54.

Başka bir görüş[151] ise bu müessesinin neden kabul edildiğiyle ilgili olarak müessesenin amaçsal yorumu üzerinde durmaktadır ve mehaz kanunun hazırlanışı sırasındaki çalışmaları incelemektedir. Mehaz kanunun madde gerekçesinden yola çıkan bu görüş, kanunun madde gerekçesinde zincirleme suçtaki birleştirmenin sadece faili içtima hükümlerinden kurtarmak için öngörüldüğünü, diğer hallerde her bir suçun bağımsızlığını koruduğunu savunmaktadır.[152],[153].

Diğer bir görüşe[154] göre zincirleme suç kavramının tarihi yorumu yapıldığında bu kurumun bir faraziye olduğu sonucuna varılır. Zincirleme suç, tarihsel süreçte, üç hırsızlık suçunu işleyen failin öngörülen ölüm cezasından kurtarılması amacıyla ortaya çıkmıştır.[155] Bunun sebebi de birden fazla suçu birbirine bağlayan "*suç işleme kararındaki birlik"* unsurudur. Ayrıca İCK'da geçen "*tek suçmuş gibi nazara alınır*" ifadesi de zincirleme suçun gerçek bir birlik olmadığını, kanundan kaynaklanan nedenlerle bir birlik oluşturduğunu göstermektedir.[156]

Faraziliği savunan hemen hemen bütün görüşler, birleşmenin ancak kanunda öngörülen hallerle sınırlı olduğunu savunurken, başka bir görüş[157], zincirleme suçun, hem faraziye olduğunu, hem de mutlak olarak bir birlik oluşturduğunu ve zincirleme suçun kendisini oluşturan suçlara bölünemeyeceğini savunmaktadır.[158] Bu görüş, zincirleme suçu, başlı başına bir suç olarak kabul etmektedir. Bu görüşe göre, müeyyide zincirleme suçun bir neticesidir, müeyyideden hareketle zincirleme suçun tekliğinin tespiti yapılamaz çünkü müeyyide tek başına hukuki faraziyenin sınırlarını belirleyemez.[159]

---

151 Doktrinde Leone tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 54

152 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.54.

153 Aynı şekilde Pagliaro da zincirleme suçun sadece kanunda öngörülen hallerde uygulanabileceğini, diğer hallerde her bir suçun ayrı ayrı cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.54.

154 Doktrinde Maggiore tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıların için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.54.

155 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 129.

156 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.55.

157 Doktrinde Delilata tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.55.

158 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.55, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.55.

159 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.55.

2. "Zincirleme Suç Gerçek Birliktir" Görüşü

Suç işleme kararındaki birlik unsurundan hareket eden doktrindeki bazı yazarlar, zincirleme suçun gerçek anlamda bir birlikten oluştuğunu savunmaktadır. Bu görüşü savunan yazarlar arasında bir görüş birliği yoktur. Bu fikri savunanların bir kısmı zincirleme suçun her yönden gerçek anlamda tam bir birlik oluşturduğunu savunurken, diğer kısmı da bu gerçek birliğin ancak kanunda öngörülen hallerle sınırlı olduğunu savunmaktadır.[160]

Doktrinde ileri sürülen bir görüş[161], birbirinden farklı suçların bir araya gelerek oluşturduğu zincirleme suçu, doğal anlamda değil, hukuki anlamda bir bütün olarak görmekte ve hukuki anlamda bütünlük arz eden zincirleme suçun hiçbir şekilde parçalanamayacağını savunmaktadır.[162]

Diğer bir görüş[163], zincirleme suçun, birden fazla suç işleyen fail lehine bir düzenleme olmasından hareket etmektedir. Bu görüşe göre, suç işleme kararı, bir gerçekliktir ve bu nedenle de zincirleme suç asla bir faraziye olamaz. Bunun bir sonucu olarak sübjektif unsur kanun koyucu tarafından göz ardı edilemez.[164]

Başka bir görüş[165] ise zincirleme suçun bir hukuki bütünlük arz ettiğini savunanların aksine, ihlal sayısınca suç oluşmadığını dolayısıyla da her ihlalin zincirleme suçun bir aşaması olduğunu savunmaktadır. Bu görüşün sonucu olarak, zincirleme suçta doğal anlamda bir bütünlüğün olduğu savunulmaktadır.[166]

Zincirleme suçun hukuki veya doğal anlamda bir bütünlük arz ettiğini ve kendisini oluşturan suçlara bölünemeyeceğini savunan yazarların yanında, zincirleme suçun kendisini oluşturan suçlara bölünmezliğini ancak kanunda öngörülen hallerle sınırlı tutan ve diğer yönlerden işlenen her bir suçun bağımsızlığını koruduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır. Zincirleme suçun hukuki niteliğiyle ilgili olarak, faraziye teorisinin yetersiz olduğu ve tatmin edici olmadığı belirtilip bu teori eleştirilmektedir.[167]

---

160 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.56.
161 Doktrinde İmpallomeni tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 56.
162 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.56.
163 Doktrinde Florian tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.56.
164 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.56.
165 Doktrinde Alimena tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 56
166 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.56.
167 Doktrinde Antolisei tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 56

Suç işleme kararında birlik unsuru, failin birbirinden farklı birden fazla hareketini birbirine bağlayan bir unsurdur. Bu nedenle, gerçeklik teorisinin temelinde bu unsur bulunur. Nitekim İCK, birbirinden farklı nitelikte suçların da teselsül oluşturabileceğini öngörerek faraziye teorisini prensip olarak kabul etmemiştir. Ancak kanunda belirtilen hallerle sınırlı olarak zincirleme suç tek suç gibi kabul edilir.[168]

Ayrıca gerçeklik teorisini savunanlar, faraziye teorisini savunanların argüman olarak zincirleme suç kavramının tarihi gelişimini ileri sürmesini hatalı bulmaktadır. Çünkü günümüzde üç hırsızlık suçunu işleyen faile ölüm cezası verilmesi söz konusu değildir. Fakat hala zincirleme suçun bir kısım ülke kanunlarında mevcut olması zincirleme suçun sadece failin lehine sonuçlar doğurmasıyla alakalı değildir.[169]

İCK'da 1974 yılında zincirleme suça ilişkin maddede yapılan değişiklikten önce birbirinden farklı ihlallerin "*tek suç gibi*" cezalandırılacağı açıkça belirtildiği halde bu değişiklikten sonra bu ifade kanunda yer almamaktadır. Bu değişiklikle birlikte, kanunun ruhu göz ardı edilerek ve sadece kanunun lafzına dayanarak zincirleme suçun farazi bir birlik olduğu kanıtlanamaz.[170]

Bu görüş, zincirleme suçun bir sonucu olarak belirlenen tek cezanın neden belli bir oranda artırılarak verildiğini açıklayamadığı için eleştirilmiştir.[171]

3. Zincirleme Suçun Hukuki Niteliğini Başka Özelliklerle Açıklayan Görüşler

Zincirleme suçun hukuki niteliğini, gerçeklik ve faraziye teorileri dışında başka özelliklerde arayan teorilere göre, bu iki teori, zincirleme suçun hukuki niteliğini açıklamak için yeterli değildir. [172]

Dönmezer-Erman, zincirleme suçun faraziyelik-gerçeklik kavramlarından çok zincirleme suçta birleşen suçlarda bu birleşmenin sınırının belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Yazarlara göre, zincirleme suç ancak kanunda öngörülen hallerle sınırlı olarak bir bütünlük arz eder. Kanunda gösterilen haller ister failin lehine ister aleyhine

---

168 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.57.
169 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 130; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.57.
170 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.130, **Sancar**, *müteselsil Suç*, s.57.
171 **Demirel- Kartal,** The Conditions for the Application of Successive Crime in the Turkish Criminal Code, s. 453
172 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.58.

olsun, bu hallerin fail hakkında uygulanacağını savunmaktadır. Yazarlar, zincirleme suçun hukuki niteliğini, suç tekliği- suç çokluğu kapsamında ele almakta ve ancak kanunda öngörülen hallerde zincirleme suçun birlik özelliği gösterdiğini savunmaktadırlar.[173]

Kunter'e göre, zincirleme suçun hukuki niteliği ile ilgili olarak tartışılması gereken özellik, zincirleme suçun bölünebilir olup olmadığıdır. Zincirleme suç, kanun sistematik olarak değerlendirildiğinde, suç sayısınca cezalandırma kuralının bir istisnasını oluşturmaktadır. Fakat, kanunlarda eksiklik veya hata bulunabileceğinden, zincirleme suçun sadece sistematik yorumla tek suç sayılması mümkün görünmemektedir. Yazara göre, zincirleme suçun bölünmez bir bütün olduğu sonucu zincirleme suçun başkaca özelliklerinden de çıkartılabilir. Zincirleme suçta fail bakımından tek suçun işlenmesi söz konusudur ve henüz tamamlanmamış bir işin tamamlanması kastı ve amacı vardır. Oysa bu iş tamamlanırken, hukuk tekniği açısından birden fazla ihlal ve dolayısıyla birden fazla suç oluşur. Kanun koyucu, bu durumda failin iradesine üstünlük tanımış ve zincirleme suçun bölünmez bir bütün olduğunu hükme bağlamıştır. Zincirleme suçla basit suç arasında bir denge gözetmek zorunda olan kanun koyucu, kendisini oluşturan suçlara bölünemese de zincirleme suçun birden fazla ihlali içerdiğini gözeterek zincirleme suç halinde fail hakkında hükmedilecek sonuç cezayı ağırlaştırmıştır.[174] Yazarın esas olarak, suç işleme kararında birlik unsuru nedeniyle böyle bir sonuca vardığı gözlemlenmektedir.

Tosun' a göre, zincirleme suçta kanun birbirinden bağımsız suçları suç işleme kararında birlik unsuruyla birbirine bağlamaktadır ancak bu bağlantı zincirleme suçun tek bir suç sayılmasını gerektirmez. Zincirleme suç diye müstakil bir suç tipi yoktur. Kanun sadece kural olan gerçek içtima hükümlerine bir istisna öngörmüştür. Ayrıca zincirleme suç bir faraziye değildir. Kanun koyucu, çeşitli nedenlerle fail hakkında gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasını faydalı ve adil bulmamış ve gerçek içtima hükümlerine istisna getirmiştir. [175] Yazar, zincirleme suçun hukuki niteliğini, suç

---

[173] **Sulhi Dönmezer- Sahir Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I,* Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., İstanbul, 1973, s. 424.

[174] **Nurullah Kunter**, Müselsel Suç ve Af, İHFM, C. XVII, S. 3 – 4, s. 896.

[175] **Öztekin Tosun**, "Müselsel Suçlar", İHFM, C. XXII, S.1-4, İstanbul 1956, s. 131 vd., **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.59.

çokluğu kapsamında ele almakta ve ancak kanunda belirtilen hallerde zincirleme sucun birlik özelliği taşıdığını savunmaktadır.

İçel, zincirleme suçun ya tek suçtan oluştuğunu ya da birden çok suçtan oluştuğunu, iki görüşün arasındaki görüşlerin ileri sürülemeyeceğini savunmuştur. Yazar, esas olarak, zincirleme suçta ihlal sayısı kadar suç işlendiğini ve zincirleme suçun hükümlerinin sadece kanunda gösterilen hallerden oluştuğunu savunmaktadır. Kanunda gösterilmeyen diğer hallerde zincirleme suçu oluşturan suçlar bağımsızlığını korumaktadır.[176] Yazar, suç sayısının tespitinde normun ihlali ölçütünü savunmaktadır. Bu görüşün doğal sonucu olarak, zincirleme suçun esas olarak birden fazla ihlalden yani birden fazla suçtan oluştuğunu savunmakta, ancak kanunda gösterilen hallerde bu kurumun birlik özelliği gösterdiğini savunmaktadır.

Akbulut ise zincirleme suçun bir suç çokluğundan oluştuğunu kabul etmekle beraber farazi birlik görüşüne katılmamaktadır. Akbulut'a göre kanunda belirtilen üç hal yani ceza miktarının tespiti, zamanaşımı süresinin başlangıcının belirlenmesi ve yer bakımından yetkili mahkemenin saptanmasında da zincirleme suç bir suç çokluğu halidir ancak kanun koyucu pratik gerekçelerle bu hükümleri sevk etmiştir.[177] Yazar, zincirleme suçun esas olarak bir suç çokluğundan oluştuğunu, kanunda belirtilen hallerde de bu kurumun suç çokluğu özelliğini arz ettiğini savunmaktadır. Yazara göre, kanun koyucu, izlediği suç siyaseti gereği bu hallerde, hukuki sonuç tekliğini kabul etmiştir.

4. Kanaatimiz

Kanaatimizce, zincirleme suçun hukuki niteliğini belirlerken incelenmesi gereken hususlar, zincirleme suç kavramının tarihi gelişim sürecinde ortaya çıkış nedeni ve zincirleme suç kavramına kimliğini veren suç işleme kararında birlik unsurudur. Tarihsel süreç içerisinde, zincirleme suç birden fazla suç işleyen fail hakkında hakkaniyete aykırı olacak şekilde verilebilecek cezaların yumuşatılması, failin kusurunu aşar şekilde cezalandırılmasının önüne geçilmesi ve dolayısıyla failin lehine hüküm doğurması için ortaya atılmıştır.[178] Zincirleme suçun ortaya atıldığı dönemde üç hırsızlık

[176] **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 94 vd.
[177] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s.779.
[178] **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 388; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.40.

suçunun cezası ölümdü.[179] Diğer yandan TCK, değişik zamanlarda aynı suçun *birden fazla kez işlenmesi* şartını arayarak zincirleme suçun birden fazla ihlalden oluştuğunu kabul etmiştir. Bu ihlaller de değişik zamanlarda gerçekleştiğine göre ortada zorunlu olarak birden fazla fiilin olduğunu kabul etmek gerekir. Bu durumda esas olarak her biri birbirinden bağımsız birden fazla suç oluşmaktadır ancak kanun koyucu bu suçları pratik gerekçelerle ve izlediği suç politikası gereği istisnai olarak tek suç gibi değerlendirmiş, diğer hallerde her bir suçun bağımsızlığını koruduğunu kabul etmiştir.[180] Kanun koyucunun zincirleme suçu oluşturan suçların birlik teşkil ettiğini hukuki bir faraziye olarak öngördüğü bu üç durum maddi hukuk yönünden *hükmedilecek sonuç cezanın tespiti (TCK md. 43/1)* ve *zamanaşımının başlangıç süresinin belirlenmesiyken (TCK md.66/6)* muhakeme hukuku yönünden *yetkili mahkemenin tespitidir (TCK md. 12/2)*. Diğer hallerde her bir suçun bağımsızlığını koruduğunu kabul edilmelidir.[181] Nihayet kanun koyucu, 765 sayılı TCK döneminde kullandığı *"…bir suç sayılır."* ifadesi yerine, 5237 sayılı kanunda "…*bir cezaya hükmedilir*." ifadesini kullanmıştır. Kanun koyucu unsur suçların bağımsızlıklarını koruduğu böylece hüküm altına almıştır.[182] Sonuç olarak zincirleme suç, TCK ve CMK'nın açık hükmü nedeniyle, ceza miktarının belirlenmesi (TCK md. 43/1), zamanaşımının işlemeye başlayacağı zamanın belirlenmesi (TCK md. 66/6) ve yetkili mahkemenin tespiti (CMK md. 12/2) açısından farazi birlik teşkil eder. Diğer hallerde zincirleme suç, birbirinden bağımsız birden fazla suçtan oluşur.[183]

---

179 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, C. I, s. 422.
180 **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 55.
181 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, C. I, s. 431; **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 394.
182 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.599.
183 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.366; **Sancar**, *Müteselsil Suç*. s.121 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

ZİNCİRLEME SUÇUN ŞARTLARI

I. ZİNCİRLEME SUÇUN ŞARTLARI

A. Zincirleme Suç Kavramı

Müselsel[184], müteselsil[185],kesintili[186], ardıgelen[187] suç olarak da adlandırılan zincirleme suç[188], bir suç işleme kararı kapsamında, aynı suçun, aynı kişiye karşı, değişik zamanlarda, birden fazla kez işlenmesidir.[189] Mülga 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde, aynı suçun tek bir suç işleme kararıyla *farklı kişilere karşı da* işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulama alanı buluyordu (765 sayılı TCK md. 80).[190] Bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK aynı suçun, aynı kişiye karşı işlenmesi şartıyla zincirleme suçu kabul etmektedir (TCK md. 43/1).[191] Zincirleme suçun

---

184 Müselsel suç ifadesini Taner, Kunter ve Tosun kullanmıştır. İfade için bkz. **M. Tahir Taner**, *Ceza Hukuku Umumi Kısım*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1949, s. 102; **Kunter**, Müselsel Suç ve Af, s.892; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 125.

185 Müteselsil suç ifadesini Dönmezer- Erman, İçel, Sancar ve Erem kullanmıştır. İfade için bkz. **Dönmezer-Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku C.1*, s. 421; **Faruk Erem,** *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, *C. I, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara,1995, s. 375; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 85; **Sancar**: *Müteselsil Suç*, s. 18

186 Sami **Selçuk**, *Karşıoylarım*, Ankara, 2001, s. 27

187 Kavramlar ve anlamları için bkz. **Uğur Uruşak**, "Ardıgelen Suçlar", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, C. XI, S.1, s.159 vd.

188 Zincirleme ifadesi sözlükte "Birbirini izleyen, art arda gelen, müteselsil, teselsül" anlamına gelmektedir. İfade için bkz. https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi: 13.01.2021). Öte yandan zincirleme suç hukuk terminolojisinde "birbiri ardına gelen, birbirine bağlı suçlar" anlamına gelmektedir. Bkz**. Ejder Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, Ankara 1996, s. 601.

189 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 516.

190 "Sanığın bir plan yaparak top sahasına çektiği müşteki çocukların saatlerini zorla alması olayında, bir suç işleme kararıyla hareket ederek yasanın aynı hükmünü birden çok ihlal etmiş olup, fiilleri hakkında TCK'nın 80. maddesi uygulanmalıdır." (Yargıtay CGK, 1.10.1984,103/93 sayılı kararı) "Öğretmenlerin İstiklal Marşı töreninde bulunmalarından yararlanarak, öğretmenler odasında bulunan ayrı kişilere ait iki çantadan da para çalan sanığın, müteselsil şekilde hırsızlık suçunu işlediğini kabulde zorunluluk bulunduğundan…" (Yargıtay CGK,2.3.1987, 6-341 E. ve 84 K.) Bkz. **Gözübüyük**, *Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, s. 958 vd.

191 Belirtmek gerekir ki kanun koyucu TCK md.43/1'de belirtilen şartlardan ayrı ve bağımsız olarak, suç tipinde özel bir düzenleme yaparak zincirleme suçun uygulanma şartlarını TCK md. 43'te belirtilen şartlardan bağımsız olarak bizzat kendisi belirleyebilir. Nitekim kanun koyucu, TCK md. 125/5'te "…bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır." İfadesiyle 43.maddenin şartlarından bağımsız olarak yeni bir zincirleme suç ipotezi öngörmüştür. Yine Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda da özel bir düzenleme öngörülmüştür: "Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi halinde, bunlardan en ağır fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur." (Md. 11/10) Görüldüğü gibi şike ve teşvik

kapsamını daraltan bu değişiklikten ayrı olarak bazı suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı öngörülmüş (TCK md. 43/3) ve zincirleme suçun uygulama alanı iyice daralmıştır.[192] Akbulut'a göre, kurumun uygulama alanının daraltılmasının sebebi, Avrupa ülkelerinde zincirleme suçun kabul edilmemesi, kaldırılması ya da çok sınırlı bir uygulama alanı bulması eğilimidir.[193]

TCK'da "Zincirleme Suç" başlığı altında md. 43/2'de düzenlenen ve doktrinde "*aynı neviden fikri içtima*" olarak adlandırılan kurum, esas olarak fikri içtimanın bir türünü oluşturur.[194] Zincirleme suç ve aynı neviden fikri içtima arasında bulunan tek benzerlik, cezaların artırım oranıdır. Bu nedenle yapısal bir benzerliği bulunmayan bu iki kurumun farklı maddelerde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı ileri sürülmüştür.[195] Ancak diğer taraftan, aynı neviden fikri içtima ile farklı neviden fikri içtimanın TCK md. 44'te düzenlenen aynı yaptırıma bağlanması, yani en ağır ihlal için öngörülen cezanın uygulanması hakkaniyetle bağdaşmazdı. Çünkü aynı neviden fikri içtima halinde işlenen suçlar aynı suçtur ve bu halde failin daha ağır cezadan sorumlu olması mümkün gözükmemektedir. Diğer taraftan, TCK tek bir hareketle birden fazla kişiye karşı suç işlenmiş olmasını aramaktadır. Mağdur sayısıyla suç sayısının örtüştüğü suç tiplerinde, örneğin on kişiye karşı tek bir hakaretamiz ifadeyle hakaret edilmesinde en ağır ihlalden tek bir ceza verilmesi kabul edilemezdi. Olması gereken hem aynı neviden fikri içtimanın hem de farklı neviden fikri içtimanın aynı maddede düzenlenmesi ve zincirleme suçun yaptırımında olduğu gibi sonuç cezanın bir miktar artırılmasıdır.[196] Aynı neviden fikri içtima ve zincirleme suç ayrımını Yargıtay da kabul etmektedir.[197]

---

primi suçları aynı suç olmadığı halde kanun koyucu genel düzenlemeden ayrılarak bu suçlar arasında özel bir zincirleme suç ipotezi öngörmüştür. Bkz. **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 599.

192 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 516.

193 **Akbulut**, Zincirleme Suç& Fikri İçtima, s. 165.

194 **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 733, **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 538.

195 **Akbulut**, Zincirleme Suç& Fikri İçtima, s. 166; **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 643; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 538.

196 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.538.

197 "…Aynı neviden fikri içtimanın, fikri içtimanın bir türü olmasına rağmen, TCK'nın 43. Maddesinde düzenlenmesi yerine, kanunda fikri içtimanın düzenlendiği TCK'nın 44. maddesine 2. fıkra olarak neden eklenmediği sorulabilir.
Kanaatimizce; iki nedenle böyle bir yöntem seçilmiş olabilir.
1-Kanunkoyucu, farklı neviden içtimadan ayrı olarak cezada bir miktar artırım yapılmasını, suç ve ceza siyaseti açısından daha uygun görmüştür.
2-Zincirleme suçta olduğu gibi aynı neviden fikri içtimada da bazı suçların istisna kapsamında kalmasını istemiştir…" (Yargıtay 13. CD, 26.10.2020, 2020/5686 E. ve 2020/ 10285 K. sayılı kararı)

Bu çalışmanın esas konusunu zincirleme suç (TCK md. 43/1) oluşturmaktadır. Bu nedenle aynı neviden fikri içtima, hukuki niteliği itibariyle fikri içtimanın bir türünü oluşturduğu için, çalışmamızda ayrıca incelenmeyecek, zincirleme suçla bağlantılı olduğu hususlarda ana hatlarıyla değinilecektir.

B. Zincirleme Suçun Objektif Koşulları (TCK md. 43/1)

1. Aynı Suç

Zincirleme suçun uygulanabilmesi için öncelikle fail tarafından *aynı suç*un birden fazla kez işlenmiş olması gerekir.[198] TCK, heterojen suçlar bakımından zincirleme suçun uygulanmasını kabul etmemiştir. Fail tarafından işlenen her bir suç, birbirinden farklı nitelikteyse ve failin fiili suçların içtimaının bir türünü oluşturmuyorsa bu durumda gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerekir. Bu halde fail her bir ihlalinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılır.[199]

Doktrinde aynı suçtan ne anlaşılması gerektiği tartışmalıdır. Azınlıkta kalan bir görüşe göre birbirinden farklı maddelerde düzenlenen suçlar arasında teselsül oluşamayacağı gibi, aynı maddenin farklı fıkralarında yer alan suçun nitelikli halleri ile temel şekli arasında da teselsül ilişkisi söz konusu değildir. Bu görüşe göre, örneğin hırsızlık suçuyla hırsızlık suçunun nitelikli halleri arasında veya teşebbüs aşamasında kalmış suçla tamamlanmış suç arasında teselsül söz konusu olamaz.[200]

Doktrinde başka bir görüş, "*benzer hukuki değerlerin ihlalini*" esas almaktadır. Bu şart kanunun aynı hükmünün ihlali şartını da kapsamaktadır. Diğer bir görüş ise bu ölçütü kapsamlı bulmakta ve "benzer hukuki değerlerin ihlali" kavramını kullanmaktan kaçınmaktadır. Benzer hukuki değerlerin ihlali ölçütünü kapsamlı bulan ve bu ölçütü kullanmaktan kaçınan görüş, aynı suçtan, aynı suç tipini anlamaktadır. Fakat, bu görüş dahi aynı suç kavramına kapsamlı bir anlam yüklemektedir. Benzer hukuki değerlerin ihlali ölçütüne karşı geliştirilen bu ölçüt, pratikte aynı sonuca

---

198 **İzzet Özgenç**, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 556; **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 390.

199 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.77.

200 Doktrinde Maggiore tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.78.

varmaktadır. Örneğin aynı suç kavramından aynı suç tipini anlayan görüş, hırsızlık ve güveni kötüye kullanma suçlarının aynı suç tipi olduğunu kabul etmektedir.[201]

Başka bir görüşe göre, kanunun aynı hükmü kavramını belirleme "*suçun özel hukuki konusu"* ölçüt olarak kullanılmalıdır. Suçun hukuki konusu suçu öngören norm tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir.[202] Her suçta bir hukuki konu vardır.[203] Özel hukuki konu kavramı doktrinde üzerinde uzlaşılmış bir kavram değildir. Dolayısıyla bu kavramdan ne anlaşıldığına dair kesin bir tanım bulunmamaktadır. TCK hükümleri sistematik olarak değerlendirildiğinde, birbirinden farklı nitelikte birden fazla suçun birtakım ortak menfaatlerle aynı başlık altında düzenlendiği görülmektedir. Örneğin TCK'nın ikinci kitabının ikinci kısmında birinci bölümde "*hayat"* ortak menfaat olarak, birden fazla suç "hayata karşı suçlar" başlığı altında düzenlenmektedir. İkinci bölümde TCK, "vücut bütünlüğüne karşı suçlar" başlığı ile "*vücut bütünlüğü*" menfaatini, münferit birden fazla suç için ortak menfaat olarak düzenlemektedir. Onuncu bölümde de "malvarlığına karşı suçlar" başlığı altında birbirinden bağımsız birden fazla suç, "*malvarlığı*" ortak menfaati altında düzenlenmektedir. Aynı suç kavramının tespitinde, özel hukuki konu ölçüt olarak kabul edilirse, basit suçla suçun nitelikli halleri arasında, teşebbüs aşamasında kalan suçla tamamlanmış suç arasında teselsül mümkündür.[204]

Suçun basit şeklini esas alan görüşe göre, her suçta özel hukuki konu bulunmayabilir. Yine aynı hukuki değeri koruyan suçların hukuki konularını birbirinden ayırmak mümkün değildir. Örneğin hırsızlık ve dolandırıcılık suçunun hukuki konuları nasıl birbirinden ayrılır? Bu yüzden aynı suç kavramının tespitinde suçun basit şekli ölçütü esas alınmalıdır.

Sancar'a göre, suçun özel hukuki konusu ölçütü ve suçun basit şeklini savunan görüş arasında pratik bir fark yoktur. Çünkü gerek birinci ölçütte gerek ikinci ölçütte suçun kurucu unsurları esas alınmaktadır. Fakat suçun hukuki konusu ölçütünde suçun kurucu unsurlarından yola çıkılarak suçun hukuki konusu belirlenmekte, işlenen suçların aynı suç olup olmadığı da özel hukuki konularından yola çıkılarak saptanmaktadır. Suçun basit şekli ölçütü daha pratiktir. Bu nedenle suçun basit şekli,

---

[201] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.126; **Sancar**, Zincirleme Suç, s.78.
[202] **Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 109.
[203] **Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 109.
[204] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.79.

aynı suç kavramını belirlemede ölçüt olarak kullanılmalıdır. Bunun bir sonucu olarak, suçun basit şekli ve nitelikli halleri ile teşebbüs aşamasında kalan suç ve tamamlanmış suç arasında teselsül mümkündür.[205]

765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde İçel, "*kanunun aynı hükmü"* ifadesinden, "*aynı suç tipi"*nin anlaşılması gerektiğini ve işlenen fiilin farklı kanun maddelerini ihlal etmesi halinde de aynı suçun işlenmiş olabileceğini savunmuştur.[206] Dönmezer- Erman ise aynı suç kavramından aynı maddeyi anlamamak gerektiğini belirttikten sonra, aynı suç kavramından anlaşılması gerekenin suçun basit şekli olduğunu savunmuştur.[207]

Hafızoğulları- Özen'e göre aynı suç kavramı ile aynı hüküm kavramı, aynı şeydir. Çünkü her suç kanunun bir hükmünü ihlal eder. Suçun basit şekliyle nitelikli halleri aynı suç kavramına dahildir.[208]

Özgenç'e göre, aynı suç kavramından anlaşılan şey, aynı suç tipidir. İşlenen suçlar kanunda aynı isimle düzenlenmişse aynı suçun oluşur, işlenen suçlar kanunda farklı isimlendirilmişse, işlenen suçların aynı suç değil, birbirinden farklı suçlardır.[209]

Yargıtay, mülga kanun döneminde, suçun hem basit şeklinin hem de cezayı ağırlaştıran nitelikli halinin teselsülü oluşturması halinde, faile nitelikli halden ceza verilerek, faile verilecek cezada, kanunda belirtilen oranda artırım yapılmasına karar vermiştir.[210]

TCK, aynı suçtan ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir tanım yapmıştır. Kanuna göre aynı suç, "*bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekli*" dir (TCK md. 43/1).[211] Aynı suç kavramı, kanuni tanıma göre suçun temel şekliyle nitelikli hallerini kapsamaktaysa da kanun metninde ya da madde gerekçesinde, suçun temel şekli ile netice sebebiyle ağırlaşmış halinin aynı suç kavramına dahil olup olmadığı konusunda bir açıklık mevcut değildir. Netice sebebiyle ağırlaşmış suç, temel şekle ilişkin hükümden ayrı bir bölümde düzenlenen bağımsız bir suç tipi değildir. Netice sebebiyle ağırlaşmış suç, çoğunlukla ya temel

---

[205] **Sancar**, *Müteselsil suç*, s.81.
[206] **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 127.
[207] **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, C. I, s. 427.
[208] **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 362.
[209] **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621.
[210] Yargıtay CGK, 20.03.1973, 265, **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.600, **Demirel-Kartal,** The Conditions for the Application of Successive Crime in the Turkish Criminal Code, s. 455.
[211] **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 46.

suçla aynı bölümde ya da temel suçu takip eden maddede düzenlenmektedir (TCK md.86 ve 87 gibi). Netice sebebiyle ağırlaşmış suçlarda genellikle suçun temel şekline atıf yapılmaktadır. Örneğin "*Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama*" başlıklı TCK md. 87'de "*kasten yaralama fiilinin…"* denilerek hem suçun temel şekli olan TCK md. 86'ya atıf yapılmış, hem de bu fiil sonucu mağdurun bedeninde kastedilenden daha ağır ihlallerin gerçekleşmesi halinde failin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu nedenle de netice sebebiyle ağırlaşmış suç, temel suçla çok sıkı bir ilişki içindedir. Ayrıca netice sebebiyle ağırlaşmış suçun cezasının temel suçta belirtilen ceza üzerinden hesaplanması da dikkate alındığında, içtima hükümleri bakımından, netice sebebiyle ağırlaşmış suç, suçun temel şekli ile aynı suç sayılmalıdır.[212]

Aynı suç kavramına teşebbüs aşamasında kalmış suçlar da dahildir.[213] Zincirleme suçu oluşturan suçların bir kısmı tamamlanmış suç, bir kısmı da teşebbüs aşamasında kalmış suç olsa bile işlenen suçlar TCK md. 43/1 anlamında aynı suç sayılacaktır.[214]

Kanaatimizce 5237 sayılı TCK'nın '*aynı suç'* ifadesi yerindedir ve TCK md. 43/1'in üçüncü cümlesi[215] bu konudaki tartışmaları sonlandıracak niteliktedir. Aynı suç ifadesinden anlaşılması gereken aynı suç tipidir.

Kanunun farklı hükümleri ihlal edilirse, örneğin hırsızlık, mala zarar verme ve güveni kötüye kullanma suçlarının işlenmesi durumunda, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. İhlal sayısınca suç oluşur ve gerçek içtima hükümleri uygulanır.[216] Buna karşılık suçlar arasında teselsül devam ederken, kanun koyucu tarafından suç vasfında değişiklik yapılması halinde, diğer şartlar tamsa, zincirleme suç hükümleri uygulanabilir.[217]

Kanunun aynı bölümünde düzenlenen birbirinden farklı suç tiplerinin işlenmiş olması teselsülü oluşturmaz. Örneğin hırsızlık ve dolandırıcılık suçları kanunun aynı bölümünde düzenlenmiştir; ancak failin hem hırsızlık hem de dolandırıcılık suçunu

---

212 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 600.
213 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 364.
214 **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621, **Özen-Hafızoğulları**, *Genel Hükümler*, s.363; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s.783; **Suat Çalışkan**, Suça Teşebbüs Halinde Zincirleme Suç Hükümlerinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/suca-tesebbus-halinde-zincirleme-suc-hukumlerinin-uygulanmasi-makale,6725.html (Erişim Tarihi: 07.02.2021)
215 "Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha hafif cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır."
216 **Hakeri**, *Genel hükümler*, s. 600.
217 **Özgenç**, Gazi Şerhi, s. 563

işlemesi teselsülü oluşturmaz.[218] Buna karşılık Yargıtay, resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarının korudukları hukuki menfaatin "kamu güveni" olması, geniş anlamda suçların mağdurlarının toplumu oluşturan bütün bireyler olması, suçların kurucu unsurlarının benzer olmasından yola çıkarak, resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarını aynı suç kabul etmiş ve bir suç işleme kararı kapsamında, değişik zamanlarda, birden fazla kez işlenen resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarının zincirleme şekilde işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna vücut verdiğine hükmetmiştir.[219] Bu karara katılmıyoruz. Çünkü, resmi belgede sahtecilik suçunun konusu "resmi belge", özel belgede sahtecilik suçunun konusu ise "özel belge"dir. Konusu farklı iki ayrı suçun aynı suç sayılması hem klasik suç teorisine hem de TCK md. 43/1 'de belirtilen aynı suç tanımına aykırıdır.[220]

765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde, doktrinde, zincirleme suç hükümlerinin özel ceza kanunlarında yer alan hükümler açısından uygulama alanı bulup bulamayacağı tartışmalıydı. Bazı yazarlar, örneğin failin, biri Türk Ceza Kanunu, diğeri Askeri Ceza Kanunu kapsamında olan iki suçu işlemiş olması halinde işlenen bu suçların hukuki konularının farklı olması nedeniyle kanunun aynı hükmünü ihlal etmediğini savunmaktaydı.[221] Bu görüşe karşılık, diğer bazı yazarlar örneğin bir kamu görevlisinin TCK'nın 204.maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu işledikten sonra As. CK md. 134'te düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi durumunda işlenen bu suçlar arasında teselsülün oluşabileceğini

---

[218] **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 600.

[219] "Sanıkların aynı suç işleme kararıyla, etkin bir iş bölümü, fikir ve eylem birliği içinde gazeteye iş ilanı vermek suretiyle mağdurların kimlik bilgilerine ulaşarak, bu bilgilerle fotoğraf dışında aslına uygun nüfus cüzdanları düzenleyip, üzerinde kendi fotoğraflarını yapıştırarak resmi belgede sahtecilik suçunu işlediklerini, bu nüfus cüzdanlarıyla daha önceden cep telefonu başvurusu ile onaylanmış olan kredileri almak için katılan bankanın şubelerine başvuruda bulunup, mağdurlar adına olmakla birlikte içeriği itibariyle sahte kredi sözleşmesi düzenlenmesini sağlayıp, bu sözleşmeleri mağdurlara atfen imzalayarak özel belgede sahtecilik suçunu işledikleri, sanıkların böylece aynı suç işleme kararıyla aynı mağdura karşı aynı suçu değişik zamanlarda işlediklerinin ve bir bütün halinde zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmaları gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır." (Yargıtay CGK., 5.6.2012, 2011/491 E. ve 2012/219 K. sayılı kararı) Bkz. **Mahmut Koca**, Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi *(CHKD)*, C.3, S. 2, 2015, s. 114. "…Resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarının mağdurunun kamu olması sebebiyle tek zincirleme resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerekirken ayrı ayrı hükümler kurulması…" (Yargıtay 15. CD, 17.02.2021, 2017/ 32429 E. ve 2021/ 3121 K. sayılı kararı)

[220] **Koca**, Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 114.

[221] **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 135.

savunmaktaydı.[222] O dönemde Yargıtay vermiş olduğu kararlarda özel ceza kanunlarına ait hükümlerin ancak kendi içerisinde zincirleme suçu oluşturabileceğine karar vermişti.[223] Bu tartışmanın sebebi ise 765 sayılı TCK md. 80'de düzenlenen *"kanunun aynı hükmünün ihlali"* şartıydı.[224]

5237 sayılı TCK'daki mevcut düzenleme bu tartışmaları sonlandırabilecek niteliktedir. Çünkü 5237 sayılı TCK, mülga 765 sayılı TCK'dan farklı olarak '*kanunun aynı hükmünün ihlali*' şartını aramamış, zincirleme suçun oluşabilmesi için işlenen birden fazla suçun aynı olması gerektiğini düzenlemiştir (TCK md. 43/1).

TCK aynı suç kavramını "…*Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır*…" (TCK md. 43/1) şeklinde tanımlamıştır.

Suçların aynı suç kabul edilebilmesi için ya işlenen suçların hepsinin suçun temel şekli olması ya da suçun temel şekliyle beraber nitelikli hallerinin söz konusu olması gerekir. Aynı suçun mevcut olabilmesi için ihlal şekillerinin ve hukuki değerin aynı olması gerekir. Nitelikli hallerde ise, suçun temel şeklinin maddi ve manevi unsurlarına ek olarak ilave unsurlar da bulunmalıdır. Örneğin TCK md. 157 ile md. 158 arasında, md. 105'in birinci ve ikinci fıkrası arasında temel şekil- nitelikli şekil ilişkisi mevcuttur.[225] Fakat aynı maddede düzenlenmekle birlikte farklı suçlar söz konusu olabilir. Örneğin TCK md. 132'nin birinci, ikinci ve üçüncü maddeleri her biri birbirinden bağımsız suç tipidir. Bu üç fıkrada düzenlenen suçlar arasında temel suç-nitelikli hal ilişkisi bulunmamaktadır.[226]

Ayrıca TCK md. 5' te kanun koyucu, "*Bu kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır"* hükmüne yer vermiştir. Zincirleme suç, kanunun genel hükümler kısmında yer aldığından, özel ceza kanunlarında düzenlenen suçlar ile TCK'da düzenlenen suçlar, suçların niteliklerinin aynı olması durumunda, diğer şartlar da tamsa, teselsül oluşturabilir.[227]

---

[222] **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 384; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.129.

[223] "Sanık gelir sağlamak amacıyla sit alanı içinde kalan adaya turistik yapmıştır. Bu sırada tarihi yer ve kalıntılar da zarar görmüştür. 2863 sayılı yasanın 65/a, 80. maddeleri uygulanmalı, ayrıca aynı yasanın 65/b maddesi uygulanmamalıdır." (Yargıtay CGK, 05.10.1992, 1992/10-227 E. – 252 K. sayılı kararı).
Özen, "Suçların İçtimaı", s. 220.

[224] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 220.

[225] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 786.

[226] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 786.

[227] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 22; **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 56.

Bir suç işleme kararı altında işlenen birden fazla aynı suç arasında teselsül devam ederken, ilgili suçun hukuki niteliğinin değişmesi ve özel kanun kapsamına alınması işlenen suçlar arasında teselsülün oluşmasına engel değildir. Örneğin 765 sayılı kanunun yürürlükte olduğu dönemde özel hukuk tüzel kişiliği bulunan bankaların yöneticilerinin zimmetine para geçirmesi '*hizmet sebebiyle emniyeti suiistimal*' suçuna vücut vermekteydi. Kanun koyucu, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde "zimmet" (Bankacılık zimmeti) suçunu, özel bir zimmet suçu olarak düzenlemiştir. Dolayısıyla 765 sayılı TCK döneminde fiillerin icrasına başlayan fail, 5411 sayılı kanun döneminde de aynı suçu işlemeye devam ederse, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Belirtmek gerekir ki özel hükümlerde veya ceza hükmünü içeren özel kanunlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağına dair açık bir hüküm bulunması halinde, artık TCK ve özel kanunlarda belirtilen suçlar arasında teselsül mümkün değildir.[228] Diğer taraftan, mağdurun birtakım özelliklerinin suçun kurucu unsuru olduğu hallerde, teselsül devam ederken mağdurun özelliklerindeki değişimden kaynaklı olarak suç vasfının değişmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilip uygulanamayacağı tartışmalıdır. Örneğin fail, 17 yaşındaki mağdura karşı bir suç işleme kararı altında, değişik zamanlarda, mağdurun rızası hilafına cinsel davranışlarda bulunurken mağdur 18 yaşını doldurursa cinsel istismar suçu, cinsel saldırı suçuna dönüşür. Suç vasfındaki bu değişiklik, teselsülü keser mi? Kanaatimizce, fiillerin icrası devam ederken suç vasfında mağdurun bir özelliğinden dolayı değişiklik olması halinde işlenen suçlar farklı niteliklere sahiptir ve işlenen suçlar farklı unsurlara sahiptir. Örneğin cinsel istismar suçu 0-15 ve 15-18 yaş grubundaki çocuklara karşı belirli şartlar altında işlenebilirken cinsel saldırı suçu 18 yaşını tamamlayan mağdura karşı işlenmektedir. Bu halde teselsülün kesildiği kabul edilmelidir. Fakat Yargıtay aksi görüştedir.[229]

---

[228] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.221

[229] "…Mağdurenin aşamalardaki beyanları, tanık anlatımları, savunma ve tüm dosya içeriği birlikte değerlendirildiğinde, sanığın bir suç işleme kararının icrası kapsamında aynı evde birlikte yaşadığı kızı olan mağdureye karşı altı yaşından itibaren öpme, okşama, cinsel organına dokunma şeklinde cinsel istismar eylemlerine başladığı ve 2015 yılı ağustos ayında evlenerek evden ayrılan mağdurenin on sekiz yaşını bitirdikten sonra eşinden ayrılarak yanına dönmesinden sonra da vücudunu okşama eylemlerini sürdürdüğü, bu kapsamda sanığın araya herhangi bir hukuki veya fiili kesinti girmeksizin eylemlerini aynı kast altında değişik tarihlerde zincirleme şekilde gerçekleştirdiğinin anlaşılması karşısında, Bölge Adliye Mahkemesince mağdurenin on sekiz yaşından küçük olduğu

2. Değişik Zaman Unsuru

Mülga 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde, TCK md. 80' de geçen *"muhtelif zamanlarda vaki olmuş olsa* bile" koşulundan, diğer şartların da mevcut olması halinde birden fazla suçun aynı anda işlenebileceği kabul ediliyordu.[230] Nitekim yargı kararlarında[231] bu konuda tam bir görüş birliği mevcuttu.[232]

5237 sayılı TCK md. 43/1' in ifadesiyle birden fazla suçun "*değişik zamanlarda"* işlenmesi gerekmektedir. Kanundaki bu açık ifadeye rağmen TCK md. 43/1'in aynı zamanda işlenen birden fazla suçu kapsadığını savunmak oldukça güçtür.[233] Nitekim bu konuda doktrinde[234] ve yargı kararlarında[235] tam bir görüş birliği bulunmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak, aynı kişiye, *aynı anda,* birden fazla aynı suç tipinin işlenmiş olması halinde, tek bir suçun oluşacağı kabul edilmektedir.[236] Yani artık fail hakkında tek bir cezadan hüküm kurulacak, suçun işleniş biçimi TCK md.61'e göre temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır.[237]

İşlenen birden fazla suç arasında teselsülün oluşabilmesi için suçların değişik zamanlarda işlenmesi gereklidir ancak bu sürenin ne kadar uzunlukta olması gerektiğine dair TCK'da kesin bir süre öngörülmemiştir. İşlenen suçlar arasında çok uzun süre olması teselsülün kesildiğine dair bir karine olabilirse de somut olay, bütün özellikleriyle birlikte değerlendirildiğinde teselsül bağı devam etmiş olabilir. Buna

---

döneme ilişkin eylemlerin beden veya ruh sağlığını bozacak şekilde çocuğun cinsel istismarı ve on sekiz yaşından büyük olduğu kısma ait eylemlerin ise sarkıntılık suretiyle cinsel saldırı suçlarını oluşturup, her iki suçun kendi arasında teselsül ettiği de nazara alındığında eylemlerin bütün halinde zincirleme şekilde çocuğun cinsel istismarı suçunu oluşturacağı gözetilip belirlenecek lehe kanuna göre sanığın mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken farklı dönemlerdeki eylemler müstakil suçlar kabul edilerek yazılı şekilde hükümler kurulması…." (Yargıtay 14. CD, 07.06.2021, 2020/4502 E. ve 2021/4107 K. sayılı kararı)

230 **Mustafa Artuç**, "Zincirleme Suç", *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, C.3, S.28, s.46; **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 385.

231 "Sanığın, her üç mağduru bir arada iken, *aynı anda*, mazot bulacağını vaat ederek, dolandırdığı oluşa uygun kabulden anlaşılmış bulunmasına nazaran, TCK' nın 80.maddesi yerine, 71.maddesinin uygulanması bozmayı gerektirmiştir." (Yargıtay 6. CD., 8.3.1983, 721/2651).

232 **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s.621.

233 **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621.

234 **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 365, **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 525, **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621, **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 363, **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 789.

235 "…Zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için, mutlaka, bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda aynı suçun aynı mağdura birden fazla işlenmesi gereklidir. Örneğin; sabah konuttan para, anahtar vs. çalınması ve aynı günün akşamı da, çalınan bu araç anahtarıyla konutun önünde park halinde bulunan aynı mağdura ait aracın çalınması halinde zincirleme suçun varlığı kabul edilebilir…"
(13. CD, 17.12.2019, 2019/7793 E.- 2019/18530 K. sayılı kararı)

236 **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621.

237 **Özgenç**, *Genel Hükümler*., s.621.

karşılık kısa zaman aralıklarıyla değişik zamanlarda işlenen birden fazla suç da her zaman teselsül bağı oluşturmayabilir. Bu nedenle suçlar arasında bulunması gereken zaman aralığına dair önceden kesin ölçütler koyabilmek mümkün görünmemektedir. Değişik zaman kavramı somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir.[238]

İhmali hareketlerin *değişik zamanlarda tekrar etmesi halinde*, diğer şartlar da mevcutsa, zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanabilir.[239] Teselsülü oluşturan bütün suçlar icrai ya da ihmali hareketli suç olabileceği gibi, bir kısmı icrai hareketli bir kısmı ihmali hareketli suç olabilir.[240]

TCK md. 43/1 'de, ihmali hareketle işlenen suçlar açısından, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesine herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Önemli olan, ihmali hareketlerin *değişik zamanlarda* gerçekleştirilmesidir. Örneğin; kolluk memuru kendisine ulaşan birden fazla tutuklama müzekkeresini bir suç işleme kararı kapsamında yerine getirmediğinde, kolluk memurunun bu davranışı, aynı anda gerçekleştiğinden, zincirleme suç olarak değerlendirilemeyecektir.[241]

Teselsülü oluşturan suçlar arasında, değişik zamanlarda gerçekleşen devamlılık unsuru, mütemadi suç ile zincirleme suçu birbirine yaklaştırmaktadır. Ayrıca mülga 765 sayılı TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin 103. maddesi ve mülga 1412 sayılı CMUK'un yetkili mahkemelerin belirlenmesine dair 8. maddesinde olduğu gibi, bazı kanunlarda da mütemadi suç ve zincirleme suça ilişkin ortak hükümlerle bu iki suç tipi birbirine bağlanmaktadır. Bu benzerliklerden kaynaklanan nedenlerle bu iki kurum hem doktrinde hem de uygulamada çokça karıştırılmaktadır. [242],[243].

Mütemadi suç, hareket ile illiyet bağı bulunan neticenin hemen sona ermeyip, bir süre daha devam ettiği suçtur.[244]

Doktrinde hakim görüş, mütemadi suçta gerçekleşen ihlalin kesintisiz olduğu zincirleme suçta ise ihlaller arasında kesinti olduğudur. Yani mütemadi suçta hareket ve netice kesintisiz bir şekilde devam etmekte, zincirleme suçta ise bir netice

---

238 **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 390

239 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I*, s. 426.

240 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, 604; **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 255.

241 **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s.363.

242 Zincirleme suç ile mütemadi suçun aynı suç tipi olduğuna ilişkin görüşler için bkz.: **Ayhan Önder**, Mütemadi Suç, İHFM., C. XXIX, S.1-2 İstanbul,1963, s.87 vd.

243 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 30.

244 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 123; **Artuk vd.** *Genel Hükümler*, s. 268.

gerçekleştikten sonra ikinci bir netice veya ikinci neticeyi takip eden neticeler gerçekleşmektedir.[245] Yani mütemadi suçta aynı ve tek netice devam ederken, zincirleme suçta gerçekleşen netice birden çoktur. Zincirleme suçta suç işleme kararında birlik unsuru devam ederken, suçun maddi unsurlarında kesinti söz konusudur ve dolayısıyla zincirleme suçun maddi unsurlarında devamlılık söz konusu değildir. Fakat mütemadi suçun maddi unsurlarında da devamlılık unsuru mevcuttur.[246] Ayrıca zincirleme suç istisnai suç tipleri hariç hemen her suçta uygulanabilirken, mütemadi suçta aynı şey geçerli değildir. Buna, kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının mütemadi suç olarak işlenmesinin mümkün olmaması örnek gösterebilir.[247] Mütemadi suçta birden fazla hareketin birleşmesine rağmen tek ihlal vardır dolayısıyla tek suç vardır. Oysa zincirleme suçta birden fazla ihlal ve ihlal sayısınca da suç vardır.[248]

Mütemadi suç, temadi kesildikten sonra, faildeki suç işleme kararındaki birlik iradesi devam etmek şartıyla, tekrar işlenirse zincirleme şekilde işlenen mütemadi suç söz konusu olur. Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunda temadinin kesilmesinden sonra, failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, aynı suçu tekrar işlemesinde bu durum gerçekleşir. [249]

Yargıtay, çeşitli kararlarında aynı zaman- değişik zaman ayrımına değinmiştir. Yüksek Mahkemeye göre, aynı zaman-değişik zaman ayrımının kanun koyucu tarafından kanunda bir tanımı yapılmadığından aynı zaman- değişik zaman kavramı somut olayın özelliğine göre değerlendirilmeli ve değişik zaman ifadesi çok dar tutulmalıdır. Yüksek Mahkemenin görüşüne göre, çok kısa zaman aralıklarında işlenen suçlar da aynı anda işlenmiş kabul edilmelidir. [250] Bu görüşün bir sonucu olarak da kısa bir zaman aralığında birden fazla kez belgede sahtecilik suçunun işlenmesi ya da kısa bir zaman diliminde birden fazla sahte belgenin üretilmesi durumunda da bu suçların aynı zamanda işlendiğinin kabulü gerekir.[251] Yargıtay bu konuda vermiş olduğu bir kararda, katılandan aldığı iki adet çekin keşide tarihini değiştirerek paraflayan sanığın,

---

[245] **Öztürk- Erdem**, Uygulamalı Ceza Hukuku, s. 388; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 31.
[246] **Önder**, Mütemadi Suç, s.93.
[247] **İçel**, Suçların İçtimaı,s. 99.
[248] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.32.
[249] **Sedat Bakıcı**, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 951; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.32.
[250] **Koca**, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi", s.115.
[251] **Koca**, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi", s.115.

borcuna karşılık olarak diğer sanığa bu çekleri ciro etmesi ve vermesi olayında da çeklerde yapılan sahteciliğin aynı zaman diliminde gerçekleştiğine hükmetmiştir.[252],[253].

Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar isabetli değildir. Çünkü esasında aynı zaman diliminde iki ayrı suçun işlenmesi mantıken mümkün olmadığından, davranışlar arasında hareket birliği oluşturan bir durum yoksa, çok kısa zaman aralıklarında da olsa işlenen birden fazla suçun, değişik zamanlarda işlendiğinin kabulü gereklidir. Kanaatimizce değişik zaman ifadesini geniş yorumlamak, zincirleme suçun amacına uygundur. İki ayrı belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belgeler birbirinin ardı sıra sahte olarak düzenlense bile, bu iki adet belgenin farklı zamanlarda sahte olarak düzenlendiği kabul edilmelidir. İşlenen bu suçlar arasında, failin suç işleme kararında birlik iradesi mevcutsa, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür.[254]

3. Birden Fazla Kez İşlenme Unsuru

TCK md. 43/1' de belirtilen "…*aynı suçun birden fazla kez işlenmesi durumunda,* …" ifadesiyle aynı suça ilişkin normun birden fazla kez ihlal edilmesi şartı aranmıştır. Bu şart, 765 sayılı TCK'da "…*kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlal edilmesi*…" şeklinde ifade edilmişti. Yani bu şartta her biri tipik ve hukuka aykırı birden fazla fiil aranmaktadır.[255] TCK md. 43/1 de düzenlenen zincirleme suç ile doktrinde aynı neviden fikri içtima olarak adlandırılan yapı (TCK md. 43/2) arasındaki en önemli fark failin fiil sayısına ilişkindir. Gerçekten zincirleme suça ilişkin objektif koşul *birden fazla suçun birden fazla fiille işlenmesi*dir. Bu durum kanunun aynı hükmünün, aynı mağdura karşı, değişik zamanlarda, birden fazla kez ihlal edilmesi

---

[252] "…5237 Sayılı TCY.` nın 43/1. maddesinde bulunan, "değişik zamanlarda" ifadesi nedeniyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için, suçların mutlaka değişik zamanlarda işlenmesi gereklidir ki, bunun sonucu olarak, aynı mağdura, aynı zamanda, aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda tek suçun oluşacağı kabul edilmiştir. Bu halde zincirleme suç hükümleri uygulanarak artırım yapılamayacak ancak bu husus TCY.` nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde göz önüne alınabilecektir. Burada "aynı zaman" ve "değişik zaman" kavramları üzerinde de durulmalıdır. Yasada bu konuda bir açıklık bulunmadığından ve önceden kesin saptamaların yapılması olanaklı olmadığından, bu husus her somut olayın özelliği göz önüne alınarak değerlendirilmeli ve eylemlerin "değişik zamanlarda" işlenip işlenmediği belirlenmelidir. Bu bağlamda "aynı zamanda" kavramı dar yorumlanmayarak, çok kısa zaman aralıkları da aynı zaman dilimi olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan birden fazla belge üzerindeki sahteciliğin kısa zaman aralıkları da aynı zaman dilimi olarak kabul edilmelidir…"
(Yargıtay CGK., 8.6.2010, E. 2010/11-98, K. 2010/143 sayılı kararı).

[253] **Koca**, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi", s.115.

[254] **Koca**, Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi, s.115.

[255] **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 734; **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 47.

objektif koşulundan anlaşılmaktadır. Oysa TCK md.43/2' de birden fazla suçun tek bir fiil (hareket) ile işlenmesi koşulu açık bir şekilde düzenlenmiştir.[256]

Teselsülü oluşturan birden fazla suçun her birinde, tipik ve hukuka aykırı bir fiilin bulunması gerekir. Hukuka uygunluk nedenleri bulunan fiiller, failin kastının bulunmadığı fiiller, müstakil bir suç oluşturmadığı için zincire dahil değildir.[257]

Ceza sorumluluğunu kaldıran bir neden olarak fiili(maddi) hata halinde, failin düşündüğü ile gerçekleştirdiği netice farklıdır.[258] Failin kastı kaldıran hataya düşmüş olması durumunda fiil tipik olmadığı için bu fiilin teselsüle dahil edilmesi mümkün değildir.[259] Bu durumda A, bir toplantıda kendisinin zannederek B'nin ceketini bulunduğu yerden aldıktan birkaç gün sonra bu kez de B'nin kol saatini çalarsa iki hırsızlık suçunun işlenmesinden, dolayısıyla da zincirleme suçtan bahsedilemez. Çünkü ilk suçta fail fiilinde hataya düşmüştür. Hırsızlık suçu ise ancak özel kastla işlenebilen bir suçtur. Bu nedenle failin düştüğü hata kastını ortadan kaldırır, dolayısıyla ilk işlenen fiil suç oluşturmaz ve geriye tek bir hırsızlık suçu kalır.[260]

Zincirleme suçu oluşturan birden fazla suç icrai hareketlerle işlenebileceği gibi ihmali hareketlerle de işlenebilir.[261] Birden fazla suçun, tipik harekete uygun düştüğü ölçüde, bir kısmının icrai, bir kısmının ihmali suç şeklinde işlenmesi de mümkündür.[262] Ancak bu son ihtimalde ihmali ve icrai davranışlarla işlenen suçların aynı suç olması gerekmektedir. Aksi takdirde zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulmaz.[263]

Suç teşkil eden davranışların çokluğu ile suçun çokluğu kavramı aynı anlama gelmemektedir. Davranış hareketin bir unsurudur ve yer, zaman, amaç ve mağdurun aynı olması durumunda birden çok davranış tek bir hareketi oluşturur.[264] Nitekim Yargıtay da yakın tarihli bir kararında benzer görüşü savunmuştur. [265]

---

[256] **Koca- Üzülmez,** *Genel Hükümler*, s. 539.
[257] **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 603.
[258] **Devrim Güngör**, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata (Doktora Tezi), *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi),* Ankara, 2006, s.9.
[259] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.111.
[260] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.69, **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 111, **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.219.
[261] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 783.
[262] **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 604; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 783.
[263] **Artuk vd.,** *Genel hükümler*, s. 737
[264] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 214; **Artuk vd.,** *Genel Hükümler*, s. 734
[265] "…Sanığın, Silivri Belediyesi sınırları içerisinde, mülkiyeti Maliye Hazinesine ait 3 pafta 268 parsel sayılı taşınmaz üzerinde ruhsatsız olarak iki ayrı bina yaptığı tek yapı tatil tutanağı ile tespit edilen olayda; atılı imar kirliliğine neden olma suçunun oluşması bakımından sanığın tek bina yapması yeterli ise de; tek parsel üzerinde inşa edilen binaların aynı suç işleme kararı altında ve aynı türdeki davranış

Kanun birden fazla suç işlenmesinden bahsettiğine göre hazırlık hareketi gibi suç oluşturmayan davranışlar ya da tek bir hareketi oluşturan davranışlar birden fazla suça, dolayısıyla zincirleme suça vücut vermez.[266]

Kanunun bir suçun zincir şeklinde işlenmesini öngördüğü hallerde artık teselsül suçun bir unsuru olmuştur ve ayrıca zincirleme suç hükümlerini uygulamak mümkün değildir.[267] Örneğin eziyet suçunda bir süreklilik söz konusudur ve bu nedenle eziyet suçunu oluşturan hareketler bakımından aynı mağdura karşı bir süreklilik mevcutsa, ikinci bir eziyet suçu işlenmediği müddetçe, zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulamaz.[268]

Yine failin işlediği suçun niteliği gereği aynı mağdur üzerinde ancak bir kez işlenebilen suçlarda aynı suçun birden fazla kez işlenmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulamaz.[269]

Olası kastla işlenen suçlar bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilip uygulanamayacağı tartışmalıdır. Olası kast TCK md. 21'de "Kast" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin tanım hükmü olduğu görülmektedir. Kanuni tanıma göre olası kast "Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi" halidir. Ancak olası kastın kanuni tanımının doğruluğu üzerine doktrinde bir uzlaşı söz konusu değildir.[270] Zincirleme suç açısından önem arz eden husus, olası kastla işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulup bulmadığıdır. Olası kastın, doğrudan kast gibi

---

şekli ile gerçekleştirilmesi, 30.04.2009 tarihli tek yapı tatil tutanağı ile belirlenen binaların farklı zamanlarda gerçekleştirildiğine ilişkin dosya içerisinde herhangi bir tespitin yer almaması ve zaman mekân yönünden aralarında sıkı bir ilişki olan bu eylemlerin birbirine bağlı tek hareket olarak görüleceğinde kuşku bulunmaması karşısında, eylemlerinin tek imar kirliliğine neden olma suçunu oluşturacağı ancak üretilen inşaat miktarının çok fazla oluşunun temel cezanın belirlenmesi sırasında göz önüne alınması gerektiği kabul edilmelidir. Bu itibarla, haklı nedene dayanan itirazın kabulü ile Özel Daire onama kararının kaldırılmasına ve yerel mahkeme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir…" (Yargıtay CGK 19.12.2017, 2014/4-268 E. ve 2017/561 K. sayılı kararı)

266 **Sancar**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Zincirleme Suç, s.249; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 781.

267 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 604.
Yargıtay da aynı görüştedir: "…Sanığın, katılana yönelik farklı zamanlarda gerçekleştirdiği mesaj gönderme şeklindeki eylemlerinin, TCK'nın 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunun "ısrar" öğesini oluşturması karşısında, zincirleme suç hükümlerinin uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilmeden, aynı Kanun'un 43/1. maddesinin uygulanması…" (Yargıtay 4.CD., 15.10.2020, 2016/15269 E. ve 2020/12115 K. sayılı kararı)

268 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 604.

269 **Demirbaş**, Ceza Hukuku *Genel Hükümler*, s. 560.

270 **Yusuf Yaşar- Nil Melek Gültekin Diken**, "Karar İncelemesi - Bilinçli Taksir ve Olası Kast (Dolus Eventualis) Farkının Değerlendirilmesi", Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,2018, C.:7, S.:1, s. 107.

kastın bir türü olmasından hareket eden bazı yazarlar, olası kastla işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini savunmaktadırlar.[271] Fakat bu halde, TCK'da olası kasta çok benzer şekilde tanımlandığı için eleştirilen bilinçli taksir ile olası kast ayrımının çok dikkatli bir şekilde yapılması gerektiği öne sürülmüştür.[272] Zincirleme suçun sübjektif şartını oluşturan "suç işleme kararında birlik" unsurundan hareket eden diğer bazı yazarlar ise olası kastın "karar" kavramıyla örtüşmediği ve olası kast halinde failde "göze alma, kabullenme" derecesinde bir isteme bulunduğu ve bunun da karar aşamasına ulaşmamış bir aşama olduğu gerekçesiyle olası kast halinde işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını mümkün görmemektedir.[273] Kanımızca, karar kavramı az veya çok bir kesinlik içermektedir. Oysa olası kastta isteme unsuru göze alma derecesindedir, muhtemeldir. Dolayısıyla olası kastla işlenen suçlar, niteliği gereği bir suç işleme kararı altında işlenemediğinden olası kastla işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı kanaatindeyiz.

Zincirleme suçu oluşturan birden fazla suçun her birinin ayrı ayrı cezalandırılabilir olması gerekmektedir.[274] Aksi halde, sözgelimi af kanunu kapsamında suçların arasında cezalandırılabilir olmaktan çıkanlar varsa bu suçlar zincirleme suçun değerlendirilmesinde göz önünde tutulmaz.[275] Bunun yanısıra zincirleme suçu oluşturan suçların bir kısmının soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi ise şikayete tabi suçlarda müştekinin şikayeti bir muhakeme şartı olduğundan, şikayet şartının gerçekleşmediği suçlar zincirleme suçun değerlendirilmesinde dikkate alınmaz.[276]

Birbiri ardınca işlenmiş olmakla birlikte, işlenen suçlardan bir kısmı hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş delillerle ortaya çıkarılmışsa ve bu deliller dikkate

---

271 **Özen**, "Suçları İçtimaı", s. 249; **Şeker**, "Zincirleme Suç", s. 76

272 **Şeker**, "Zincirleme Suç", s. 76.

273 **Güngör**, "Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata", s. 116.

274 **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku,* s.390; **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.364; **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 518.

275 **Dönmezer-Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I*, s. 427; **Hakeri**, *Genel Hükümler*. s. 603; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 518.

276 **Hakeri**, *Genel Hükümler*. s. 603.

alınmadığında suçun işlendiği sabit değilse, bu suçlar zincirleme suç kapsamında değerlendirilemez.[277]

Suçun maddi unsurları ve oluşan suç sayısı her zaman örtüşmeyebilir. Bu nedenle, suç sayısının tespitinde suçun maddi unsurları yani hareket veya netice sayısı doğru sonuçlar vermeyebilir. Muayyen sayıda bir topluluğa karşı tek bir hakaretamiz ifadeyle birden fazla ihlal gerçekleşebilir. Bu durumda tek hareketle mağdur sayısınca suç oluşur. Fakat içtima hükümleri uyarınca, fail tek bir cezadan sorumludur.[278] Diğer yandan fail birden fazla hareketi gerçekleştirmiş olmasına rağmen, failin hareketleri arasında amaç birliği varsa ve kayda değer bir zaman aralığı da yoksa davranış çok olmasına rağmen bu davranışlar bir bütünlük oluşturur ve bu durumda işlenen suç tektir. Örneğin failin bir kimseyi, eş zamanlı olarak üç bıçak darbesiyle yaralaması halinde, üç davranış mevcuttur. Fakat fail bu üç davranışı, mağduru yaralama kastıyla ve davranışları arasına önemli bir zaman aralığı girmeksizin gerçekleştirmektedir. O halde hareket tektir. Maddi ölçüt, suç sayısının tespitinde doğru sonuçlar vermeyebilir. Bu nedenle daha önce de belirttiğimiz gibi suç sayısının tespitinde normun ihlali *ölçütünü* benimsiyoruz.[279]

TCK'nın suçun maddi unsuru olarak seçimlik hareketleri öngördüğü suç tiplerinde, seçimlik hareketlerin birden fazla kez işlenmesi, yine tek bir suça vücut verir.[280]

Yargıtay, değişik zamanlarda, birden fazla kez aynı suçu işleyen fail hakkında, ayrı dosyalar şeklinde, ayrı kamu davaları açılması halinde zincirleme suç

---

277 "…Somut olayda, gizli soruşturmacının 15.11.2011 tarihinde sanıkların aracılığı ile diğer sanıktan suç konusu uyuşturucu maddeyi satın alması üzerine, sanıkların suçu belirlenmiş ve bu suçun delili elde edilmiştir. Buna rağmen gizli soruşturmacıların, 18.11.2011 tarihinde sanığın, yanında bulunan sanığa uyuşturucu madde satması yönünde "ver abi" şeklindeki teşviki ile sanıktan; 19.11.2011 tarihinde sanığın aracılığı ile dava dışı kişiden tekrar uyuşturucu madde satın alması gereksiz olduğu gibi görevleri kapsamında da değildir. Öte yandan, gizli soruşturmacıların asıl görevi "uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak değil, suçu ve faili belirlemek, suçla ilgili delilleri elde etmekten ibarettir. Bu sebeplerle gizli soruşturmacı tarafından aynı faillerden birden çok kez uyuşturucu madde satın alınmasının ayrıca suç oluşturmayacağı ve gerçek anlamda bir alım- satım söz konusu olmadığından sanıklar hakkında zincirleme suç hükümlerini düzenleyen TCK'nın 43.maddesinin uygulama koşulları oluşmamıştır..." (Yargıtay 20. CD., 14.12.2017, 2015/8822 E. ve 2017/7023 K. sayılı kararı) **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 584

278 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 363; **M. Emre Tulay**, "Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SÜHFD),* 2019, C.27, S.3, s. 576

279 **Sancar**, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Zincirleme Suç", s.249.

280 **Sancar**, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Zincirleme Suç", s.250.

hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının karar yerinde tartışılmamasını bozma sebebi yapmaktadır.[281]

Zincirleme suçta öngörülen aynı suçun birden fazla kez işlenmesi şartı, zincirleme suçu bileşik suçtan ayırmaktadır. Zincirleme suçta kanunun öngördüğü istisnalar dışında her suç birbirinden tamamen bağımsızdır. Oysa bileşik suçta suçlar arasında tam bir kaynaşma hali mevcuttur. Yani bileşik suç, kendisini meydana getiren suçlara bölünemez. Bileşik suçun işlendiği yer ve zaman kendisini oluşturan suçların işlendiği yer ve zaman olmayıp bileşik suçun kanuni tanımında belirtilen neticenin gerçekleştiği yer ve zamandır. Hırsızlık ve cebir veya tehdit suçu birleşip yeni bir suç tipi olan yağmayı meydana getirirken bağımsızlıklarını ve hatta isimlerini dahi kaybetmektedirler.[282]Zincirleme suçun ise bileşik suçun aksine kendisine has bir neticesi yoktur. Zincirleme suç, teselsülü oluşturan son suçun işlendiği yer ve zamanda işlenmiş sayılır. [283]

Zincirleme suçun aksine, bileşik suç, farklı nitelikte suçların birbiriyle birleşmesi sonucu ortaya çıkar.[284] Bileşik suçta bileşik suçu oluşturan suçlar arasında tam bir kaynaşma olduğundan ve bileşik suç kendisini oluşturan suçlara bölünemeyeceğinden suça teşebbüs değerlendirmesini unsur suçlara göre değil, bizzat birden fazla suçun kaynaşarak oluşturduğu yeni bir suç tipi olan bileşik suça göre yapmak gerekir. Oysa zincirleme suçta her bir unsur suç birbirinden bağımsızdır ve suça teşebbüs değerlendirmesini her bir unsur suç yönünden ayrı ayrı yapmak gerekir.[285]

Birden fazla hareketin bulunduğu itiyadi suç da sıklıkla zincirleme suçla karıştırılmaktadır. İtiyadi suçta, suçun oluşması için belli sayıda hareketin bulunması zorunlu olduğundan, itiyadi suç son hareketin gerçekleştiği anda oluşur. Başka bir deyişle, itiyadi suç, tıpkı zincirleme suçta olduğu gibi, birden fazla hareketle işlenebilir.

---

[281] "… Dosya kapsamına göre 19.11.2007 ve 24.11.2007 tarihlerinde sanığın seyyar tezgahta bandrolsüz ürünlerin satışını yaparken yakalandığı ve sanık hakkında ayrı ayrı kamu davalarının açıldığı gözetilmekle; sanığa atılı söz konusu eylemler nedeniyle sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 43. maddesi uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının karar yerinde tartışılmaması …" (Yargıtay 7. CD, 25.12.2014, 2014/15101 E. ve 2014/22124 K. sayılı kararı)

[282] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.37.

[283] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.38.

[284] **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s. 359.

[285] **Pervin Aksoy İpekçioğlu**, "Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, C. 61, S.1, s. 51.

Fakat her biri suç teşkil eden birden fazla hareket tek bir suçu oluşturmaktadır.[286] Oysa zincirleme suçta her bir fiil ayrı bir suça vücut verir. Yani itiyadi suç, kanunda belirlenen birden fazla hareketin bir araya gelmesiyle tek bir ihlal meydana getirirken, zincirleme suçta gerçekleşen her bir fiil ayrı bir ihlal ve suçtur.[287]

Kanun ağırlaşmış itiyadi suçlarda itiyadın varlığı için fail hakkında itiyad oluşturan son suçtan önce, kesinleşmiş bir mahkumiyet kararının bulunmasını şart koşmaktadır. Buna karşılık zincirleme suç söz konusu olduğunda fail hakkında failin işlediği fiillerden biriyle ilgili olarak mahkumiyet hükmü verilecek olursa fiiller arasında hukuki kesinti olur ve teselsül kesilir[288]. Dolayısıyla zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulmaz.

4. İşlenen Suçların Mağdurunun Aynı Kişi Olması

Zincirleme suçta mağdurun tekliği şartı 5237 sayılı TCK'nın 43/1 maddesinde "… *bir kişiye karşı*…" ifadesiyle ilk kez düzenlenmiştir.[289]

Mağdur kelimesi, kavramsal olarak "haksızlığa uğramış (kimse), kıygın" anlamına gelmektedir.[290] Ceza Hukuku anlamında mağdur, suçla korunan hukuki değerin veya menfaatin sahibidir.[291] Mağdur kelimesini karşılamak üzere TCK md. 43/1'de "*bir kişi*" ifadesinin kullanılmış olması zincirleme suçun mağdurunun sadece gerçek kişiler olabileceğini akla getirebilirse de tüzel kişilere, topluma ya da kamuya karşı işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamamasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı ileri sürülmüştür. Aksinin kabulü, bir şirkette çalışan failin, tek suç işleme kararı altında, şirkete ait birtakım malvarlıksal değeri, değişik zamanlarda, birden fazla kez çalması gerçek içtima hükümlerinin uygulanması sonucunu doğurur. Buna karşılık gerçek kişiye ait malvarlıksal değerlerin aynı suç işleme kararı altında, değişik zamanlarda birden fazla kez çalınması halinde ise fail zincirleme suç hükümlerinden faydalanabilecek ve böylece orantılılık ilkesinin, tüzel kişiye veya

---

286 **Ümit Kocasakal**, "İtiyadi Suç", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),* İstanbul, 1994, s. 65.

287 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.104, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.32.

288 **Kocasakal**, İtiyadi Suç, s. 66.

289 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.237.

290 Https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 10.07.2021)

291 **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s. 208.

topluma karşı suç işleyen faile kıyasla gerçek kişiye karşı suç işleyen fail lehine önemli derecede ihlal edildiği ileri sürülebilecektir. Dolayısıyla, zincirleme suçun, mağduru gerçek kişi olan suçların yanısıra tüzel kişiye veya topluma karşı işlenen suçları da kapsamına aldığı savunulabilir.[292]

765 sayılı TCK döneminde mağdurun aynı olması unsuru zincirleme suçun yapısal bir şartı olarak düzenlenmemişti.[293] Suçun mağdurunun aynı olması ya da değişmesi hususu daha çok sübjektif şartın tespiti bağlamında tartışılıyordu. Yani zincirleme suçu oluşturan suçların mağdurunun değişmesi halinde failin suç işleme kararında birlik amacının devam edip etmediği kapsamında değerlendirilmekteydi.[294] Unsur suçların mağdurunun değişmesi halinde, yeni bir suç işleme kararı oluşacağı ve bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı şeklindeki görüş yasada olmayan bir şartın uygulamada aranması nedeniyle eleştirilmekteydi.[295]

765 sayılı TCK döneminde işlenen birden fazla suçun mağdurunun değişmesi halinde eğer hareketler şahsın yüksek değerlerini ihlal ediyorsa (hayat, vücut bütünlüğü, fiziki bütünlük, cinsel özgürlük) mağdur sayısı kadar suç oluşacağı kabul ediliyordu.[296] Buna karşılık hırsızlık suçu gibi malvarlığına karşı işlenen suçlar, şahsın yüksek değerlerini ihlal etmediğinden, birden fazla kişiye ait malın hırsızlık suçunun konusunu oluşturması halinde, tek suç kabul ediliyordu. Çünkü suçun mağduru "malik" değil "zilyet" tir.[297] Örneğin bir sürüden birden fazla kişiye ait koyunların çalınmasında olduğu gibi. Fakat Yargıtay bir sınıfa girerek, birden fazla mağdura ait okul çantasından eşya çalınması durumunda, fail hakkında gerçek içtima kurallarının uygulanacağına hükmetmiştir. Bunun sebebi olarak failin işlediği suçu birden fazla kişiye karşı işlediğini bilmesi ileri sürülmüştür.[298]

5237 sayılı TCK'nın kabulü ile birlikte mağdurun aynı olması şartı, zincirleme suçun yapısal bir unsuru olarak düzenlenmiştir.[299]

---

[292] **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s. 957; **Sancar**, "Zincirleme Suç", s. 251.

[293] **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 379; **Özgenç**, *Gazi Şerhi*, s. 356.

[294] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.106 vd.

[295] **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 57; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.109

[296] **Gözübüyük**, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, s.953

[297] **Gözübüyük**, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, s.954.

[298] Yargıtay CGK, 13.10.1998, 1998/11-205 E. ve 1998/304 K. sayılı kararı **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 609.

[299] Hafizoğulları'na göre, kanun koyucu, bu değişiklik nedeniyle zincirleme suçun tarihi ve hukuki yapısından uzaklaşmıştır. Bkz. **Zeki Hafızoğulları**, Türk Ceza Hukuku Ders Notları, https://www.academia.edu/29186922/T%C3%9CRK_CEZA_HUKUKU_DERS_NOTLARI_ZEK%

Kanun koyucu mağdurun aynı olmasını madde gerekçesinde "*Bir suçun aynı suç işleme kararı kapsamında olsa da değişik kişilere karşı birden fazla işlenmesi hâlinde, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz*" şeklinde ifade etmiştir. Devamında da bir otoparkta bulunan araçların camları kırılarak radyo teyplerinin çalınması durumu örnek olarak gösterilmiş ve bu halde her bir kişiye ait otomobildeki hırsızlık suçunun bağımsızlığını koruyacağı ve cezaların içtimaı hükümlerinin uygulanacağı vurgulanmıştır.[300] Ancak belirtmek gerekir ki hırsızlık suçunun mağduru, malik değil "zilyed"tir[301] ve hırsızlık suçlarının konularını oluşturan araçların zilyetliği otopark görevlisine bırakılmışsa, artık birden fazla hırsızlık suçu değil tek bir hırsızlık suçu oluşur.[302]

Hafızoğulları- Özen'e göre, mağdurun tekliğini öngören bu düzenleme doğru bir düzenleme değildir. Çünkü zincirleme suça kimliğini veren, yani birden fazla suçu birbirine bağlayan unsur *"suç işleme kararında birlik"* unsurudur.[303]

Sancar'a göre de bu düzenleme doğru değildir. Çünkü bir suç işleme kararı altında birden fazla suç işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması sadece mağdurun aynı kişi olması durumunda kabul edilmiştir. Mağdurların farklı olması halinde sübjektif şarta objektif bir sınırlandırma getirilmiştir. Bu da zincirleme suç kurumunun yapısını bozmuştur. Yazar, ayrıca kanun koyucunun bu yapısal değişikliğe gitmesini doyurucu gerekçelerle açıklayamadığını savunmaktadır. Yazara göre, kanun koyucunun sübjektif şart altında birden fazla suç işlenmesi durumunda, mağdurun aynı olması şartını öngörmesinin makul bir sebebi yoktur. Yazar, örneğin sübjektif şart altında fail, birden fazla kişiye ait birden fazla konutta, hırsızlık suçunu işlemişse, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini savunmaktadır.[304]

Kanun koyucunun, mağdurun aynılığı şartını öngörmekle, zincirleme suçun kapsamını, zincirleme suçun amacıyla orantısız bir şekilde daralttığı ileri sürülmüştür. Gerçekten, birden fazla suçun bir kişiye karşı işlenmesi şartının çok mağdurlu suçları

C4%90_HAFIZO%C4%9EULLARI_BA%C5%9EKKENT_%C3%9CN%C4%90VERS%C4%90TES%C4%90 (Erişim Tarihi: 14.01.2021).

300 **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s. 949.

301 **Mahmut Koca- İlhan Üzülmez**, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 556; **Özbek-Doğan- Bacaksız,** *Özel Hükümler*, s.614.

302 **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 789

303 **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s. 363.

304 **Sancar**, "Yeni Türk Ceza Kanununda Zincirleme Suç", s. 251.

ve gayri muayyen sayıda suçları kapsam dışı bırakarak zincirleme suçun uygulama alanını daralttığını gören kanun koyucu, kanun yürürlüğe girdikten kısa bir süre sonra 5377 sayılı kanunla, TCK md. 43/1' e "*Mağduru belli bir kişi olmayan suçlara da bu fıkra hükmü uygulanır.*" hükmünü eklemiştir.[305] Ancak bu ifade yeni bir tartışma doğurmuştur. "*Mağduru belli bir kişi olmayan suçlar*"dan kastedilen mağduru gayrimuayyen suçlar mı, yoksa hakaret suçunda olduğu gibi mağduru muayyen, ancak işleniş şekline bağlı olarak fiilin yöneldiği hedeflerin birden fazla kişi olduğu suçlar mı olduğu belirsizdir.[306] Kanun koyucu madde gerekçesinde uygulamada oluşabilecek tereddütleri gidermek amacıyla böyle bir düzenleme yaptığını belirterek "*rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda, muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre, zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir*" demiştir.[307] Bu gerekçeye katılamıyoruz. Çünkü bu ifadeden rüşvet gibi, çevrenin kirletilmesi gibi topluma karşı işlenen tek bir suçun zincirleme suç oluşturabileceği anlamı çıkmaktadır. Zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için mutlaka birden fazla suç işlenmiş olmalıdır, ancak tek bir rüşvet suçunun (TCK md.252) işlenmiş olması halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.[308] Yine çevrenin kasten kirletilmesi (TCK md.181) suçu açısından da aynı açıklamalar geçerlidir. Çünkü çevrenin kasten kirletilmesi suçunda suçla korunan hukuki değer, toplumun sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır.[309] Bu suçlara gerekçede belirtildiği gibi zincirleme suç hükümleri uygulanırsa tek bir suç işleyen failin zincirleme suç hükümlerinden sorumluluğu gündeme gelecek ve failin cezası ağırlaşacaktır. Gerekçedeki açıklamalar topluma karşı işlenen diğer suçlar açısından da geçerlidir. Bu tür suçlarda mağdur bir bütün

---

305 **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 46.

306 **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s.364.

307 **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s. 950.

308 **Güneş Okuyucu Ergün**, "Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi(*MÜHF-HAD), 2013, C.: 19, S.: 2, (Özel Sayı), Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı, s. 1075.

309 **Mustafa Özen**, "Çevreye Karşı İşlenen Suçlar", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SÜHFD)*, 2010, C. 18, S.1, s. 25.

olarak toplumdur.[310] Toplumu oluşturan bireylerse ancak suçtan zarar gören olabilir.[311] Bu nedenle uygulamada gerekçe metnini esas almak yanıltıcı olabilir.[312]

Norm lafzi, amaçsal ve tarihi bir bütün olarak değerlendirildiğinde burada kastedilenin zimmet suçu gibi mağdurunun toplumu ve kamuyu oluşturan kişiler yani mağduru gayrimuayyen suçlar olduğu savunulabilir.[313]

Mağduru gayrimuayyen suçların bir suç işleme kararı altında, değişik zamanlarda, birden fazla kez işlenmesi halinde, zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Ancak bu tür suçlar teselsül halinde işlenirken, mağdurun belirlenebilir olduğu durumda, artık belirli bir mağdura karşı işlenen bu suç veya suçlar teselsül dışında tutulur. Örneğin TCK md. 235'te düzenleme alanı bulan ihaleye fesat karıştırma suçu topluma karşı işlenen suçlardan bir tanesidir. Dolayısıyla bu suçun mağduru kural olarak toplumdur. Şartları varsa bu suç da zincirleme suçu hükümlerinin uygulama alanı kapsamındadır.[314] Ancak bu suçun teselsül halinde icrası devam ederken belli bir kişi mağdur edilmiş olabilir. Bu gibi durumlarda doğrudan belirli bir kişinin mağdur edildiği ihalenin teselsül ilişkisinin dışında tutulması gerekir. Söz gelimi A, B, C; Y ilinde, kamu kurumlarınca düzenlenecek kömür ihalelerine anlaşmalı teklif verme konusunda sözleşirler. Bu anlaşmaya göre, Valiliğin yapacağı ihaleyi A, İl Sağlık Müdürlüğünün yapacağı ihaleyi B, Üniversitenin yapacağı ihaleyi C kazanacak şekilde teklif verirler. İlk iki ihale sorunsuz ve anlaşmaya uygun bir şekilde A ve B üzerinde kalırken, C'nin üzerinde kalması yönünde anlaşmaya varılan ihaleye D de girer ve teklif vermek ister. A, B ve C; D'nin ihaleye girmesini engellemek amacıyla D'yi tehdit ederse, bu durumda artık, D'ye karşı işlenen suç mağduru belli bir suçtur ve teselsül ilişkisinin dışında tutulmalıdır. Bunun bir sonucu olarak, A, B ve C ilk iki ihaleye fesat karıştırma suçu yönünden zincirleme suç hükümlerinden faydalanırken, üçüncü suçta belirli bir mağdur söz konusu olduğu için bu üçüncü suç yönünden ayrı ve bağımsız bir değerlendirme yapılmalıdır.[315]

---

[310] **Özen**, "Çevreye Karşı İşlenen Suçlar", s. 25.

[311] Özen, bireylerin de bu tür suçlarda mağdur olabileceği görüşündedir. Bkz. **Özen**, "Çevreye Karşı İşlenen Suçlar", s. 26.

[312] **Sancar**, "Zincirleme Suç", s. 256.

[313] **Hafızoğulları-Özen**, *Genel Hükümler*, s.364.
Sancar mağduru belli olmayan suçlar kavramından topluma karşı işlenen suçların değil topluluğa karşı işlenen suçların anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Sancar**, "Zincirleme Suç", s.257.

[314] **Özbek-Doğan- Bacaksız**, *Özel Hükümler*, s. 927.

[315] **Koca-Üzülmez,** *Genel Hükümler*, s.525.

Mülga 765 sayılı TCK'da aynı neviden fikri içtima hükümleri yer almıyordu. Doktrinde de ağırlıklı olarak fiil sayısının tespitinde netice sayısı esas alındığından aynı neviden fikri içtima kabul edilmiyordu. Çünkü bir fiille yani bir neticeyle kanunun aynı hükmünü birden fazla kez ihlal etmesi mümkün görülmüyordu. Diğer yandan bir hareketle birden fazla suçun oluşabileceği kabul ediliyordu. Örneğin birden fazla kişiye karşı tek bir hakaretamiz ifadenin kullanılması durumunda birden fazla neticenin oluştuğu dolayısıyla birden fazla fiilin ve birden fazla suçun mevcut olduğu kabul ediliyordu. Fakat bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiği öne sürülüyordu. Çünkü mülga 765 sayılı TCK'da zincirleme suçu oluşturan unsur suçların aynı zaman diliminde işlenebileceği kabul ediliyordu. Yargıtay'ın bazı kararları da bu yöndeydi. [316]

5237 sayılı TCK'nın kabul edilmesiyle birlikte zincirleme suçu oluşturan unsur suçların birden fazla fiille hem "*aynı mağdura"* karşı işlenmesi hem de "*değişik zamanlarda"* işlenmiş olması şartı karşısında aynı neviden fikri içtima kurumunun düzenlenmesi hem bir gereklilik hem de bir zorunluluk olmuştur.[317] Kanun koyucu, TCK md. 43/2'de aynı suçların tek bir fiille, birden fazla kişiye karşı işlenmesi halinde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını öngörerek mağdurun tekliği şartına bir istisna getirmiştir.[318]

C. Zincirleme Suçun Sübjektif Unsuru

1. Suç İşleme Kararında Birlik

Zincirleme suça asıl özelliğini veren suç işleme kararında birlik unsuru, zincirleme suçun sübjektif şartıdır.[319]

TCK'nın zincirleme suçu düzenlediği 43/1 maddesinin ifadesinde geçen "*bir suç işleme kararının icrası kapsamında"* aynı suçun birden fazla kez işlenmesi şartı zincirleme suçun sübjektif şartını oluşturmaktadır.[320] Birden fazla suçun tek bir suç

316 **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.538.
317 **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.643.
318 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 609.
319 **Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.: 364; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 86, **Sancar**, "Zincirleme Suç", s.253; **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.196.
320 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 526; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.87

kabul edilip failin bir miktar artırılarak uygulanan tek bir cezadan sorumlu olmasının esas sebebi, başka bir deyişle suçları birbirine bağlayan bağlantı noktası, failde bulunan suç işleme kararında birlik iradesidir. Kanun koyucu, madde gerekçesinde, zincirleme suç durumunda, aynı suçun birden fazla işlenmiş olmasının söz konusu olduğunu, ancak, bu suçların, aynı suç işleme kararı kapsamında işlendiğini, yani, bu suçlar arasında sübjektif bir bağ bulunduğunu belirtmektedir.[321] Kanunda ifade edilen bir suç işleme kararından ne anlaşılması gerektiği tartışmalıdır.[322] Suç işleme kararının kastla aynı kavram olmadığı konusunda herhangi bir tartışma yoktur.[323] Gerçekten kast; suçun objektif unsurlarının bilinmesi ve istenmesi olduğu halde karar kasttan önce gelen ve kastı da içine alan iradi bir durumdur.[324] Zincirleme suçu oluşturan her bir suç kasti suçtur ve birbirinden bağımsızdır.[325] Bu kastları birleştiren unsur, suç işleme kararında birlik unsurudur.[326] Sübjektif unsur ile zincirleme suçun uygulanma alanı arasında doğru orantı vardır. Suç işleme kararında birlik şartı ne kadar geniş yorumlanırsa zincirleme suçun uygulanma alanı o kadar artar. Sübjektif unsur ne kadar dar yorumlanırsa zincirleme suçun uygulanma alanı o kadar azalır.[327]

Mülga 765 sayılı TCK'da da bugünkü şarta benzer düzenleme mevcuttu. Bu unsur mülga TCK md. 80' de "*Bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak...*" şeklinde ifade edilmekteydi. Halihazırda bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'da ifade edilen bir suç işleme kararının icrası kavramı yeterince açık değildir ve teşebbüs hükümlerinin incelenmesinde kullanılan "*suç işleme kararının icrası-işlenmesine karar verilen suçun icrası*" kavramlarıyla karıştırılmakta ve bu haliyle teşebbüs kurumuna ilişkin hazırlık hareketlerini çağrıştırmaktadır.[328] Ayrıca kanunda geçen bir suç işleme kararı kavramı, yalnız tek bir suçun işlenilmesi şeklinde de anlaşılmaktadır.[329] Ancak "*bir suç işleme kararı*" ifadesi, maddenin devamında geçen "aynı suçun birden fazla işlenmesi" ifadesiyle birlikte yorumlanarak zincirleme suçun

---

321 "…Zincirleme suç durumunda aynı suçun birden fazla işlenmiş olması söz konusudur. Ancak, bu suçlar, aynı suç işleme kararı kapsamında işlenmektedirler, yani, bu suçlar arasında sübjektif bir bağ bulunmaktadır…" Bkz. **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s. 949.

322 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 526; Bu tartışmalar için bkz. **İçel,** Suçların İçtimaı; s.130.

323 **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 379**Toroslu-Toroslu**, *Genel Kısım*, s.364.

324 **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 526; **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 622.

325 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, C. I, s. 428.

326 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 562

327 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.186.

328 **Sancar**, "Zincirleme Suç", s.253.

329 **Sancar**, "Zincirleme Suç", s.253, **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.12.

suçların içtimaının bir türü olduğu da dikkate alındığında "*bir suç işleme kararı*" ifadesinin birden fazla suçu kapsadığı sonucuna ulaşmak gerekir.[330] Belirtmek gerekir ki mülga TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde de bu unsurdan ne anlaşılması gerektiği tartışmalıydı. Doktrinde öne sürülen "*planda birlik*" ölçütü suç işleme kararında birlik unsurunun amacını daha iyi ifade etmektedir.[331]

Bu kadar önemli olan bir unsurdan ne anlaşılması gerektiği kanunda daha iyi ifade edilebilirdi. Fakat esas olarak, failin iç dünyasına ait olan bu unsur, hangi ölçüt kullanılırsa kullanılsın tam olarak ifade edilemez. Nitekim bu unsurun failin dış dünyaya yansıyan davranışlarıyla tespitini öngören "plan" kavramının tanımı ve kapsamı, uygulamacılar tarafından, net olarak ortaya konamamıştır.[332]

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre[333] zincirleme suçu suçların içtimaının diğer türlerinden ayıran unsur sübjektif unsurdur. Öyle ki bu sübjektif unsur, işlenmiş birden fazla suçu tek suça dönüştürmekte, sonuç cezaları da önemli oranda azaltmaktadır.[334]

Suç işleme kararında birlik unsuru, zincirleme suçu benzer bir diğer kurum olan itiyadi suçtan ayıran bir ölçüttür. Zincirleme suçta failin iradesi tek suç işleme yönündeyken, itiyadi suçta aynı suç işleme kararı söz konusu olmamakta, işlenen her suça ilişkin failin cezası artırılmakta failin suç işleme eğilimi de değerlendirilerek failin cezası ayrıca artırılmaktadır.[335]

Zincirleme suçun temelini oluşturan bu unsurun genel ve soyut bir istek mi veya suçların çokluğuna dair genel bir tasavvur mu yoksa suçların işlenme biçiminin, suçun işlenmesinde kullanılan araçların, suçun işlenme yer ve zamanının belirlenmesini gerektiren zihinsel bir faaliyet mi olduğu konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin ortaya çıkmasında esas alınan temellere göre sübjektif şartın anlamı farklılaşmakta ve dolayısıyla zincirleme suçun uygulama alanı

---

330 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.186.

331 Carrara da 1889 tarihli İCK' nın yürürlükte olduğu dönemde "planda birlik" kavramının, bu unsuru daha iyi ifade ettiğini savunmuştur. Yazara göre zincirleme suçu oluşturan suçlardan her biri bağımsız bir kararın ürünüdür. Bu nedenle "kararda birlik" kavramı karışıklığa yol açmaktadır. Bkz. **Sancar**, "Zincirleme Suç", s.253.

332 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.89.

333 Leone tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 87.

334 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.196.

335 **Kocasakal**, İtiyadi Suç, s. 66, **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 34.

daralmakta veya genişlemektedir.[336] Bu nedenle bu unsuru açıklayan görüşlerin ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir.

2. Suç İşleme Kararında Birlik Unsurunu Açıklayan Görüşler

a. Önceden Kurulan Bir Plan Olduğu Görüşü

Öğretide ağırlık görüş suç işleme kararında birliğin önceden kurulan bir plan olduğu görüşüdür.[337]

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre[338], sübjektif unsur; suçların somut, değişmez, sabit ve belirli bir planı ve programıdır. Bu bahsedilen plan suçların işlenmesine ilişkin temel düzeyde bir fikir değildir. Tam tersine failin amaçladığı sonucu elde etmek için kullanılacak araçların ve başvurulacak suça ilişkin faaliyetlerin etkilediği objektif ve sübjektif tüm şartların önceden tespit edilmesidir.[339] Plan, ilk suçun işlenmesine ilişkin ilk hareketin gerçekleştiği anda mevcut olabilir. Failin birden çok hırsızlık suçunu henüz suçun icra hareketlerine başlamadan planlamamasında olduğu gibi, ilk hırsızlık suçunu işlemesinden sonra durumun ve şartların gereği olarak birden çok hırsızlık suçunu işlemesinde de suçlar arasında teselsül oluşmuştur.[340] Zincirleme suçun olaya uygulanabilmesi için failin planın mevcudiyetine ilişkin iradesini açıklaması yetmez. Aynı zamanda plan, birden fazla suç olarak ortaya çıkmalıdır.

Zincirleme suçun sübjektif şartı ile suç saiki veya amacı birbirinden farklıdır.[341] Bundan başka suçun itiyat haline getirilmesi de bu şarttan başkadır. Bu nedenle de hırsızlık yaparak geçimini sağlamak için ya da yeni bir fırsat ortaya çıktığında yeni bir suç işlemek için verilmiş olan genel bir karar, sübjektif unsurun kapsamında değildir.[342]

Suça ilişkin faaliyetin, objektif ve sübjektif unsurları, somut olayın özelliğine göre farklılık arz edebilmesine karşın ortak bir bağ altında gerçekleştiği tespit

---

336 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.89.
337 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 87.
338 Doktrinde Manzini tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz.: **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 91.
339 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.132.
340 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.133.
341 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 550.
342 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 91.

edilebiliyorsa, sübjektif şartın varlığı söz konusudur. Bu görüşe göre, bir suç ile diğer suç arasında rastlantısal ve ani olarak ortaya çıkan ve planın aslını bozan, suça ilişkin faaliyetin objektif ve sübjektif şartına ilişki durumlar olduğu zaman artık sübjektif şartın varlığından söz edilemez.[343]

Diğer bir görüşe göre[344]; zincirleme suçun sübjektif şartını failin önceden belirlediği bir amaca ulaşması için esaslı noktalarını kararlaştırdığı aynı türde suçu seri şekilde işlemesi olarak tanımlamakta ve sadece faili suç işlemeye iten sebebin aynı olmasını (kin, kazanç saiki vs.) sübjektif şartın varlığı için yeterli görmemektedir.[345]

Başka bir görüş ise[346], planın bir tasavvur olmadığını savunmaktadır. Nasıl ki resimde birden fazla çizgi bir bütünlük oluşturuyorsa plan da belli bir amaç için oluşturulan düşüncelerin bütünüdür. Ancak planı karar safhasından yoksun sadece düşünceden ibaret bir varlık olarak görmemek gerekir. Failin suça ilişkin bir hareketiyle diğer hareketi arasında failde farklı düşünceler oluşmuşsa ya da daha farklı araçlarla sonucu elde etmeyi tasarlamışsa artık sübjektif şart ortadan kalkmıştır. [347]

Doktrinde bir görüş, birbirinden faklı suçları bir bütün haline getiren ancak suçun unsuru olan kasttan ve hukuka aykırılık bilincinden ayrı olan "*tüm kast*" terimini sübjektif şartı karşılar şekilde kullanmaktadır. Buna göre, tüm kast, suçun işlenme yerini, zamanını, işleniş biçimini ve suçun mağdurunu kapsamalıdır.[348] Örneğin bir miktar paraya ihtiyacı olan failin bu ihtiyacını bir şekilde giderme amacıyla işlediği çeşitli suçların mağdurlarının, zamanlarının, işleniş biçimlerinin, suç yerlerinin belli olmayışı sübjektif şartın oluşmasını engeller. Fakat suçların işlenme zamanı söz konusu olduğunda birtakım fiillerin sonraya bırakılması sübjektif şartın oluşmasını tek başına engellemez. Bu yönden tüm kastın oluşması için suçların işlenme zamanı ile ilgili olarak tam bir belirlilik gerekli değildir. Mesela bir hırsızın önceden planladığı gecelerde işleyeceği fiillerinden bir kısmını dolunay sebebiyle daha sonraya bırakmasında sübjektif şart varlığını korur.[349]

---

343 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 91.
344 Doktrinde Antolisei tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 91.
345 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 91.
346 Doktrinde Maggiore tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz. **Sancar,** *Müteselsil Suç*, s. 91.
347 **Sancar,** *Müteselsil Suç*, s. 131.
348 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.91.
349 Ayrıntılar için bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 93.

Erem'e göre; zincirleme suçu oluşturan her bir suçta gerekli olan karardan ayrı olarak her bir bağımsız suçu birleştiren ortak bir amacın varlığı sübjektif unsurun varlığı için zorunludur. Birbirinden bağımsız suçlar ortak bir noktada birleşsin ki bu birleşme, daha genel bir kavram olan sübjektif şartı oluştursun. İşte böylece işlenen suçlara ait her bir bağımsız karar belirli bir amaca hizmet etmelidir. Bu nedenle sübjektif şartın varlığı suçlar arasındaki ortak amaca göre belirlenmelidir.[350]

b. Fiillerin Tamamına İlişkin Tasavvur Olduğu Görüşü

Bir görüşe göre[351]; zincirleme suçun sübjektif şartı, failin işleyeceği suçları kafasında ve şuurunda tasavvur etmesidir. Bu halde bu şart tasavvur safhasına dahildir. Tasavvur safhası iradi safhadan önce gelen bir safhadır ve çeşitli fiilleri psikolojik anlamda ve hukuki anlamda birleştirir. Her ne kadar suçlar icra edildiğinde birbirinden ayrılan suçlar oluşsa da fail suç yoluna girdiğinde bu birbirinden ayrılabilen suçları tek bir fiil olarak tasavvur etmiştir. [352]

Tosun ise sübjektif şarta ilişkin tasavvuru suç konusuyla sınırlandırmaktadır. Yazar, sübjektif şartın mutlaka birden fazla fiil işlemeye dönük olması gerekmediğini savunmaktadır. Yazara göre, failin gerçekleşmesini istediği durumu bir bütün halinde istemiş olması yeterlidir. [353]

Sübjektif şartın fiillerin tümüne ilişkin bir tasavvur olduğu görüşü, zincirleme suçun sübjektif şartını kusurluluktan önceki bir safha olan fikri safha ile bütünleştirdiği için eleştiri konusu olmuştur. Özellikle heterojen suçlar bakımından da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini öngören İCK gibi bazı kanunlardaki düzenlemeler söz konusu olduğunda hem gerçek içtimayı hem de zincirleme suçu oluşturan suçlar bakımından işlenecek olan fiillere ilişkin failin kafasında önceden bir tasavvur mevcuttur. Sübjektif şartın mevcudiyetine ilişkin bu teori kabul edilecek olursa, ne zaman gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı, ne zaman zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağının tam olarak belirlenemeyeceği ileri sürülmüştür.[354]

---

[350] **Erem,** *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler*, s.380.
[351] Doktrinde Pisapia tarafafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz.: **Sancar**, *Müteselsil Suç*,s. 89.
[352] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 89.
[353] **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.136.
[354] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 90.

c. Failin Hareketleri Arasında Bulunan Sübjektif Bağ Olduğu Görüşü

Doktrindeki bazı yazarların savunduğu bu görüşe göre, bütün neticeyi önceden kapsayan bir planın varlığı ve silsile halindeki fiillerin bu plan dahilinde gerçekleştirilmesi şartını aramak gereksizdir.[355] Böyle bir şart öngörülürse zincirleme suçun alanı önemli ölçüde daralacaktır. Önemli olan, failin her yeni suça ilişkin kararı ile önceki suç işleme kararı arasında psişik bir bağın varlığı ve bunların arasındaki sübjektif bağlantının tespiti durumunda sübjektif şart oluşmuş olur. Bu görüşe göre, hareketlerin işlenişindeki benzerlik ve süreklilik suç işleme kararındaki birliği ortaya koyar.[356]

d. Failin Birden Fazla Suç İşleme İsteği Olduğu Görüşü

Doktrinde başka bir görüşe göre[357]; sübjektif şart failin birden çok suç işleme arzusudur. Buna göre fail iradi aşamaya gelmeden hemen önce failin kafasında bir değer yargısı oluşur ve bu değer yargısının ihtiyaçlarına uygun olduğunu gören fail, bu değer yargısından faydalanmak amacıyla bu isteğini karar aşamasına geçirir ve dışa yansıyan hareketleriyle icra eder. [358]

Bu görüş, faildeki bir seri suç işleme isteğinin yeterli olmadığı ve her bir suç için özel bir suç işleme kararı ve bu özel kararları birleştiren genel bir kararın da olması gerektiği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Doktrinde söz konusu bu genel kararın yalnızca basit bir zihinsel faaliyetten ibaret olmadığı, aynı zamanda failin iradesinin de bulunması gerektiği belirtilmiştir.[359]

e. Kanaatimiz

Kanaatimizce, Yargıtay'ın çeşitli kararlarına da paralel olarak[360] sübjektif şartın önceden kurulan bir plan olduğu savunulabilir. Fakat plan kavramı çok katı yorumlanmamalıdır. Sübjektif şarta ilişkin plan kavramını çok katı yorumlamak

---

[355] **İçel**, Suçların İçtimaı, s.133.
[356] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 94, **İçel**, Suçların İçtimaı, s.133-134.
[357] Doktrinde Leone tarafından ileri sürülen görüş için bkz.: **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 90.
[358] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 90.
[359] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 90.
[360] "…Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında ve Doktrinin kabulüne göre de "suç işleme kararını" tespit etmek için sanıkların baştan itibaren yaptığı bir plan dahilinde hareket etmesi gerektiği,.." (Yargıtay 11. CD, 16.03.2021, 2020/ 1924 E. ve 2021/2666 K. sayılı kararı)

zincirleme suçun tarihsel süreçte ortaya çıkış nedenine aykırılık teşkil edeceği gibi kanunun lafzına, amacına ve sistematiğine de uygun düşmez. Diğer yandan, plan kavramını genel bir niyetin ötesinde saik derecesine varacak şekilde çok geniş yorumlamak da kanunun otoritesini sarsar, cezalandırmanın amacına uygun düşmez. [361] Bununla birlikte failin sonraki bağımsız fiilleri belirli bir şarta bağlı olarak işlemeyi kabul etmesi zincirleme suçun varlığına engel teşkil etmez. Örneğin ehliyetsiz araç kullanan kişinin belirli şartlar altında direksiyona geçmesinde olduğu gibi.[362]

Planı suçun işleniş biçimine ve suçun işlenmesinde kullanılacak araçlara ilişkin ayrıntılı bir plan olarak öngörmek somut gerçeklikle bağdaşmadığı gibi, hayatın olağan akışına da uygun değildir. Bazen tesadüf, şans, ortaya çıkan yeni fırsatlar gibi durumlar da suçlara ilişkin önceden yapılan çok ayrıntılı planları bozabilmektedir. Bu nedenle failin işleyeceği fiillere ilişkin genel bir tahmini öngörüsü ve niyeti suçlar arasında teselsülün oluşması için yeterli kabul edilmelidir. Aksi durumda, tek bir suç işleme kararıyla konutta hırsızlık suçunu işleyen failin, suçu işlediği esnada, ev sahibinin evde uzun bir süre olmayacağını tesadüf sonucu öğrenmesi üzerine, sonraki günlerde de hırsızlık suçuna devam etmesi halinde, işlenen suçlar arasında başlangıçta belirlenen planda değişiklik olduğundan, teselsülün oluşmadığı gerekçesiyle, fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olamayacak, gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır.[363] Bu nedenle sübjektif şartın oluşması için genel bir karar ve başlangıç planı yeterli olmalıdır. Bu genellik, failin suçu işlediği esnada ortaya çıkan tesadüfi durumların zorlaması sonucu oluşan olaylara ilişkin faile daha geniş bir hareket alanı tanır. Amaçta birlik unsuru hukuk düzenince failin kınanabilirliğini azaltmaktadır. Bu unsurla birlikte fail, zihinsel olarak daha az kınanabilir bir hale gelmektedir. Fakat çıkacak her fırsattan yararlanma şeklinde genel bir karar saik derecesine varabileceği için yeterli görülmemelidir.[364]

Sübjektif şart, failin bir fiiliyle diğer fiili arasına giren ve failin başlangıçta belirlediği planı esaslı şekilde değiştiren nedenlerin olayda mevcut olması halinde ortadan kalkar. Esaslı durumun ne olduğu sorunu her bir somut olaya göre ayrı bir değerlendirmeye göre belirlenmelidir. Bunun bir sonucu olarak da esaslı nedenlerin

---

361 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 97; **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, s. 57
362 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 606.
363 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 98.
364 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 98.

nelerden ibaret olduğu sorununa önceden kesin bir ölçüt koymak mümkün değildir, somut olayın bütün koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeyi yapacak olan da bizzat hakimin kendisidir.[365]

3. Suç işleme Kararında Birlik Unsurunun Tespitinde Yardımcı Ölçütler

a. Suçun İşlenme Biçimi

Aynı fail tarafından işlenen birden fazla suçun işlenme biçimi arasındaki benzerlik aynı suç işleme kararının varlığını gösterebilir. Suçların maddi konuları değişse ve birbirinden farklı olsa bile zincirleme suçun oluşabileceği kabul edilebilir. Örneğin failin hırsızlık suçunda kullanmayı planladığı araçları çalması ile bu araçlardan faydalanarak işlediği hırsızlık suçu arasında teselsül oluşmuş olabilir.[366] Suç işleme saiki, faili suça iten nedenlerin başında gelir. Değişen bir suç işleme saiki yeni bir kastı ortaya çıkarır. Bu nedenle de kastın yenilenmesi teselsülü keser. Örneğin fail ilk hırsızlık suçunu sadece eğlence olsun diye daha sonra ise açlık ihtiyacını gidermek amacıyla bir hırsızlık suçu işlese bu suçlar arasında teselsülün varlığından bahsedilemeyecektir. Ayrıca bazen de maddi konu değiştiğinde işlenen suçlar arasındaki teselsül kesilebilir.[367]

Etkin pişmanlık gösterdikten sonra failin yeni bir suç işlemesi durumunda, yeni bir suç işleme kararının oluştuğu ve suçlar arasındaki teselsülün kesildiği ileri sürülmüştür.[368]

İşlenen suçlar arasında kullanılan araçların farklı olması zincirleme suçun oluşmasına tek başına engel teşkil etmez. Yine işlenen suçlar arasında kullanılan araçların aynı olması da tek başına suçlar arasında teselsül olduğunu göstermez.[369]

TCK, suçlar arasında teselsülün oluşması için aynı davranış şekliyle hareket edilmesi şartını öngörmemiştir. Bu nedenle, kanuni tipe uygun olduğu ölçüde, suçların

---

365 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 98.
366 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 139.
367 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 99.
368 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 99.
369 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 100.

bir kısmı icrai, bir kısmı da ihmali hareketlerle işlenebilir.[370] Böyle bir durumda suçlar arasında teselsülün mümkün olabileceğini kabul etmek gerekir.[371]

b. Suçun İşlenme Zamanı

İşlenen suçlar arasında kısa ya da uzun bir zaman aralığının olması, bu suçlar arasında suç işleme kararında birliğin olmadığını tek başına göstermez. [372] Kanun, işlenen suçların "değişik zamanlarda" işlenmesi şartını arayarak belirli olmayan bir zaman aralığını kabul etmiştir.[373] Her ne kadar suçlar arasında geçen zaman, sübjektif şartın varlığıyla ilgili bir kanaate varmak için kesin bir ölçüt değilse de göz ardı edilemez. Sübjektif şart, genel olarak işlenen suçlar arasında geçen zamanla ters orantılıdır ancak işlenen suçlar arasında uzun bir zamanın bulunması sübjektif şartın oluşmadığı anlamına gelmeyeceği gibi[374], çok kısa zaman aralıklarıyla işlenen suçlarda da sübjektif şartın bulunduğu her zaman söylenemez.[375] Yüksek mahkeme de güncel bir Ceza Genel Kurulu kararında bu hususu vurgulamıştır.[376],[377].

---

370 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 140.

371 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 100.

372 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 101.; **Sancar**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç", s. 255.

373 **Sancar**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç", s. 255.

374 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 142.

375 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 101; **Sancar**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç", s. 255.

376 "…Suç işleme kararının yenilenip yenilenmediği, birden çok suçun aynı karara dayanıp dayanmadığı, aynı zamanda suçlar arasındaki süre ile de ilgilidir. İşlenen suçların arasında kısa zaman aralıklarının olması suç işleme kararında birlik olduğuna; uzun zaman aralıklarının olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilecektir. Yine de çeşitli suçlar arasında az veya çok uzun zaman aralığının var olması, bu suçların aynı suç işleme kararının etkisi altında işlendiğini ya da işlenmediğini her zaman göstermeyecektir. Diğer bir anlatımla, sürenin uzunluğu kararın yenilendiğini düşündürebileceği gibi, kısalığı da her zaman kararın yürürlükte olduğunu göstermeyebilecektir. Diğer taraftan, hukuki veya fiili kesintiler olduğunda farklı değerlendirmeler yapılması mümkündür. Ancak bu değerlendirme her olayda ayrı ayrı ve diğer şartlar da dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu nedenle, başlangıçta belirli bir süre geçince suç işleme kararı yenilenmiş ya da değişmiş olur demek, soyut ve delillerden kopuk bir değerlendirme olacaktır. Failin iç dünyasını ilgilendiren bu kararın varlığının her olayın özelliğine göre suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesindeki özellikler, fiillerin işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, korunan değer ve yarar, hareketin yöneldiği maddi konunun niteliği, olayların oluşum ve gelişimi ile dış dünyaya yansıyan diğer tüm özellikler değerlendirilerek belirlenmesi gerekecektir.
Yapılan açıklamalara göre, zincirleme suçun oluşumu için işlenen suçlar arasında ne kadar zaman geçmesi gerektiği konusunda genel ve mutlak bir kural koymak mümkün olmadığından, hangi süre içerisinde işlenirse işlensin, işlenen suç başlangıçtaki genel niyete veya suç işleme konusundaki tek karara dayanıyor ise zincirleme suç hükümleri uygulanacak, ancak işlenen suç failin yeni bir suç işleme kararına dayanıyorsa artık zincirleme suç söz konusu olmayacaktır…"
(Yargıtay CGK, 18.10.2018, 2018/216 E. ve 2018/456 K. sayılı kararı)

377 Bu konuda Yargıtay'ın vergi kaçakçılığı suçunda yeni bir takvim yılına girilmesinin teselsülü kesen bir neden olarak kabul edilmesi ile ilgili içtihatları oldukça tartışmalıdır. Bu içtihatların dayanağını 05.03.2002 gün ve 28/179 sayılı Yargıtay CGK kararı oluşturmaktadır. Vergi kaçakçılığı suçu Vergi Usul Kanununda düzenlenmiştir. VUK' nun 359/1-a ve b bendinde "Kaçakçılık suçları ve

c. Suçun İşlenme Yeri

Kanun, suçların işlendikleri yerle ilgili herhangi bir kayıt koymamıştır. Aynı yerde işlenen suçlarda sübjektif şart oluşmayabileceği gibi, farklı yerlerde işlenen suçlarda da her zaman sübjektif şart oluşmaz.[378]

Fail tarafından işlenen suçların bir kısmının yurt içinde, bir kısmının yurtdışında işlenmesinin zincirleme suçun oluşmasına bir etkisinin bulunmadığı ileri sürülmüştür.[379]

d. Suçun İştirak Halinde İşlenmesi

Birden fazla suç, tek kişi tarafından işlenebileceği gibi, aralarında iştirak iradesi bulunan birden fazla kişiyle birlikte de işlenebilir. Zincirleme suçu oluşturan suçlardan

---

Cezaları" başlığı altında iki ayrı suç tipi düzenlenmiştir. Yani fail düzenlemenin a veya b bendinde tanımlanan suçu aynı suç işleme kararı kapsamında birden fazla kez işlemişse bir mağdura karşı değişik zamanlarda işlenen bu suçlardan dolayı fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilir. Yargıtay, çeşitli kararlarında, bir hesap dönemi (aynı hesap dönemi) içerisinde işlenen suçlar bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğine hükmetmektedir. Yüksek Mahkeme, aynı takvim yılında işlenen değişik zamanlardaki birden fazla ihlali, zincirleme suç kapsamında değerlendirirken bir sonraki yıla ait dönemi failde yeni bir suç işleme kararı olarak kabul etmekte ve değişik zamanlarda işlenen birden fazla vergi kaçakçılığı suçunu, suç işleme kararında birlik kapsamında değerlendirmemektedir. Örneğin 31 Aralık 2020 tarihinde işlenen vergi kaçakçılığı suçu ile 01.01.2021 tarihinde işlenen vergi kaçakçılığı suçu gerçek içtimaa tabi iki ayrı suçken 2020 yılı içerisinde işlenen onlarca vergi kaçakçılığı suçundan dolayı zincirleme suç hükümleri tatbik edilebilecek ve dolayısıyla fail sadece belirli oranda ağırlaşan bir cezadan sorumlu olacaktır. Bunun da eşitlik, orantılılık ve kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülebilecektir. Yine belirtmek gerekir ki aynı suç işleme kararının icrası kapsamında hazineye karşı tek bir faturada birden fazla kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde de zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Zincirleme suçun bir şartı olarak "değişik zaman" kavramını geniş yorumlamak zincirleme suçun tarihsel amacına uygun düşmektedir.
Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında (Yargıtay CGK 05.03.2002 ve 28/179 sayılı kararı) belirtilen aynı takvim yılı içinde aylar itibariyle tamamlanan suçların gerçek içtima kurallarından ayrık olarak zincirleme suç hükümlerinin tatbik edilmesi isabetlidir. Çünkü gerçekten, Yargıtay kararında belirtildiği gibi "*...yasanın aynı hükmünü ihlal eden suçlar arasında uzun bir zaman fasılası girmesi çeşitli yargısal kararlar ile öğretide de belirtildiği gibi suçların aynı suç işleme kararının etkisi altında işlenmediğinin kabulünü gerektirmez.*" Önemli olan sübjektif olarak genel bir aynı suç işleme niyetinin bulunması ve buniyetin işlenen her bir fiilde devam etmesidir. Fakat Yargıtay uygulamasında teselsül hükümlerinin sadece aynı takvim yılı ile sınırlanması görüşüne katılmak zincirleme suçun ortaya çıkış amacı ve tarihi gelişimi açısından mümkün görünmemektedir. Yargıtay çeşitli kararlarında her bir takvim yılı için teselsül hükümlerinin ayrı ayrı hesap edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıntılı açıklama için bkz.: **Çetin Arslan- Yağmur Müge Erdoğan**, "Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç", *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Sempozyumu Tebliğler-C:1,Seçkin Yayınları*, Ankara, 2020; **Ersan Şen**, Vergi Suçlarında "Zincirleme Suç" kavramı, https://www.hukukihaber.net/vergi-suclarinda-zincirleme-suc-kavrami- makale,3629.html (Erişim tarihi:02.01.2021)

[378] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 101; **Sancar**, "Zincirleme Suç", s. 255.

[379] **Hakeri**, *Genel Hükümler*. s. 603.

yalnız birine iştirak edilmişse, iştirak eden fail sadece tek bir suçtan sorumlu olur ve bu kişi hakkında artık zincirleme suç hükümleri uygulanmaz.[380]

Kişi birden fazla suçu iştirak halinde işleyebilir. İştirak halinde işlenen birden fazla suçun tamamında, suçların faillerinin aynı olması halinde, sorunun çözümü daha kolaydır. Bu halde diğer şartlar mevcutsa, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına bir engel yoktur. Kişinin bir kısım suçu fail, diğer kısım suçu şerik olarak işlemesi mümkündür. Bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Fail, suçları bir suç işleme kararı altında icra etmişse ve diğer şartlar da mevcutsa, zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Aksi takdirde işlenen suçların faili, zincirleme suç hükümlerinden yararlanırken, şerik olması durumunda bu hükümlerden faydalanamaması sonucu doğar. Haksızlık içeriği daha yüksek olan faillik halinde kişi, zincirleme suç hükümlerinden faydalanırken, haksızlık içeriği daha az olan şeriklik durumunda bu hükümlerden faydalanamaması, eşitlik ilkesine ve ceza adaletine aykırıdır.[381]

e. Suçlardan Herhangi Biri veya Birkaçı Hakkında Soruşturma ve Kovuşturma Yapılması ya da Hüküm Verilmesi

(a). Soruşturmanın Sübjektif Şarta Etkisi

Failin birden fazla aynı suçun bir kısmını soruşturma başlamadan önce diğer kısmını da soruşturma başladıktan sonra işlemesi mümkündür. Bu durumda failin işlediği birden fazla suç arasında teselsülün bulunup bulunmadığı, başka bir deyişle, failin fiiliyle ilgili soruşturma başlatılmasının suçlar arasında teselsülü kesip kesmediği tartışmalıdır.

Ceza Muhakemesi Kanunu soruşturmayı, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre olarak tanımlamaktadır. (CMK md. 2/1-e)

---

[380] **Sancar**, "Zincirleme Suç", s. 255.
[381] **Akbulut**, "Zincirleme Suç", s. 784.

Soruşturma aşamasının teselsülü kesen bir neden olmadığı doktrinde genel olarak kabul edilmektedir.[382] Çünkü soruşturma aşamasında bir suç işleme kararı kapsamında aynı mağdura karşı birden fazla suç işlenmesi mümkündür. Failin işlediği suçlardan biri hakkında soruşturma aşamasının başlamasını veya devam ediyor olmasını teselsülü kesen bir neden olarak savunmak zincirleme suçun ortaya çıkış amacı ve tarihi gelişimi ile bağdaşmamaktadır. Teselsül failin işlediği birden fazla suç arasındaki psişik bağ olduğuna göre, önemli olan failin işlediği birden fazla suç arasında bu psişik bağın bulunup bulunmadığıdır. Diğer yandan, tutuklama veya yakalama gibi geçici hukuki korumaların, zincirleme suçu oluşturan suçlar arasındaki teselsülü tek başına mutlak olarak kesen bir neden olmadığı genel olarak kabul edilmektedir. Ancak bu gibi durumlarda hakim somut olayı değerlendirirken suçlar arasında teselsül ilişkisi bulunma ihtimalinin zayıfladığı sonucuna varabilir.[383]

(b). Kovuşturmanın Sübjektif Şarta Etkisi

Bazı durumlarda fail, kovuşturmanın başlamasından sonra da kanunun aynı hükmünü ihlal edebilir. Bu gibi durumlarda failde tek bir suç işleme kararının bulunup bulunmadığının tespiti önem arz eder. Çünkü tek bir suç işleme kararı mevcut ise, fail zincirleme suç hükümlerinden, bu karar mevcut değil ise, gerçek içtima hükümlerinden sorumlu tutulacaktır.

Doktrinde, kovuşturma aşamasının, henüz fail hakkında hüküm verilmemişse, tek başına teselsülü kesen bir hal olmadığı genel olarak kabul edilmektedir.[384] Hatta soruşturma aşamasında olduğu gibi, fail hakkında tutuklama veya yakalama gibi koruma tedbirlerinin uygulanması halinde de teselsülün ortadan kalktığı şeklinde bir ön kabul doktrinde genel olarak kabul görmemektedir. Aksi takdirde kanunun sübjektif unsuruna objektif birtakım sınırlamalar getirilmiş olur ki, kanun sübjektif şartın varlığı ile ilgili bu şekilde bir kayıt koymuş değildir. Bu gibi durumlarda hakim sübjektif şartın varlığını tespit ederken somut olayın bütün özelliklerini göz önünde bulundurarak sübjektif şartın varlığı olasılığının zayıfladığı kanaatine ulaşabilir.[385]

---

[382] **Kayıhan İçel**, "Takibatın Başlamasından Sonra Gerçekleşen Fiiller Teselsüle Sokulabilir mi?", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1967, C. XXXIII, Sayı 3-4., s. 315 vd.; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.110.

[383] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 110.

[384] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 110.

[385] **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 111; **İçel,** Suçların İçtimaı, s.144.

Yargıtay'a göre, iddianamenin düzenlenmesi kural olarak hukuki kesinti oluşturur ve suçlar arasındaki teselsül ortadan kalkar. Dolayısıyla sübjektif şart oluşmaz ve işlenen birden fazla suç hakkında gerçek içtima hükümleri uygulanır.[386] Yine Yüksek Mahkemeye göre, sanığın aynı suç işleme kararıyla, aynı mağdura karşı, değişik zamanlarda, aynı suçun birden fazla kez işlenmiş olması halinde, soruşturma dosyalarının birleştirilerek kamu davasının açılması gerekir. Bu hususa uyulmaksızın kamu davalarının açılmış olması durumunda, sanığın aynı mağdura karşı, tek suç işleme kararı kapsamında ve değişik zamanlarda, birden fazla kez aynı suçu işlemiş olduğunun anlaşılması durumunda, dava dosyalarının birleştirilerek, sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi gerekir.[387]

Kanaatimizce, hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılan ya da koruma tedbiri uygulanan şüpheli veya sanığın artık suç işleme iradesini devam ettirmemesi beklenir. Çünkü bu muhakeme kurumlarının amacı suçla ve suçlulukla mücadeledir. Fakat bu işlemlerin uygulandığı her durumda suç işleme kararında birlik iradesinin kendiliğinden kesintiye uğradığı şeklinde bir ön kabul mümkün gözükmemektedir. Somut olayda failin iradesi kademe kademe incelenerek, tek suç işleme kararının devam edip etmediği araştırılmalıdır.[388] Hakkında bir ceza muhakemesi işlemi uygulanan şüpheli veya sanık buna rağmen suç işleme kararında birlik iradesini taşıyabilir. Bu nedenle, sübjektif şartın devam edip etmediği konusunda bir hüküm kurulurken, her türlü ön kabulden uzak olarak somut olayın bütün şartları değerlendirilmelidir.

---

386 "… Bu itibarla hukuki kesinti oluşturan iddianame tarihinden evvel sanık hakkında dava konusu olsun ya da olmasın tüm eylemlerin teselsülün içerisinde değerlendirilmesi, iddianame tarihinden sonraki eylemlerin ise gerçek içtima hükümleri ve varsa kendi içinde teselsül hükümleri değerlendirilmek suretiyle karara bağlanması gerekeceği nazara alındığında…"
(Yargıtay 9.CD., 22.09.2020, 2020/786 E. ve 2020/ 1152 K. sayılı kararı).
Benzer başka bir karar için bkz. Yargıtay 9. CD., 22.09.2020, 2020/3298 E. ve 2020/ 1134 K. sayılı kararı.

387 "…Buna göre, soruşturma aşamasında sanığın aynı suç işleme kararıyla, aynı mağdura karşı değişik zamanlarda aynı suçu işlediğinin tespit edilmesi durumda, soruşturma dosyalarının birleştirilerek kamu davası açılması, bu hususa riayet edilmeden kamu davalarının açılması halinde ise hukuki kesintinin oluşmasından önce sanığın aynı mağdura karşı bir suç işleme kararıyla aynı suçu değişik zamanlarda işlediğinin anlaşılması durumunda dava dosyalarının birleştirilerek sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi isabetli bir uygulama olacaktır…"
(Yargıtay CGK, 20.05.2014, 2013/465 E. ve 2014/276 K. sayılı kararı)

388 **Erem**, *Genel Hükümler*, 379.

(c). Hükmün Sübjektif Şarta Etkisi

Hükümden sonra işlenen fiillerin teselsüle dahil olup olmadığı konusunda doktrinde bir görüş birliği yoktur.

Erem, suçlardan biri veya birkaçı hakkında kurulan mahkumiyet hükmünün hukuki kesinti oluşturacağını ve teselsülün kesileceğini savunmaktadır. Erem'e göre mahkumiyet hükmünün kesinleşmiş olup olmaması bir önem taşımamaktadır.[389]

İçel'e göre, suçlardan bir veya birkaçı hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmünden sonra işlenen suçlar yönünden teselsülün varlığı kabul edilemez. Aksi takdirde faile kanunu istediği kadar ihlal etme yönünde açık bir senet verilmiş olur.[390]

Sancar'a göre, hüküm kesinleşsin veya kesinleşmesin, failin yeni işlediği suçlar yönünden hükümden önceki suçlarla teselsül ilişkisin varlığının kabulü, dolayısıyla failin hükümden sonra işlediği suçlara zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Çünkü failin lehine düzenlenen bu kurumun uygulama alanının çok fazla genişletilmesi, kanunun amacına aykırı sonuçlar doğurur.[391]

Tosun'a göre, failin bir mahkumiyet hükmünden sonra aynı suçu tekrar işlemiş olması halinde hakimin bu konuda bir değerlendirme yapması gerekir. Eğer hakim somut olayı bütün özellikleriyle değerlendirdiğinde hükümden sonra işlenen suç bakımından failin suç işleme kararında birlik unsurunun devam ettiği kanaatinde ise bu durumda işlenen yeni suç bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün olabilecektir. Fakat hakim işlenen yeni suç bakımından failin yeni bir suç işleme kararıyla hareket ettiği ve dolayısıyla teselsülün kesildiği kanaatinde ise artık zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır. [392]

Başka bir görüşe göre[393], failin işlediği suçlardan biri veya birkaçı hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı bulunuyorsa hükmün kesinleşmesinden sonra işlenen diğer suçlar yönünden artık teselsülün varlığından söz edilemez. Failde yeni bir suç işleme kararı mevcuttur.[394]

İddianamenin düzenlenmesini hukuki kesinti olarak kabul eden Yargıtay'ın, mahkumiyet hükmünden sonra suç işleme kararında birliğin kesintiye uğrayacağı

---

389 **Erem,** *Genel Hükümler*, s. 381.
390 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.144.
391 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s114
392 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.139.
393 Doktrinde Manzini tarafından ileri sürülen görüşün ayrıntıları için bkz.: **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 112.
394 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 112.

dolayısıyla da zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı sonucuna varmasını beklemek işin doğası gereğidir.[395] Ayrıca Yüksek Mahkeme, mahkumiyet hükmünün yanı sıra şikayetten vazgeçme sonucu fail hakkında verilen düşme kararının, işlenen suçlardan zaman bakımından bir kısmını ya da tamamını kapsayan af kanununun hukuki kesinti oluşturacağı ve bunun da teselsülü ortadan kaldıracağı görüşündedir.[396]

Kanaatimizce, soruşturma aşamasında veya kendisi hakkında koruma tedbirlerine başvurulduğunda fail işlediği fiilin veya fiillerin haksızlık oluşturduğu konusunda yetkili makamlarca haberdar edilir. Hal böyle olunca failin işlemeye niyet ettiği diğer fiillerden vazgeçmesi, hayatın olağan akışına daha uygundur. Bu nedenle de bu muhakeme işlemlerinden sonra işlenen suçlarla önceki suçlar arasında teselsül bağı zayıflamış ya da tamamen kopmuş olabilir. Öte taraftan failin hükümden önce işlediği ve hükümden sonra da devam eden suçlar yönünden ise suçlar arasındaki teselsül bağının daha da zayıfladığı ve çoğunlukla da kalmadığı sonucuna varmak ceza hükmünün otoritesini koruması için gereklidir. Aksi takdirde failin işlediği haksızlık içeren fiil veya fiiller, hukuk düzenince kınanmasına rağmen, haksızlık içeren fiilini iradi olarak devam ettiren fail hakkında hukuk düzeninin tahammül göstermesi beklenir ki, bu da cezalandırmanın amacı olan caydırıcılıktan ve failin ıslahından bir vazgeçme anlamı taşır.[397]

Kesinleşen suçlardan sonra işlenen yeni suçların tekerrür hükümlerine göre bir değerlendirmesi yapılmalıdır. Bu nedenle de kesinleşen hükümden sonra işlenen yeni suçların zincirleme suç kapsamında değil, tekerrür hükümleri (TCK md. 58) kapsamında değerlendirilmesi gerekir.[398]

Koşullu salıvermeden faydalanan mahkumun denetim süresi içinde, aynı mağdura karşı, aynı suçu işlemesi halinde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilirliği tartışılmalıdır. İnfaz hukuku müessesesi olan koşullu salıverme 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinde düzenlenmiştir. Koşullu salıverme hükümlerinin

---

[395] CGK, 24.12.1979, 5/521-587: "Müteselsil suçlarda nasıl ki kesinleşmiş mahkumiyet kararı hukuki kesinti sayılmakta ve bundan sonra aynı fiilin işlenmesi ayrı bir suça vücut vermekte ise…"

[396] **İdris Şeker**, "Zincirleme Suç", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Konya, 2009, s. 90; CGK. 12.03.1996- 6-24/34, CGK. 08.10.1994. T, 190/209.

[397] **Sinem Usta**, "Zincirleme Suç", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara, 2011, s. 113.

[398] **Usta**, Zincirleme Suç, s. 113.

uygulama alanı bulması için her şeyden önce failin cezasının kesinleşmiş olması ve sanık statüsünden hükümlü statüsüne geçmiş olması gerekir.[399] Koşullu salıvermenin şartlarının gerçekleşmiş olması durumunda koşullu salıverilen failin yeni işlediği suçlar önceki suçlarla birlikte tek suç işleme kararı kapsamında değerlendirilebilir mi? Hükmün verilmesinden sonra işlenen suçların, kural olarak, aynı suç işleme kararı kapsamında değerlendirilemeyeceği hususu, koşullu salıverme açısından da geçerlidir.[400]

Öte yandan, hapis cezasının ertelenmesi ve şartları TCK'nın 51. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre şartları varsa fail hakkında hükmedilen hapis cezası ertelenebilir. Hapis cezasının ertelenmesi kararı verilen fail, yeni bir suç işlerse, bu işlediği yeni suç hakkında hüküm kurulan önceki suçlarla teselsül oluşturur mu? Her şeyden önce bu durumda fail hakkında bir mahkumiyet hükmü kurulmakta ve bu hükmün yasal sonuçları korunarak failin hapis cezasının infazı ertelenmektedir. Dolayısıyla fail hakkında bir hüküm kurulması ve hatta bu hükmün kesinleşmesi söz konusu olmaktadır. Bu nedenle hükmün sübjektif şarta etkisine ve koşullu salıvermeye ilişkin açıklamalar hapis cezasının ertelenmesi halinde de geçerlidir. Ceza hukukunda hükmün otoritesinin korunması için erteleme halinde de artık yeni işlenen suçlarla önceki işlenen suçlar arasında suç işleme kararında birlik unsurunun bulunmadığı kabul edilmelidir.[401]

D. Zincirleme Suç ve Tartışmalı Hususlar

1. Taksirli suçlar ve Zincirleme Suç

TCK taksiri basit taksir ve bilinçli taksir olarak ikiye ayırmış ve basit taksiri "*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir."* (TCK md.22/2) şeklinde tanımlamıştır. Devam eden fıkrada bilinçli taksir, "*kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi hali*" (TCK md.22/3) olarak ifade edilmiştir.[402] Bu durumda taksir, failin öngörülebilir bir neticeyi öngörememesi veya

[399] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.207.
[400] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.207.
[401] **Özen**, "Suçların İçtimaı", s.208.
[402] **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 266.

öngördüğü neticeyi istememesidir. Bu istisnai sorumluluk şeklinde kasttan farklı olarak failin neticenin gerçekleşmesine dair bir isteği yoktur. Ancak fail dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak istediği davranışla istemediği neticeyi gerçekleştirmektedir.[403]

Sübjektif şarta verilen anlama göre taksirli suçlarda teselsülün mümkün olup olamayacağı farklılık arz etmektedir.[404]

Sübjektif şartın önceden kurulan bir plan olduğu ve dolayısıyla sübjektif şartı neticenin tümüyle gerçekleşmesine yönelik irade olarak açıklayan görüşe göre taksirli suçlarda teselsül mümkün görünmemektedir.[405] Çünkü bu görüş, suçun işlenmesiyle ortaya çıkan neticelerin fail tarafından istenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna rağmen sübjektif şartı bu şekilde açıklayan diğer bazı yazarlar ise, adalet ilkesinin bir gereği olarak taksirli suçlarda da teselsülün mümkün olması gerektiğini savunmaktadırlar. Mülga 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde, mağdurun tekliği, zincirleme suçun yapısal bir şartı değildi. Örneğin gece tehlikeli olabilecek şekilde araç kullanan kişinin bir kişiyi aracıyla ezmesi ve bunu fark etmeyerek seyir halinde tehlikeli şekilde yoluna devam ederken bir başka kişiyi daha ezmesi halinde taksirli şekilde zincirleme suçun oluşabileceği savunulmaktaydı.[406]

Suç işleme kararında birlik unsurunu, failin birden fazla hareketi arasında bulunan sübjektif bağ olarak kabul eden görüşe göre, failin iradesinin bütün neticeyi kapsaması gerekmediğinden, zincirleme suç hükümlerinin sadece kasıtlı suçlarda uygulanabileceğini savunmak doğru değildir.[407] Çünkü sübjektif şart, hareketle alakalıdır.[408] Failin neticeye yönelik bir iradesi mevcut olmaksızın sadece dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareketler yapmaya karar vermesi ve bu hareketlerin aynı suç işleme kararı olarak kabul edilmesi mümkündür. Örneğin taksirle yangına sebebiyet veren failin taksirli hareketlerini tekrar etmek suretiyle başka yangınlara da sebebiyet vermesi halinde zincirleme suç söz konusu olabilmektedir.[409]

---

403 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 263; **Koca**, *Genel Hükümler*, s.183.
404 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 115.
405 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.115; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.133.
406 Doktrinde Manzini tarafından savunulan görüşün ayrıntıları için bkz. **Erem**, *Genel Hükümler*, s.382; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 146; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 133; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 116.
407 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 146.
408 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.116.
409 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.116., **İçel**, suçların İçtimaı, s.147.

Tosun ve Sancar' a göre zincirleme suçun sübjektif şartına TCK'nın yüklediği anlam, taksirli suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir. Çünkü zincirleme suçun ayırt edici niteliği, failde bulunan tek suç işleme kararıdır. Bu suçların da birbirine bağlanmaları, ancak suçların fail tarafından istenmesiyle mümkün olabilir. Oysa taksirli suçlarda fail suçun işlenmesiyle oluşan neticeyi hiçbir şekilde istememektedir.[410]

Kanaatimizce failin işlediği birden fazla suçu birbirine bağlayan bağlantı noktası sübjektif unsur yani *suç işleme kararında birlik* unsurudur. Kanun karar kavramını kullanmıştır. Suç işleme kararı neticeyi de içine alan bir kavramdır. Diğer yandan İtalyan doktrininde gece vakti araç kullanan failin farkına varmadan birini ezmesi ve yoluna devam ederken ikinci bir kişiyi ezmesi şeklindeki örnek taksirli suçlarda zincirleme suçun uygulanabileceğine dair zorlama bir örnektir. Çünkü bu örnekte fail bir suç işleme kararı bulunmadan hatta suç işlediğinin farkına bile varmadan ikinci bir suçu işlemektedir.[411] Ayrıca bugün yürürlükte bulunan TCK, mağdurun tekliğini zincirleme suçun bir şartı olarak düzenlediğinden, bu örnek hukukumuz açısından uygulama alanı bulmamaktadır.

Her ne kadar daha yoğun bir haksızlık içeren kasıtlı suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilip, daha az bir haksızlık içeren taksirli suçlarda failin lehine olan zincirleme suç hükümlerinin uygulanamaması, mantıksal ve felsefi temelde bir eşitsizlik oluştursa da suç işleme kararında birlik unsuru nedeni ile hiçbir şekilde bir karar altında işlenmeyen taksirli suçlarda, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesini savunmak mümkün görünmemektedir.[412] Bu nedenle zincirleme suç hükümlerinin ancak kasıtlı suçlarda uygulanabileceğini savunmak daha yerindedir.[413]

2. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi ve Zincirleme Suç

Kaynağını AİHS md. 6/2' den alan ve Anayasanın 38. maddesinde "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*" şeklinde ifade edilen

---

410 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.133., **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.117.
411 **Hakeri**, *Genel Hükümler*. s. 607.
412 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, C. I, s. 428.
413 **Hakeri**, *Genel Hükümler*. s. 607.

masumiyet karinesinin ceza muhakemesi hukukunda karşılığı şüpheden sanık yararlanır ilkesidir (CMK md. 223/2-e).[414]

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, sadece sanık hakkında kurulacak beraat hükmüne ilişkin olmayıp, failin aleyhine toplanan delillerde şüpheli kalan her türlü hususun sanık lehine yorumlanmasını gerektirir. Zincirleme suç hükümleri, gerçek içtimaya göre, tek suçtan sorumluluk ise, zincirleme suç hükümlerine göre sorumluluktan daha lehedir. Buna göre, aynı suçu, aynı mağdura karşı, birden fazla kez işlediği ispatlanan failin *bu suçları suç işleme kararında birlik iradesiyle işleyip işlemediği şüphede kalmışsa*, bu şüphe fail lehine yorumlanmalı ve işlenen suçlar arasında teselsülün var olduğu kabul edilmelidir.[415]

Yargıtay, örneğin fail tarafından değişik zamanlarda aynı mağdura karşı işlendiği iddia edilen *iki aynı suçtan birinin şüphe derecesinde kalması halinde*, fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına ve faile artık tek bir cezanın verilebileceğine hükmetmiştir.[416] Dolayısıyla bu halde şüpheden sanık yararlanır ilkesinin bir sonucu olarak işlenen suçlar arasında teselsülden bahsedilemez zira bu ilkenin olaya uygulanması sonucu zincirleme suçun objektif unsurlarından olan birden fazla suç işlenmesi unsuru da mevcut olmadığından işlenen suçlar arasında teselsül ilişkisinin varlığından bahsetmek mümkün değildir.

Yine Yargıtay, birden fazla aynı suçun işlenme zaman aralıklarının uzun mu yoksa kısa mı olduğu konusunda mahkemede tereddüt oluşmuşsa, bu şüpheden sanığın yararlanacağına ve suçların işlenme zamanlarının birbirine yakın sayılarak tek bir cezaya hükmedilmesine karar vermiştir.[417] Yargıtay bu kararına benzer olarak,

---

414 **Feridun Yenisey- Ayşe Nuhoğlu**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 778.

415 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 362; **Sancar**, *Müteselsil Suç*,s.114.

416 "…Sanıkların 04.04.2010 tarihinde uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işledikleri sabit ise de, 27.03.2010 tarihli olayda suça konu maddenin ele geçirilememesi karşısında uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının teknik bir yöntemle tespit edilemediği, dolayısıyla "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi de dikkate alınarak, bu hali ile zincirleme suçun söz konusu olmadığı gözetilmeden, sanıklar hakkında TCK'nın 43. maddesinin uygulanması suretiyle fazla ceza tayini,…BOZULMASINA, 27.03.2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." (Yargıtay 9.CD., 27.03.2017, 2015/7509 E. ve 2017/728 K. sayılı kararı); **Suat Çalışkan**, Zincirleme Suçta Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-supheden-sanik-yararlanir-in-dubio-pro-reo-ilkesinin- uygulanmasi-makale,6890.html. (Erişim Tarihi:15.01.2021).

417 "…Sanığın, suç tarihinde on beş yaşından küçük olan mağdure ile evlenmek maksadıyla kaçtıktan sonra rızasıyla iki kere cinsel ilişkiye girdiği sabit ise de, fiilin aynı gün içerisinde kısa aralıklarla mı, yoksa bir süre geçtikten sonra farklı zaman dilimi içerisinde mi gerçekleştirildiğinin kesin olarak belli olmaması karşısında, şüpheden sanık yararlanır ilkesi de göz önünde bulundurulduğunda, sanığın eylemlerini aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleştirdiğinin kabulü gerekmektedir." (Yargıtay CGK, 28.05.2013 tarih, 2012/14-1396 E. ve 2013/268 K. sayılı kararı**).Çalışkan**, Zincirleme Suçta Şüpheden

çeklerin farklı zamanda düzenlendiklerine ilişkin bir delil bulunmadığı durumlarda da, çeklerin düzenlenme zamanının şüphede kalmış olması halinde, çeklerin aynı zaman diliminde düzenlendiğinin kabul edilmesi gerektiğine ve fail hakkında tek bir cezanın verilebileceğine hükmetmektedir[418]

3. Kabahatler ve Zincirleme Suç

5237 sayılı TCK mülga 765 sayılı TCK'nın aksine, cürüm- kabahat ayrımına yer vermemiş ve kanun koyucu buna paralel olarak kabahatleri 5326 sayılı Kabahatler Kanunuyla özel olarak düzenlemiştir.[419]

5237 sayılı kanunun "Özel kanunlarla ilişki" başlıklı 5. maddesinde kanunun genel hükümlerinin özel ceza kanunlarına ve ceza içeren kanunlardaki suçlara uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.[420] Yani böylece TCK'nın genel hükümleri diğer özel ceza kanunları bakımından da tamamlayıcı genel bir hüküm olmuştur. Bunun bir sonucu olarak da zincirleme suç hükümlerini de içeren genel hükümler diğer kanunlar hakkında uygulanacaktır. Ancak Kabahatler Kanununun "içtima" başlıklı 15/2 maddesi aynı kabahatin birden fazla işlenmesi halinde her bir kabahat için ayrı bir idari para cezası yani gerçek içtima öngörmüştür. Bu nedenle zincirleme suç hükümlerinin kabahatler hakkında uygulanabilmesi, aksi görüşler[421] mevcut olsa da mümkün görünmemektedir. [422]

Sanık Yararlanır İlkesinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-supheden-sanik-yararlanir-in-dubio-pro-reo-ilkesinin-uygulanmasi-makale,6890.html. (Erişim Tarihi:15.01.2021).

[418] "Sanık ... ... hakkında "resmi belgede sahtecilik" suçundan verilen mahkumiyet hükmünün incelenmesinde;….Sanık ile katılan şirket arasındaki hukuki ilişkiye dayanarak suça konu çeklerin faktoring işlemi için verilmesinden ibaret olayda; çeklerin keşide tarihleri farklı olsa da, tanık olarak dinlenen ...' ın çeklerin o tarihte faal olan ancak şu anda kapanmış bulunan Ankara bürosunda çalışanlar tarafından teslim alındığını, fakat kimin aldığını bilmesinin mümkün olmadığını beyan etmesi karşısında; çeklerin farklı zamanda düzenlendiklerine ilişkin bir delil bulunmadığı cihetle, sanık lehine değerlendirme yapılarak şüpheden sanık yararlanır ilkesi de dikkate alınarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanma olanağının bulunmadığı gözetilmeyerek fazla ceza tayini,…" (Yargıtay 21.CD, 25.02.2016, 2015/8166 E ve 2016/1694 K. sayılı kararı); **Çalışkan**, Zincirleme Suçta Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-supheden-sanik-yararlanir-in-dubio-pro-reo-ilkesinin-uygulanmasi-makale,6890.html. (Erişim Tarihi:15.01.2021).

[419] **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s. 93.

[420] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s.33

[421] 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde kabahatler için de zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğine dair görüşler için bkz.; **Sancar**, *Müteselsil suç*, s. 118, **İçel**, suçların İçtimaı, s.112.

[422] **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s.665, **Koca-Üzülmez**, *Genel Hükümler* 45; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s.783.

Kabahatler Kanunu md.15/2 ile zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına istisna öngörmüş ve kaç fiil varsa o kadar kabahat kaç kabahat varsa o kadar idari para cezası kuralını benimsemiştir. Zincirleme suç hakkında durum böyleyken suçların içtimaının diğer bir türü olan fikri içtima açısından KK, TCK md. 44'te düzenlenen ve diğer suçların içtimaı şekli olan fikri içtimanın kabahatlere uygulanabilmesinde TCK ile paralel düzenlemeler öngörmüştür. Buna göre KK md. 15/1' e göre bir fiil ile birden fazla kabahat işlenmiş ve bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda sadece idari para cezası öngörülmüşse bu idari yaptırımlardan en ağırı fail hakkında uygulanacaktır. Diğer taraftan KK md. 15/3' te yine bu düzenlemeye paralel olarak bir fiil ile hem suç işlenmiş olması hem de kabahat işlenmiş olması halinde failin sadece suça ilişkin hükümlerden sorumlu olacağını öngörmüştür. Ancak belirtmek gerekir ki fail herhangi bir nedenle cezalandırılamadığında kabahate ilişkin yaptırım faile uygulanabilecektir.[423]

4. Hedefte Sapma ve Zincirleme Suç

Hedefte sapma, fiil icra edilirken ortaya çıkan bir nedenle suçun istenen kişiden farklı bir kişi aleyhine işlenmesidir.[424] Hedefte sapmaya ilişkin TCK'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.[425]

Hedefte sapma halinde fail, birden fazla suçun işlenmesini önceden planlayıp tasarlamamakta ancak fiilin icrası sırasında bazen rüzgarın kurşunun yönünü değiştirmesinde olduğu gibi doğadan kaynaklanan nedenlerle, bazen de silah mekanizmasındaki arızadan veya nişancıdan kaynaklanan sebeplerle netice istenen kişiden başka bir kişi üzerinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, hedefte sapma halinde, zincirleme suçun sübjektif şartı önceden kurulan bir plan olarak kabul edildiğinde, suç işleme kararında birlik unsurunun oluştuğunu söyleyebilmek güçtür.

Sapma, tek neticeli veya çok neticeli olabilir. Tek neticeli sapmada failin doğrudan kastettiği suç, teşebbüs aşamasında kalmakta, netice istenen kişiden başka biri aleyhine gerçekleşmektedir. Örneğin Fail A, B'nin malına zarar vermek isterken, silahı ateşlediği sırada merminin isabet etmeyip sekmesi sonucu malın hemen yanında

[423] **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 537.
[424] **Güngör**, "Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata", s. 113.
[425] **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 654.

bulunan C'ye ait mala zarar vermesi halinde tek neticeli sapma söz konusudur. Çok neticeli sapmada fail, işlemeyi kastettiği suçu, istediği konu üzerinde gerçekleştirmekle beraber, başka bir konu üzerinde de netice gerçekleşmektedir.[426] Örneğin A, B'nin malına zarar vermek kastıyla ateş eder, B'nin malı zarar gördüğü gibi, zarar gören malın arkasında bulunan C'nin malı da isabet alır.

Hedefte sapma halinde, işlenmesi istenen suçun ve bir başkası aleyhine gerçekleşen suçun aynı nitelikte olması gerekir. Failin işlemeyi istediği suçla gerçekleşen suçun birbirinden farklı nitelikte olması durumunda, suçta sapma söz konusu olur. [427]

Hedefte sapma halinde, sapma sonucu gerçekleşen netice bakımından fail, en fazla olası kastla hareket edebilir. Yani fail, sapma sonucu gerçekleşen neticeyi en fazla göze alma derecesinde istemiş olabilir. Bu durumda fail, daha önce ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, istediği neticeyle sapma sonucu gerçekleşen neticeyi bir karar altında gerçekleştirmemektedir. Bu nedenle istenen sonuçla gerçekleşen netice arasında suç işleme kararında birlik olduğundan bahsedilemez. Ayrıca, zincirleme suçta öngörülen mağdurun tekliği ilkesi de hedefte sapma halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını engeller. [428]

5. Kanun Yararına Bozma ve Zincirleme Suç

Kanun yararına bozma, istinaf ve temyiz yasa yolundan geçmeden kesinleşen hüküm ve karardaki hukuka aykırılıkların giderilmesi amacıyla kabul edilmiş bir kurumdur.[429]

Yargıtay, ilk derece mahkemesinin zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması ve fail hakkında gerçek içtima uygulanarak iki ayrı suçtan ceza verilmesi kararının hatalı değerlendirmeye dayandığı ve hukuka aykırı olduğu, bu nedenle kararın kanun yararına bozulması talebini, mahkemenin delillerin takdir ve

[426] **Özge Ceren Yavuz**, *Hedefte Sapma ve Ceza Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık Ankara, 2019, s. 79 vd.
[427] **Güngör**, "Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata", s. 119.
[428] **Güngör**, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, s. 116.
[429] **Yenisey- Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.792

değerlendirmesinde hataya düştüğü iddiasının kanun yararına bozma olağanüstü kanun yolunun konusunu oluşturmaması sebebiyle reddetmiştir.[430]

6. Usuli Kazanılmış Hak ve Zincirleme Suç

Yargıtay, ilk derece mahkemesinin hatalı olarak teselsül halinde işlenen birden fazla suçu tek suç gibi cezalandırmasını aleyhe temyiz kanun yoluna başvurulmamış olması sebebiyle bozma nedeni saymamıştır.[431] Yine Yüksek Mahkemeye göre, ilk derece mahkemesince zincirleme suçtan dolayı hapis cezasının kanunda belirtilen oranda artırılmasına karşılık adli para cezasının artırılmaması halinde aleyhe temyiz başvurusu bulunmuyorsa, karar bozulmamalıdır.[432]

---

[430] "…Kanun yararına bozma talebini oluşturan uyuşmazlığın konusu; sanığın farklı tarihlerdeki eylemlerinin zincirleme suç kapsamında kalıp kalmayacağına ilişkin olup, bu husus da mahkemece delillerin değerlendirilmesinde ve sanığın hukuki durumunun takdirinde hataya düşüldüğü iddiasına dayanmaktadır. Mahkeme dosya kapsamında mevcut delilleri değerlendirerek sanığın her iki eyleminin bağımsız iki suç olduğu kanaatine ulaşmıştır. Kanun yararına bozma talebi ile sanığın bir suç işleme kararının icrası kapsamında, farklı tarihlerde aynı suçu birden fazla işlediği ve bu nedenle zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiği düşüncesi ile yapıldığından delillerin takdir ve değerlendirilmesinde hataya düşülmesine ilişkin hukuka aykırılık iddiası kanun yararına bozma olağanüstü kanun yoluna konu olamayacağından, kanun yararına bozma talebinin reddine karar vermek gerekmiştir…"
(Yargıtay 10. CD., 14.07.2017, 2017/2357 E.ve 2017/3526 K. sayılı kararı)

[431] "…Sanık hakkında şikayetçi ... Bank'a yönelik sahte kredi kartının kullanılması suretiyle yarar sağlama suçundan kurulan mahkumiyet hükmüne yönelik sanık tarafından yapılan temyiz itirazının incelenmesinde;
Sanığın mağdur ... Bank'tan verilen kredi kartıyla farklı tarihlerde farklı işyerlerinden alışveriş yapmak suretiyle menfaat temin ettiğinin anlaşılması karşısında; hakkında hükmolunan cezanın TCK.nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerine göre artırılması gerektiğinin gözetilmemesi suretiyle eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır…"
(Yargıtay 8. CD., 01.10.2020, 2019/1005 E., 2020/16409 K. sayılı kararı).
"…. Sanıkların 2004 takvim yılı içerisinde farklı dönemlerde birden çok sahte fatura kullandıkları nazara alınarak haklarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiği gözetilmeden eylemlerinin tek suç kabulüyle hüküm kurulması, kullanılan sahte faturaların adet ve tutarlarına, zararın miktarına, kastın yoğunluğuna ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi gerektiğini
gözetilmemesi aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni sayılmamıştır…"
(Yargıtay 11. CD., 13.10.2011, 2011/5171 E. ve 2011/20770 K. sayılı kararı)

[432] "…Öte yandan, TCK'nun 43/1. maddesi gereğince hapis cezasında artırım yapıldığı halde, gün adli para cezasından artırım yapılmaması kanuna aykırı ise de, bu
husus aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmayıp, eleştiri konusu yapılmakla yetinilmelidir…"
(Yargıtay CGK, 11.02.2014, 2013/310 E. ve 2014/60 K. sayılı kararı)

II. ZİNCİRLEME SUÇ HÜKÜMLERİNİN UYGULANAMAYACAĞI SUÇ TİPLERİ

A. Türk Ceza Kanunu

Kanun koyucu, 5237 sayılı kanunda izlediği suç siyaseti gereği, zincirleme suç hükümlerini her suç bakımından kabul etmiş değildir. TCK md. 43/3'te bazı suç tipleri bakımından istisna öngörülerek "*Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.*" hükmü düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre zincirleme suçun uygulanamayacağı istisna suç tipleri kasten öldürme (TCK md. 81-82), kasten yaralama (TCK md. 86-87), işkence (TCK md. 94-95) ve yağma (TCK md. 148-149) suçlarıdır.[433]

Mülga TCK döneminde kanun zincirleme suçun uygulamasına herhangi bir sınırlandırma getirmemişti[434] ancak uygulamada 1929 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında ve bu karara dayanan diğer kararlarında özellikle hayata, bedene ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına hükmetmekteydi.[435] Kişilere karşı işlenen suçlarda ve özellikle hayata karşı suçlarda on kişinin öldürülmesine karşılık failin tek bir kasten öldürme suçundan sorumlu tutulması ve bunun ceza adaletine ve kamu vicdanına aykırı olması bu kararların dayanağını oluşturmaktadır.[436] Esas olarak zincirleme suçun tarihi süreçte ortaya çıkış amacına ve hukuki niteliğine aykırı olan bu tutum doktrinde de genel olarak kabul edilmekteydi.[437]

---

433 **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.366

434 **Artuç**, "Zincirleme Suç", s. 46.

435 "Eşhas aleyhindeki işlenen suçlar ile mülkiyet aleyhinde işlenen suçları bu hadisede birbirinden ayırarak mütalaa etmek lüzumu geldiğinde ve eşhas aleyhindeki suçlarda yani eşhasın hayatına, namusuna karşı ika olunan suçlarda düçarı tecavüz olanların taaddüdü müteselsil suçu teşkil edemeyeceğinden müttefik kalınmıştır. Çünkü, müteaddit eşhas aleyhinde cürüm işleyen bir kimsenin hareketinde bir kastı cürminin vücudu iddia edilemez. Bilfarz, münazaa esnasında müteaddit kimseleri döven bir şahsın iradesinde tebeddül vardır. Kaç kişiyi dövmüş veya yaralamış ise, her şahsa karşı iradesi tebeddül etmiş demektir. Zira, saik bir olsa da bu saik, müteaddit kastı cürmiler tevlit edebilir. Binaenaleyh gayesi, maksadı, müteaddit eşhasa karşı suç işlemekten ibaret olan bir şahıs, o gayesine müteaddit kasıt ve kararıyla varmıştır. Hülasa, saikin birliği herhalde kastın birliğini icap ettirmez." (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, Haziran 1929 tarih 26/10).

436 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 223

437 **Özbek- Bacaksız- Doğan**, *Genel Hükümler*, s.555; **M. Emin Artuk- Ali Rıza Çınar**, "Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler", *Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, S.71, Ankara, 2004, s. 6

Kanun koyucu madde gerekçesinde bu suçların neden kapsam dışında bırakıldığına dair herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Zincirleme suçun amacı ve hukuki niteliği gereği bu suçlarda da uygulanmasına bir engel bulunmamasına karşın kanun koyucunun bu suçları istisna kapsamında görmesinin nedeni anlaşılamamaktadır. Kanun koyucu, bu suçlar bakımından işlenen fiillerin antisosyalliğini dikkate alarak bu istisna kategorisini öngörmüşse, bu suçlarla benzer veya bu suçlardan daha ihlal edici suçların kapsam dışında bırakılmasının tutarlı bir açıklaması yoktur. Bu nedenle kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarının zincirleme suç kapsamı dışında tutulmasının mantıki bir temeli yoktur.[438] *Hafızoğulları-Özen'e* göre, kanun koyucu keyfi davranmıştır. Örneğin işkence suçu kapsam dışında bırakılırken, benzerlik arz etmesine rağmen eziyet suçu farklı değerlendirilmiştir. Yağma kapsam dışında bırakılırken diğer malvarlığına karşı işlenen suçların, örneğin hırsızlık veya dolandırıcılık suçlarının kapsam dahilinde olması anlaşılamamaktadır. Yağmadan önce sayılan suçlarla yağma arasında ne tür bir bağlantı olduğu gerekçede açıklanmamıştır. Yalnızca gerekçede "*maddenin üçüncü fıkrasında, zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı suçlar belirtilmiştir*." şeklinde ifadeyle yetinilmiştir.[439] Kanun koyucu daha ağır ihlalleri zincirleme suç kapsamında değerlendirirken daha hafif ihlalleri kapsam dışında bırakmıştır. Bu değerlendirme zincirleme suçun hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca düzenleme sonucu, antisosyalliği daha yüksek olan ya da istisna kapsamında olan suçlarla aynı düzeyde antisosyallik içeren diğer suçların zincirleme suç kapsamında olmasına rağmen, sayılan suçların bu kapsamda değerlendirilmemesi, eşitlik ilkesi açısından sorunlu bir düzenlemedir. Zincirleme suça kimliğini veren sübjektif unsur fıkrada sayılan suçlar bakımından dikkate alınmamakta ve bunun ikna edici bir gerekçesi de bulunmamaktadır.[440]

5237 sayılı TCK md. 43/3'ün ilk halinde *cinsel saldırı* ve *çocukların cinsel istismarı* suçları da kapsam dışında bırakılmışken, 5377 sayılı Kanunla zincirleme suça ilişkin bu istisna suçlar madde metninden çıkarılarak cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarında da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmiştir. 5377 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin madde gerekçesi olarak "*cinsel saldırı ve*

438 **Toroslu-Ersoy**, "Kanunlaşmaması Gereken Tasarı", s. 13
439 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 365; **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s.950.
440 **Sancar**, Zincirleme Suç, s.257.

çocukların cinsel istismarı suçlarının aynı kişiye karşı müteaddit defalar işlenmesi halinde gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği yönündeki düzenlemenin, başta Yargıtay olmak üzere hakim ve savcılarda ispat sorunu ve ölçüsüz ceza miktarlarının ortaya çıkması bakımından ciddi endişelere neden olmasından dolayı bu endişeleri gidermek maksadıyla" yapıldığı ifade edilmiştir.[441] Bu düzenlemeyle birlikte cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçları istisna kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla zincirleme suça ilişkin kurallar bu suçlar bakımından da geçerlidir. Bu durumda fail, tek bir cezadan sorumlu olacak fakat bu ceza TCK md. 43/1'de belirtilen oranda ağırlaştırılarak verilecektir.[442]

Özen'e göre, bu madde gerekçesi neden bu suç tiplerinin istisna kapsamından çıkarıldığını yeterince açıklayamamaktadır. Çünkü gerekçede ilk olarak cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçundaki ispat zorluğu vurgulanmıştır. Ancak bütün suçlarda az veya çok bir ispat zorluğu vardır. Zincirleme suçun sübjektif şartı ona kimliğini veren bir unsurdur ve bu unsurun varlığının da ispatı kolay değildir. Ayrıca zincirleme suçun istisnası kapsamında olan suçlarda da ispat kolay olmayabilir. İspat, maddi ceza hukukunun değil, muhakeme hukukunun konusunu oluşturur. Muhakeme hukukuna ilişkin bir konunun doğrudan ve olumsuz bir şekilde maddi ceza hukukuna ait bir konuyla ilişkilendirilmesi bir hukuk çelişkisidir ve zincirleme suçun ortaya çıkış nedeniyle ve felsefesiyle bağdaşmamaktadır. Yazara göre, söz konusu suçlarda gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasının verilecek ceza bakımından adaletsiz hükümler doğurabileceği vurgulanmıştır. Zincirleme suçun tarihsel süreçte ortaya çıkış nedeni ve felsefesi cezalandırmada orantılılık ilkesinin sağlanması ve failin iradesine oranla daha ağır cezalandırılmasının engellenmesi amacıdır. Ancak bu durum sadece belirli suçlar yönünden değil bütün suçlar, bu arada istisna kapsamında sayılan diğer suçlar yönünden geçerlidir.[443]

Bir kimsenin değişik zamanlarda birden fazla kez öldürülmesi mümkün değildir. Bu nedenle madde metninde geçen ve istisna kapsamında olan suçun, kasten öldürmeye teşebbüs olarak anlaşılması gerekmektedir. Örneğin failin bir kimseyi öldürme kastıyla fiilin icra hareketlerine doğrudan doğruya ve elverişli hareketlerle

---

441 **Bakıcı**, *Genel Hükümler*, s. 950.

442 **Hasan Çataklı**, Çocukların Cinsel İstismarı, İlhan Unat'a Armağan, Prof.Dr. Sertaç Başeren Doç.Dr. Esra G. Dardağan Kibar Doç.Dr. Funda Keskin Ata Yrd.Doç.Dr. Nim et Özbek Hadimoğlu Dr. Barış Teksoy, Editör, Mülkiyeliler Birliği, Ankara, 2012, s. 220.

443 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 230

başladığı fakat elde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamadığı durumda, kasten öldürme suçu teşebbüs aşamasında kalmıştır. Ancak fail *suç işleme kararında birlik kararı altında* teşebbüs aşamasında kalan fiilini tamamlamak istemiş ve bu kez mağduru değişik bir zamanda öldürmüştür. Bu durum zincirleme suç kalıbına uygun olmakla birlikte, *kanun koyucunun üçüncü fıkrada öngördüğü istisna nedeni ile fail gerçek içtima hükümlerinden sorumludur*.[444] Yani fail, kasten öldürmeye teşebbüs ve kasten öldürme suçunu işlemiştir.[445]Yani TCK md. 43/3'te öngörülen istisna nedeniyle, gerçek içtima hükümlerinden sorumludur. Fakat, objektif olarak değerlendirildiğinde, hareketler arasında birliğin bulunduğuna dair göstergeler varsa, bu halde tek bir suç oluşmuştur.[446]

Yine fail bir kimseyi sübjektif şart altında değişik zamanlarda üç kez yaralaması durumunda üç ayrı kasten yaralama suçu vardır. Fakat davranışlar arasında hareketin veya suçun tekliğini gösteren bağlantı varsa bu durumda fail içtima hükümlerinden değil tek bir suçtan sorumlu olur. [447]

İşkence suçunun işlenmesinde icra edilen fiiller belli bir plan dahilinde süreklilik göstermektedir. Suçun bu özelliği nedeni ile bu suç kural olarak zincirleme şekilde işlenmeye elverişli değildir. Suç, farklı kişilere karşı aynı suç işleme kararı altında işlenmesi halinde suçun mağdurları farklı olduğu için zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır.[448] Buna karşılık aynı mağdura karşı değişik zamanlarda işkence suçunun işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir. Fakat bu durumda da TCK'nın 43/3 maddesi bu suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel olur ve gerçek içtima hükümleri uygulanır.[449]

Mülga 765 sayılı TCK döneminde Yargıtay,1993 yılına kadar verdiği kararlarında yağma suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğine karar

---

444 Hareketlerin aynı mağdura karşı yöneltilmesi ve aynı hukuki menfaati ihlal etmesi halinde, hareketler arasında zamansal ve mekânsal bütünlüğü gösteren durumlar da mevcutsa, birden fazla hareket doğal anlamda tek hareketi oluşturur. Bkz. **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 542.

445 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.612.

446 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 542.

447 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 542.

448 **Artuç**, Zincirleme Suç, s.61; **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.612

449 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.612.

verirken[450], bu tarihten sonra Yüksek Mahkeme görüş değiştirmiş[451] ve yağma suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağına karar vermiştir.[452] Esasen kanunilik ilkesine aykırı bu tutumu, kanun koyucu 5237 sayılı TCK'da özel olarak düzenleyerek kanuni bir zemine oturtmuştur. Yağma suçu da zincirleme suç kapsamı dışında bırakılmıştır.[453]

Kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak zincirleme suça ilişkin hükümler kanunda açık bir şekilde istisna kapsamında sayılan suçlarla sınırlıdır. Bu istisnanın kapsamı kıyas yoluyla genişletilemez.[454]

Doktrinde söz konusu bu istisnaların ihlal edilen değerlerin büyüklüğü nedeni ile yalnızca TCK md. 43/2'de düzenlenen aynı neviden fikri içtima hükümlerini kapsadığı, TCK md. 43/1' de uygulama alanı bulunmadığı ileri sürülmektedir. Ancak kanun koyucunun açık bir şekilde istisnaların *"bu madde hükmünde"* uygulanmayacağını belirtmesi karşısında bu görüşü savunmanın yasal bir dayanağı bulunmamaktadır.[455] Nitekim Yargıtay da bu istisnanın hem birinci fıkrayı hem de ikinci fıkrayı kapsadığı görüşündedir.[456]

---

450 "… Sanık E.C.'nin olay günü suç ortağı arkadaşlarıyla birlikte mağdurlar L. İle H. yi tehdit ederek parayla eşyalarını aldığı ve böylece aynı anda iki kimseye yağma suçunu işlediği halde, verilen cezanın TCK'nın 80. Maddesiyle artırılmaması…"
(Yargıtay 6. CD. 9.8.1983, 1983/ 2999 ve 1983/ 5390 K. sayılı kararı)

451 "….Oluş ve dosya içeriğine göre, sanık GŞ'nin mağdurlar H.Ö., F.T., F.İ. ve B.B.'den kısa aralıklarla ayrı ayrı zamanlarda ölümle tehdit ederek birkaç defa para aldığının anlaşılması karşısında, her mağdura yönelik eylemin TCK'nın 71. maddesine göre değerlendirilip aynı kanunun 491/1. Maddesi uyarınca dört kez ceza tayini yerine, 495/1 ve 80. Maddelerine göre hüküm kurulması…"
(Yargıtay 6. CD. 24.3.1997 tarih ve 3034/3027 K. sayılı kararı)

452 **Emin Emre Ekinci**, "Yağma Suçu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),* İzmir, 2004, s. 94.

453 **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s. 738.

454 **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s. 365.

455 **Öner Keskinsoy**, "Yeni Türk Ceza Kanununun Müteselsil Suçla Alakalı Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD),*2005, S.61, s.347; **Artuç**, Zincirleme Suç, s.61.

456 "…Aynı neviden fikri içtimanın, fikri içtimanın bir türü olmasına rağmen, TCK'nın 43. Maddesinde düzenlenmesi yerine, Kanunda fikri içtimanın düzenlendiği TCK'nın 44. maddesine 2. fıkra olarak neden eklenmediği sorulabilir.
Kanaatimizce; iki nedenle böyle bir yöntem seçilmiş olabilir.
1-Kanunkoyucu, farklı neviden içtimadan ayrı olarak cezada bir miktar artırım yapılmasını, suç ve ceza siyaseti açısından daha uygun görmüştür.
2-Zincirleme suçta olduğu gibi aynı neviden fikri içtimada da bazı suçların istisna kapsamında kalmasını istemiştir…"
(Yargıtay 13. CD., 26.10.2020, 2020/5686 E. ve 2020/10285 K. sayılı kararı).

B. 5941 Sayılı Çek Kanunu

20.12.2009 tarihinde yürürlüğe giren Çek Kanunun 5. maddesinde, mülga 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 16/4 maddesine benzer şekilde karşılıksızdır işlemine tabi tutulan her bir çekle ilgili olarak adli para cezasına hükmedileceği ve çeklerin her birinden dolayı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı tedbiri uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu nedenle karşılıksız işlemine tabi tutulan çekler aynı borç ilişkisinden kaynaklansa bile, mağdura aynı anda veya farklı tarihlerde verilmişse ve bu kişi çekleri bankaya ibraz etmişse bu durumda kanunun öngördüğü istisna nedeniyle her bir çek yaprağı ayrı bir suç oluşturacak ve fail gerçek içtima hükümlerine göre cezalandırılacaktır.[457] Fakat üzerinde birden fazla lehtarı bulunan çekin bankaya ibraz edilip karşılıksız çıkması halinde tek bir hareketle birden fazla kişiye karşı, aynı suçun işlenmesi söz konusu olacağı için TCK md. 43/2 uygulama alanı bulabilir.[458] Belirtmek gerekir ki bu açıklamalar çekin karşılıksız olması durumuyla ilgilidir. Failin gerçeğe aykırı şekilde çek düzenlemesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanabilmektedir.[459]

---

457 **Burcu Ertem- Uğur Ersoy**, "Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Verme Suçunda Faillik Sorunu", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Nisan 2020, C.5, S.1, s. 1504.

458 **Çetin Arslan-Murat Kayançiçek**, 5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, Ankara, 2010, s.462.

459 Yargıtay CGK, 18.10.2018 tarih ve 2018/216 E., 2018/456 K. sayılı kararı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZİNCİRLEME SUÇUN YASAL SONUÇLARI

Zincirleme suça uygulanacak hükümler zincirleme suça yüklenen anlama göre değişiklik gösterir. Zincirleme suçun gerçekte suç çokluğundan oluştuğunu ve sadece kanunda belirtilen cezanın tespitine (TCK 43/1), zamanaşımının başlangıcının belirlenmesine (TCK 66/6) ve yetkili mahkemenin saptanmasına (CMK 12) ilişkin hükümler ile sınırlı olarak tek suç sayıldığını daha önce ifade etmiştik. Zincirleme suçun bu hukuki niteliğinin bir sonucu olarak bu üç husus hariç zincirleme suçu oluşturan suçların birlik oluşturduğunu savunmak güçtür. Sayılan bu üç halde zincirleme suç, farazi birlik teşkil eder. Diğer durumlarda zincirleme suç, kural olarak, bir suç çokluğu halidir ve zincirleme suçun bir bütün olarak değerlendirilmesi için kanunda özel bir hükmün bulunması gerekir.[460] Aşağıda bu hükümler incelenmiştir.

I. ZİNCİRLEME SUÇUN MADDİ CEZA HUKUKU BAKIMINDAN YASAL SONUÇLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

A. Cezanın Tespiti

Zincirleme suçun farazi birlik teşkil ettiği hallerden en önemlisi, fail hakkında verilecek cezanın tespitine ilişkin hükümdür. Zincirleme suçun mevcut olduğu tespit edildikten sonra faile tek ceza verilir, fakat bu ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır.[461]

---

460 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.121; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.140.

461 ETCK' da artırım oranı altıda birden yarıya kadardı. 5237 sayılı TCK bu oranı artırmıştır. Kanun koyucu, izlediği suç siyaseti gereği cezaların artırılmasıyla suçlulukla mücadele edebileceğini düşünmüştür. Gerçekten 5237 sayılı TCK'da sadece zincirleme suçun artırım oranı değil genel olarak bütün suçların cezaları 765 sayılı TCK'ya oranla ciddi bir şekilde artmıştır. Teknolojinin gelişmesi ve dünyanın globalleşmesiyle birlikte, çağdaş bir ceza hukuku sisteminin ihtiyaç duyduğu yeni suç tipleri de öngörülünce ceza müeyyidesi daha da kapsamlı hale gelmiştir. Diğer yandan infaz kanununda yapılan değişikliklerle birlikte cezaların infazı da katılaşmıştır. Buna karşılık, cezaların caydırıcı olduğunu söylemek güçtür. İtalyan ceza hukukçusu Cesare Beccaria'nın, Suçlar ve Cezalar Hakkında adlı eserinde belirttiği gibi "suçları önleyen en önemli fren mekanizmalarından biri de cezaların ağırlığı değil, kaçınılmaz olmasıdır." Bkz**. Cesare Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, İtalyanca Aslından Çeviren Sami Selçuk, İmge Yayınevi, Mart 2013, s. 129.

Hakimin, belirlediği temel cezayı zincirleme suç hükümlerine göre artırması zorunludur. Ancak hakim dörtte birden dörtte üçe kadar belirleyeceği artırım oranının tespitinde takdir yetkisine sahiptir.[462]

Aynı suçun hem basit hem ağırlaştırıcı nitelikli halinin teselsüle dahil olması halinde cezanın ne şekilde tayin edileceğine ilişkin TCK'da açık bir düzenleme bulunmamaktadır.[463] Baskın görüşe göre[464], artırım oranının en ağır ihlale öngörülen ceza miktarı üzerinden belirlenmesi gerekir.[465] Bu halde ceza artırımı teşebbüs aşamasında kalmış suçla tamamlanmış suç arasında teselsül ilişkisi bulunuyorsa tamamlanmış suç üzerinden, basit suçla suçun cezayı ağırlaştıran nitelikli hali arasında teselsül bulunuyorsa, nitelikli hal üzerinden yapılmalıdır.[466] Bazen teselsüle dahil olan suçlardan tamamlanmış suça nazaran teşebbüs aşamasında kalan suç için daha ağır bir ceza öngörülmüş olabilir. Bu gibi durumlarda teşebbüs aşamasında kalan suçun cezası esas alınmalıdır.[467] Zincirleme suçu oluşturan unsur suçlardan bir kısmı tamamlanmış basit suç, diğer kısmı teşebbüs aşamasında kalmış cezayı ağırlaştıran nitelikli hal ise bu durumda hangi ihlal daha ağır cezalandırılıyorsa temel ceza bu ihlal üzerinden somutlaştırılmalıdır.[468]

Hakim, teselsüle dahil suçların hangi ihlal üzerinden artılacağının tespiti için öncelikle her bir suç bakımından TCK md. 61'i ayrı ayrı uygulamalıdır. Çünkü zincirleme suçun artırım oranının tespitinde en ağır cezanın belirlenmesi ve belirlenen bu ceza üzerinden artırım oranlarının uygulanması gerekir.[469]

Teselsül devam ederken Ceza Kanunu'nda değişiklik olursa iki şekilde düşünmek gerekir. Eğer fail hakkında lehe bir maddi ceza normu değişikliği olmuşsa kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak ve TCK md. 7/2 'ye göre lehe kanunun uygulanması gerektiği şüphesizdir. Ancak ilgili suçun cezası ağırlaşırsa ve yeni kanun

---

462 **Akbulut**, Zincirleme Suç & Fikri İçtima, s. 164; **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 267.

463 Buna karşılık İCK' nın 81. Maddesinde en ağır ihlal üzerinden artırım yapılacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Hukukumuzda da en ağır ihlal dikkate alınarak fail hakkında hükmedilen cezanın artırılacağı genel kabul görmektedir. Bkz. **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 126.

464 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 554; **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 564; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, 126; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.153

465 **Erem**, *Genel Hükümler*, s. 387.

466 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.127.

467 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 127.

468 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 266.

469 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, 127; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.153.

döneminde teselsüle dahil bir suç işlenirse, ceza yeni değişikliğe göre tespit edilir.[470] Çünkü zincirleme suç, kanunda belirtilen haller dışında, esas olarak bir suç çokluğu halidir ve her bir suç tipik bir eyleme karşılık gelmektedir. Teselsül devam ederken ceza sorumluluğunu ağırlaştıran bir değişiklik olmuş ve teselsüle dahil yeni bir suç işlenmişse, işlenen suç yeni değişiklik döneminde işlenmiştir. Yani daha önceki teselsüle dahil olan suçlar lehe yasa döneminde işlenmişken aleyhe olan son suç aleyhe değişiklikten sonra işlenmiştir. Dolayısıyla artık suç yeni kanun döneminde işlenmiş olacağından aleyhe olan kanunun geriye yürümesi söz konusu değildir.[471] Bu durumda failin cezai sorumluluğu en ağır ihlalden belirlenmelidir.

Suçlar arasında teselsül devam ederken failin yaş küçüklüğü nedeniyle isnat yeteneğinin hiç olmadığı ya da sınırlı bir oranda olduğu (TCK md. 31) haller değişmiş ve fail isnat yeteneğine kavuşmuşsa failin sorumluluğunun nasıl belirleneceği tartışmalıdır.

İçel' e göre böyle bir durumda failin en son işlediği suç dikkate alınır. Fakat hakim, teselsüle dahil olan önceki suçların isnat yeteneğinin tam olmadığı bir dönemde işlendiğini göz önüne alarak artırım oranında fail lehine değerlendirmede bulunabilir. Ayrıca İçel, isnat yeteneğinin hiç olmadığı durumlarda işlenen suçların da teselsüle dahil olmadığını savunmaktadır.[472]

Sancar'a göre yaş küçüklüğünden kaynaklı isnat kabiliyeti fail lehine bir düzenleme olduğu için her suç bakımından isnat yeteneğinin ayrı değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Aksi durum, TCK md. 61' e aykırılık teşkil eder.[473]

Kanaatimizce hakim, bu tür durumlarda sonuç cezayı belirlerken her bir suç bakımından ayrı bir değerlendirme yapmalı ve isnat yeteceğinin olmadığı dönemde işlenen suçlar, cezalandırılabilir olmadığı için teselsül ilişkinde dikkate almamalıdır. Netice olarak, hakim, her bir ihlalin cezasını ayrı ayrı bireyselleştirdikten sonra failin sorumluluğuna ilişkin en ağır ihlali tespit edip artırım oranını bu ihlalin cezası üzerinden belirlemelidir.

---

470 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 129; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.141.
Özen, bu görüşe katılmamaktadır. Yazara göre böyle bir durumda hangi kanun failin lehine ise o kanun uygulanmalıdır. (TCK md. 7/2) **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 266.

471 "…Zincirleme suçlarda teselsülün 5237 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra bitmesi durumunda, suç yeni yasa döneminde işlenmiş sayılacağından…."
(Yargıtay 5. CD, 13.3.2006, 2006/46 E. -2006/1792 sayılı kararı), Usta, Zincirleme Suç, s. 157.

472 **İçel**, Suçların içtimaı, s.154.

473 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.128.

Failin işlediği teselsüle dahil olan bütün suçlarda, kusur yeteneğinin tam olması halinde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bir özellik arz etmemektedir. Fakat kusur yeteneğinin azaldığı ya da hiç olmadığı evrede işlenen suçların teselsüle dahil olup olmadığı ve zincirleme suç hükümlerinin ne şekilde uygulanacağı tartışmalıdır. Fail, bir suç işleme kararı kapsamında, bir kişiye karşı, birden fazla kez aynı suçu işledikten sonra, son işlediği suçta akıl hastalığı nedeniyle isnat yeteneğini kaybetmişse kanımızca, son işlenen suç teselsüle etki etmez ve ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Çünkü son işlenen fiil cezalandırılabilir değildir. Fakat son işlenen suçtan dolayı fail hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilir.[474]

Fail, işlediği birden fazla suçu akıl hastalığı nedeniyle azalmış kusur yeteneği altında işlemişse, bu halde zincirleme suç hükümleri uygulanabilir. Çünkü azalmış kusur yeteneği de kusurluluğun özel bir türüdür ve bu halde hafifletilmiş bir sorumluluk söz konusudur.[475]

Zincirleme suçun tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkış nedeni şiddetli cezaların hafifletilmesi ve suçla ceza arasında orantı kurulması amacıdır. Zincirleme suç, failde bulunan tek suç işleme kararı nedeniyle, fail lehine bir kurum olarak düzenlenmiştir.[476] Bu nedenle hakim tarafından zincirleme suç sonucu verilecek ceza, gerçek içtima hükümlerinin uygulanması halinde verilecek cezadan daha ağır olmamalıdır. Zincirleme suça ilişkin verilecek cezanın gerçek içtima halinde verilebilecek cezadan daha ağır olmaması gerekliliği, cezanın sadece niceliksel yönünü değil, aynı zamanda niteliksel yönünü de oluşturur.[477]

Zincirleme şekilde suç işleyen failin cezai sorumluluğu sadece tek bir suç işleyen failin cezai sorumluluğuna oranla daha ağır olmalıdır.[478]

Aralarında teselsül ilişkisi bulunan suçların sayısı ve ihlallerin ağırlığı da dikkate alınarak kanunda belirlenen artırım oranında temel orandan

---

474 **Mehmet Emre Yıldız**, *Ceza Hukukunda Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi ve Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 438

475 **Yıldız**, *Ceza Hukukunda Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi ve Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri*, s. 438.

476 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 154

477 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.130.

478 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.131.

uzaklaşılmalıdır.[479] Zincirleme şekilde üç hırsızlık suçu işleyen failin cezası ile dokuz hırsızlık suçu işleyen failin cezası aynı olmamalı, dokuz hırsızlık suçu işleyen fail kanunu daha çok ihlal ettiği için ceza adaleti, orantılılık ilkesi ve kusur yoğunluğu da gözetilerek kanunda belirlenen artırım oranında temel cezadan uzaklaşılmalıdır.[480]

Zincirleme suç hükümlerine göre tespit edilen süreli hapis cezası 30 yıldan fazla olamaz (TCK md. 61/7).

Fail hakkında verilen ceza miktarının önem taşıdığı başka bir husus, bu ceza miktarının istinaf edilebilirlik sınırına göre istinaf veya temyiz yasa yoluna tabi olup olmadığıdır. Bazı durumlarda karar, verildiği anda kesinken bazı durumlarda ceza muhakemesi süjelerine yasa yoluna başvuru hakkı öngörülmüştür. Diğer bazı durumlarda ise ceza muhakemesi süjelerinin başvurusu olmasa bile re'sen yasa yolu incelemesi öngörülmüştür. Zincirleme suç açısından önem arz eden husus, bu sınırların sonuç ceza belirlenmeden mi yoksa sonuç ceza belirlendikten sonra mı tespit edileceği tartışılabilir.

Kanun yolu başvuru sınırında esas alınacak ceza, sonuç ceza olduğundan açıklanan yasa yolu sınırları tespit edilirken zincirleme suç hükümleri uygulandıktan sonra belirlenen ceza dikkate alınmalıdır.[481]

B. Zamanaşımının Tespiti

Kanunun zincirleme suça farazi birlik atfettiği hallerden biri de zamanaşımının tespitidir.

Zamanaşımına ilişkin kurallar, genel hükümler olduğu için, zincirleme şekilde işlenen suçlarda da bu hükümler, uygulama alanı bulmaktadır. Bu nedenle zincirleme suç halinde zamanaşımı önem arz eder. Zincirleme suçta zamanaşımı ile kastedilen ve zamanaşımı konusunda özellik gösteren husus dava zamanaşımıdır. Ceza zamanaşımı, zincirleme suç için belirlenen somut ceza üzerinden belirlenir ve genel kurallara

---

479 "…Sanığın hakaret kabul edilen eylemini iki mağdura yönelik gerçekleştirmesine karşın, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması sırasında yeterli gerekçe gösterilmeden ½ oranında artırım yapılması sonucunda orantılılık ilkesine aykırı bir şekilde fazla cezaya hükmolunması…" (Yargıtay 4. CD. 2020/10768 E. ve 2020/13556 K. sayılı kararı)

480 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 131; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.152.

481 **Öztop**, Yargıtay Kararları Işığında Zincirleme Suç, s. 156

tabidir. Zincirleme suçta dava zamanaşımı TCK md. 66/6' da "…*zincirleme suçlarda son suçun işlendiği tarihten itibaren…işlemeye başlar.*" şeklinde belirlenmiştir.

Teselsülü oluşturan suçlardan son suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde zamanaşımı son suçun teşebbüs aşamasında kaldığı tarihten itibaren işler.[482]

En son işlenen unsur suç ani hareketli bir suçsa zamanaşımı ani hareketin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.[483]

Son işlenen suç neticesi hareketten ayrılabilen bir suçsa zamanaşımı neticenin gerçekleştiği andan itibaren işlemeye başlar.[484]

Zincirleme suçu oluşturan unsur suçlar kesintisiz suçtan oluşuyorsa zamanaşımı son kesintinin gerçekleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.[485]

Kanunda teselsülü oluşturan suç tipi için öngörülen zamanaşımı süresinin tespitinde suç için öngörülen cezaya bakılır. Ancak zincirleme suç söz konusu olduğunda ne TCK md. 66'da ne de md. 43'te zamanaşımı süresinin tespitinde somut cezanın mı yoksa soyut cezanın mı esas alınacağına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Bu nedenle de sürenin tespitinde soyut cezanın mı yoksa somutlaştırılmış cezanın mı dikkate alınacağı tartışmalıdır. Bu konu önceki 765 sayılı TCK döneminde de kesin bir çözüme kavuşturulmamıştı[486]

Zincirleme suç failin lehine getirilmiş bir düzenlemedir. Teselsülü oluşturan suçların bağımsızlığını kabul ederek, zamanaşımına uğramış suçların teselsüle dahil edilmemesi ve zamanaşımının başlangıcını teselsüle dahil son suçun işlendiği tarihten başlatmak amaca uygundur. Ancak *kanunun açık hükmü gereği zincirleme suç zamanaşımı yönünden birlik teşkil ettiğinden*, teselsüle dahil olan bir kısım suçlar zamanaşımına uğramış olsalar bile zamanaşımı süresinin sonuç ceza üzerinden tespit edilmesi gerekir.[487],[488]. Bu nedenle her bir suç açısından ayrı bir zamanaşımı süresi

---

482 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 618; **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 269.

483 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s.618; **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 269.

484 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 269.

485 **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 618; **Özen**, "Suçların İçtiması", s.269.

486 İtalyan Yargıtayı, bir kararında, teselsülden dolayı yapılan artırmanın zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dikkate alınamayacağına karar vermiştir. Buna gerekçe olarak da sanık lehine getirilmiş bir kurumun sanık aleyhine yorumlanamayacağı ilkesini göstermiştir. Bkz. **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.143.

487 **Özen**, "Suçların İçtiması", s.270; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 126; **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 618.

488 Alşahin, aksi görüştedir. Yazara göre, teselsülü oluşturan her bir suç ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve zamanaşımına uğrayan suçlar yönünden tefrik kararı verilerek bu suçlar hakkında düşme kararı verilmelidir. Örneğin zincirleme şekilde işlenen üç hırsızlık suçundan biri zamanaşımına uğramışsa, bu suç hakkında düşme kararı verilmeli, geriye kalan iki suça zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Diğer taraftan, üç suçtan ikisi zamanaşımına uğramışsa geriye tek suç kalacağı için

hesaplanmayacaktır.[489] Netice olarak, zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak, TCK md.66/6'nın açık hükmü gereği, zincirleme suç bölünmez bir bütün olarak kabul edilmeli ve teselsülü oluşturan birden fazla aynı suçun tabi olduğu zamanaşımı süresinin tespitinde de son suçun işlendiği tarih esas alınmalıdır.[490] Fakat Yargıtay aksi görüştedir.[491]

TCK, zincirleme suçta zamanaşımının başlangıç zamanına dair tek bir zamanaşımı başlangıç süresi belirlemiştir. TCK'nın zamanaşımının başlangıç süresi yönünden, zincirleme suça farazi birlik anlamı yüklemesinin bir sonucu olarak, suçlardan biri için zamanaşımını kesen neden diğer suçlar yönünden de zamanaşımını kesmektedir. Ayrıca zinciri oluşturan son halka suçta zamanaşımı süresi tamamlanmışsa son suçtan önce işlenen ve teselsüle dahil olan suçlarda da bu sürenin tamamlanmış olması işin doğası gereğidir. [492]

---

zincirleme suç hükümlerinin uygulanması da söz konusu olmayacaktır. Bkz. **Mehmet Emin Alşahin**, *Ceza Hukukunda Zamanaşımı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 151

489 Yargıtay uygulamasında ise yüksek mahkeme zincirleme şekilde işlenen iki suçun zamanaşımı süresinin ayrı hesaplanması gerektiğini ve zinciri oluşturan suçlardan zamanaşımına uğramış bir suç bulunması halinde bu suç hakkında düşme kararı verileceğini dolayısıyla teselsülün oluşmayacağını hükme bağlamıştır.
"…Sanığın, hakkında iki farklı tarihte tutulan tutanak nedeniyle hırsızlık suçundan cezalandırılması istemiyle açılan kamu davalarının birleştirilerek yapılan yargılaması sonucunda, yerel mahkemece zincirleme suç hükümleri uygulanmak suretiyle hırsızlık suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Yerel mahkemece 5237 sayılı TCY'nın 43/1. maddesi uyarınca zincirleme suç hükümleri kapsamında değerlendirilerek hüküm kurulan iki suçtan birisi olan 27.02.2004 tarihli tutanağa ilişkin olarak hırsızlık suçundan 18.10.2004 tarihli iddianame açılan kamu davasının, Özel Daire tarafından inceleme tarihi itibarıyla zamanaşımının gerçekleşmesi nedeniyle 765 sayılı TCY'nın 102/4, 104/2 ve 5271 sayılı CYY'nın 223/8. maddeleri uyarınca düşmesine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır. Bu itibarla, Yargıtay C.Başsavcılığının haklı nedene dayanmayan itirazının reddine karar verilmelidir." (YCGK, 20.03.2012, 2011/2-433 E., 2012/108 K. sayılı kararı) Benzer karar için bkz.; YCGK, 2010/2-287 E., 2012/58 K. sayılı kararı.

490 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 564; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 518; Ayrıca bkz**. Fahri Gökçen Taner**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara, 2007.

491 "…Sanıklar ..., ... ve ... hakkında tefecilik suçundan kurulan mahkumiyet hükümleri bakımından, İddianamede 23. olay olarak belirtilen 27.01.2006 tarihinde mağdur ... ve iddianamede 29. olay olarak belirtilen 30.05.2007 tarihinde ...'ya yönelik tefecilik suçunun gerektirdiği cezanın türü ve üst sınırına göre; aynı Yasanın 66/1-e ve 67/4. maddelerinde öngörülen 12 yıllık zamanaşımının suç tarihlerinden inceleme tarihine kadar geçmiş bulunduğu anlaşılmakla, anılan eylemlerin 5237 sayılı TCK'nin 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümleri kapsamında ele alınması kanuna aykırı ise de; oluş ve dosya kapsamına göre, sanıkların diğer mağdurlara yönelik eylemleri dikkate alındığında, sanıklar hakkında tefecilik suçundan kurulan temel ceza ile zincirleme suç hükümleri uyarınca belirlenen artırım oranında bir isabetsizlik bulunmadığından, anılan husus bu yönüyle sonuca etkili görülmediğinden bozma nedeni yapılmamıştır…"
(Yargıtay 6. CD. 2018/3727 E. ve 2020/355 K. sayılı kararı)

492 **Çalışkan**, Zincirleme Suçta Zamanaşımı, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-zamanasimi-makale,7106.html (Erişim Tarihi: 05.02.2021).

TCK md. 66/4' te zamanaşımı süresinin belirlenmesinde suçun yukarı sınırının dikkate alınacağını hükme bağlamıştır. Örneğin suçun üst sınırının beş yıla kadar olduğu suçlarda sekiz yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür (TCK 66/1-e). Suçun üst sınırı beş yıla kadar olan bir suçu zincirleme şekilde işleyen fail hakkında cezalandırma cihetine gidildiği takdirde ¼ 'ten ¾ oranına kadar failin cezasında artırım uygulanır. Ceza sorumluluğu somutlaştırıldığında fail daha ağır bir cezadan sorumluyken fail hakkında soyut ceza esas alınmak suretiyle daha hafif bir zamanaşımı süresi uygulanması çelişki olur. [493]

C. Cezayı Ağırlaştıran ve Hafifleten Nedenlerin Uygulanması

Cezayı ağırlaştıran ya da hafifleten nedenlerin uygulanmasında da teselsülü oluşturan her bir suçun bağımsızlığını koruduğunun kabulü gerekir.[494] Örneğin zincirleme şekilde işlenen hırsızlık suçunda, suçun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle cezada indirim veya cezasızlık öngören TCK md. 145 uygulanırken hırsızlık suçunun konusu malların toplam değeri değil, her bir hırsızlık suçundaki malın değeri ayrı ayrı tespit edilmelidir.[495],[496]

---

493 Zincirleme suçun, cezayı artıran nitelikli hal kapsamında olmadığı, zamanaşımı süresinin somut cezaya göre hesaplanması için kanunda açık bir düzenleme yapılması gerektiği, 5237 sayılı kanuna göre zamanaşımının soyut ceza üzerinden hesaplanması gerektiği hakkında karşı görüş için bkz.: **Çalışkan**, Zincirleme Suçta Zamanaşımı, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-zamanasimi-makale,7106.html (Erişim Tarihi: 05.02.2021); **Usta**, "Zincirleme Suç", s. 161.

494 İtalyan Yargıtayı zincirleme hırsızlık suçunda, çalınan malın değerinin azlığı veya çokluğu ile ilgili suçun nitelikli halinin tespitinde malların tamamının toplam kıymetinin göz önünde tutulamayacağı, zinciri oluşturan her bir suç bakımında ayrı bir değerlendirme yapılması gerektiği kanaatindedir. Bkz. **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.142; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.152.

495 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.142; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.161; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.152.

496 "…Tüm dosya içeriğine göre; sanığın 21.09.2014 günü güvenlik kamera kayıtlarına göre saat 09:23'te alışveriş yapmak için gittiği marketten aldığı kavurma ve peynirin ücretini ödemeden çıktığı, 24.09.2014 günü saat 19:54'te suça konu markete alışveriş için tekrar giden sanığın aldığı peyniri montunu altına saklayarak ödeme yapmadan kasadan çıkmak istediği sırada yakalandığı somut olayda; UYAP'tan alınan güneşin doğuş ve batış çizelgesine göre, 21.09.2014 olan suç tarihinde gece vaktinin saat 05:33 'de sona erdiği, 24.09.2014 olan suç tarihinde gece vaktinin saat 19:47 'de başladığı, bu suretle ilk hırsızlık eylemi gündüz vakti tamamlanmışsa da, ikinci hırsızlık eyleminin gece vakti işlenmeye teşebbüs edilmesi sebebiyle sanığın 21.09.2014 günü saat 09:23' te gerçekleşen eyleminin TCK 142/2-h, 145 maddeleri kapsamında kalan hırsızlık suçunu; 24.09.2014 günü saat 19:54'te gerçekleşen eyleminin ise TCK 142/2-h, 143, 35. maddeleri kapsamında kalan hırsızlık suçunu oluşturduğu gözetildiğinde; zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasında esas alınacak suçun daha fazla cezayı gerektiren halinin, her bir suç ile ilgili ayrı ayrı uygulama yapılıp sonuçlarının karşılaştırılması suretiyle belirlenmesi ve buna göre tayin olunacak cezadan TCK'nın 43. maddesi uyarınca artırım yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, 2-Sanık hakkında hırsızlık suçundan hüküm kurulurken, zincirleme suç hükümlerine ilişkin 5237 sayılı TCK'nin 43. maddesinin, daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hallerden olan suçun gece vakti

Kanaatimizce hırsızlık suçunda malın değerinin azlığının veya çokluğunun değerlendirilmesinde failin ihlal ettiği değerlerin toplamına bakılması zincirleme suçun hukuki niteliğiyle bağdaşmaz. Daha önce de belirttiğimiz gibi zincirleme suç kanunda belirtilen istisnai haller dışında her biri birbirinden bağımsız bir suç çokluğu halidir. Diğer taraftan malın değerinin azlığı şeklindeki hafifletici nedenin uygulanmasında hırsızlık suçunun konusunu oluşturan her bir değerin toplamına bakmak fail lehine getirilen bir düzenlemenin failin aleyhine yorumlanması sonucunu doğurur.

Takdiri hafifletici sebepler bakımından da zincirleme suç her biri birbirinden bağımsız bir suç çokluğu halidir. Fakat takdiri hafifletici nedenlerden dolayı failin cezasında yapılacak indirim, zincirleme suç hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza üzerinden bir kez yapılmalıdır. Yani TCK 62 sadece bir kere uygulanmalıdır.[497]

D. Suçun İşlendiği Yerin ve Zamanın Tespiti

1. Suçun İşlendiği Yerin Tespiti

Ceza Kanunu yer yönünden sınırlı bir kanundur. Zira ceza kanununun mecburiliği, zorunlu olarak, yeryüzünün belli bir kısmında geçerlidir.[498]

Suçun işlendiği yerin tespiti uluslararası ceza hukuku açısından olduğu gibi, ulusal hukuk bakımından da önem taşır. Ayrıca suçun işlendiği yerin tespiti uygulanacak olan kanunun, zamanaşımının, yer yönünden yetkinin tespiti ve suçluların geri verilmesi gibi hususlarda önem taşır.[499] Suçun işlendiği yerin tespiti hareket ve neticenin aynı yerde gerçekleşmesi halinde kolaydır. Sırf davranış suçları için de aynı durum geçerlidir. Birinci halde suç hareket ve neticenin gerçekleştiği yerde, ikinci halde ise davranışın gerçekleştiği yerde işlenmiş kabul edilir.[500] Fakat hareket ve netice farklı yerlerde gerçekleşmişse veya zincirleme suç gibi suç çokluğu hali varsa suçun işlendiği yerin tespiti zorlaşmaktadır. Zincirleme suçta kanun koyucu

---

işlenmesine ilişkin aynı Kanun'un 143/1. maddesinden sonra uygulanması gerektiği gözetilmeyerek 5237 sayılı TCK'nin 61. maddesine aykırı davranılması,…" Yargıtay 2. CD, 30.03.2021, 2020/3616 E. ve 2021/6770 K.)

497 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 192.

498 **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.76.

499 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 153.

500 **Toroslu- Toroslu**, *Genel Kısım*, s.76; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.154.

yer yönünden yetkinin tespiti konusunda açık bir düzenleme yapıp yer yönünden yetki sorununa bir çözüm getirmişse de (CMK md. 12/2) suçun işlendiği yer konusunda sessiz kalmıştır.[501]

Kanun koyucunun CMK md. 12/2'de zincirleme suçta yer yönünden görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin getirdiği düzenleme usul hukukuna ilişkin yetki uyuşmazlıklarının çözümünü amaçlar fakat maddi hukuk açısından suçun işlendiği yerin tespitine ilişkin bir ölçüt değildir. Bu nedenle, yer itibariyle yetkili mahkemenin tespiti dışındaki bütün durumlarda, teselsül ilişkisine dahil olan her bir suçun işlendiği yerin birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerekir.[502] Zincirleme suçun maddi hukuk açısından işlenmiş sayılacağı yere ilişkin özel bir düzenleme öngörülmediği için genel düzenleme olan TCK 8.maddede düzenlenen '*fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç Türkiye'de işlenmiş sayılır*' hükmünün zincirleme suçu oluşturan her bir suç bakımından ayrı ayrı uygulanması gerekir. Bu hüküm ceza kanununun yer bakımından uygulanmasını genişleten bir düzenlemedir. Örneğin Almanya'dan gönderilen bomba ile Türkiye'de birinin öldürülmesi olayında olduğu gibi mesafe suçları söz konusu olduğunda suçun hem Almanya'da hem de Türkiye'de işlenmiş sayılması söz konusu olur.[503]

İçel'e göre, böyle bir durumda teselsülü oluşturan her bir suç bakımından birbirinden bağımsız bir değerlendirme yapılmalı ve her bir suç açısından TCK md. 8 tek tek uygulanmalıdır. Söz konusu bu teselsül değerlendirmesinde yurtdışında işlenen suçlar zincire dahil edilmemelidir.[504]

Kanımızca, suçlardan bir kısmı Türkiye'de bir kısmı yurtdışında işlenmiş olursa, bu durumda istisnai bazı durumlarda ülke dışında işlenen fiillerin de Türkiye'de yargılanabileceğini benimseyen TCK md. 10,11,12 ve 13 uyarınca fail yurtdışında işlediği suçlar yönünden Türkiye'de yargılanabiliyorsa, bu fiillerin de teselsül ilişkisine dahil edilmesi gerekir.

---

501 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.154.
502 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 154; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.159.
503 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 142 vd.
504 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.160.

Aynı neviden fikri içtima halinde de hareketin tamamı veya hareket parçalara bölünebiliyorsa bir kısmı Türkiye' de işlenmişse ya da neticeler Türkiye'de meydana gelmişse suç Türkiye'de işlenmiş sayılır.[505]

Fiillerin tamamı da yurtdışında işlenmişse fakat işlenen bu fiilleri Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunuyorsa bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanabilir.[506]

Türkiye'de işlenen suçlarda ise suçların işlendikleri yerin tespitinde zincirleme suç, bir suç çokluğu halidir ve her bir suçun birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği kanısındayız.

2. Suçun İşlendiği Zamanın Tespiti

Zincirleme suçun işlendiği yerin tespitinde olduğu gibi, işlenme zamanında da zincirleme suç bir suç çokluğu halidir ve unsur suçlar bağımsızlıklarını korurlar. Bunun bir sonucu olarak işlendiği zaman suç sayılmayan bir fiil teselsül ilişkisine dahil olmayacaktır.[507] Kanun koyucunun zamanaşımına ilişkin öngördüğü suç birliğini suçların işlendiği zamanın tespitine kıyas yoluyla uygulamak mümkün değildir. Çünkü failin lehine getirilmiş bir düzenlemenin fail aleyhine yorumlanması ceza hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Zincirleme suçu oluşturan her bir unsur suçun işlendiği zaman ayrı ayrı değerlendirilecek olursa her bir suç tamamlandığı anda işlenmiş sayılır.[508] Suç, sırf davranış suçlarında davranışın gerçekleştiği anda, neticeli suçlarda ise doktrindeki hakim görüşe göre hareketin gerçekleştiği anda işlenmiş sayılır.[509] Teselsülü oluşturan suçlar mütemadi suçsa kesintinin gerçekleştiği anda[510], teşebbüs aşamasında kalmış suçlar ise son icra hareketin gerçekleştiği tarihte işlenmiş sayılır.[511]

---

505 **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s.147.

506 **Şeker**, Zincirleme Suç, s.121.

507 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 155; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.160.

508 Öztürk- Erdem, zincirleme suçun teselsülü oluşturan son suçun işlendiği anda işlenmiş sayılacağını savunmaktadır. Bkz. **Öztürk- Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 389.

509 **Toroslu**, *Genel Kısım*, s.74; **Hafızoğulları- Özen**, *Genel Hükümler*, s.38; **Artuk vd.**, *Genel Hükümler*, s.154.
Neticeli suçlarda, suçun netice gerçekleştiği anda işleneceğine dair aksi görüş için bkz. **Koca-Üzülmez,** *Genel Hükümler*, s.79.

510 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 136;

511 **Özbek- Doğan- Bacaksız**, *Genel Hükümler*, s. 134.

Teselsül devam ederken lehe bir kanun değişikliğiyle teselsülü oluşturan fiil, suç oluşturmaktan çıkarsa, söz konusu bu fiiller teselsül ilişkisinde dikkate alınmaz.[512] Yeni kanunun cezayı azaltması durumunda ise TCK md. 7/2 hükmü gereği failin lehine olan kanun geriye yürüyecek ve 43. maddede belirlenen artırım oranları lehe olan yeni kanuna göre belirlenecektir.[513]

Yine teselsül devam ederken teselsülü oluşturan suçun cezası ağırlaştırılmışsa ve yeni kanun döneminde de teselsül devam etmişse bu durumda kanunda belirtilen artırım oranlarının yeni kanun üzerinden yapılması gerekir. Böyle bir durumda "aleyhe kanunun geçmişe yürümeyeceği" kuralı geçerli değildir. Çünkü zinciri oluşturan suçlardan bir kısmı yeni kanun döneminde işlenmektedir. Ancak hakim artırmayı uygularken daha önceki kanunun failin lehine olduğunu göz önüne alıp takdir yetkisini failin lehine kullanabilir.[514]

II. ZİNCİRLEME SUÇUN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU BAKIMINDAN YASAL SONUÇLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

A. Affın Etkisi

1. Genel Affın Etkisi

Genel affın zincirleme suça etkilerinin ne olabileceğine ilişkin cevaplar zincirleme suçun hukuki niteliğine verilen anlama göre değişmektedir.[515]

Af kurumu TCK md.65/1'de[516] düzenlenmiştir. Buna göre genel af, kamu davasını ve mahkumiyetin bütün sonuçlarını ortadan kaldıran bir işlemdir.[517]

Müstakil suçlar hakkında genel affın meydana getirebileceği etki belirlidir. Asıl sorun, zincirleme halde işlenen suçlarda zinciri oluşturan suçların icrası devam ederken, genel af kanununun yürürlüğe girmesi veya teselsül tamamlandıktan sonra genel affın kabul edilmesi halinde genel affın etkisinin nasıl olacağıdır.

---

512 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 155.
513 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.155; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.160.
514 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.156; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.160.
515 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.131.
516 TCK md. 65/1'de genel af, 'genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar' şeklinde düzenlenmiştir.
517 **Özgenç**, *Genel Hükümler*, s. 746; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 708.

a. Genel Af Kanununun Teselsül Devam Ederken Yürürlüğe Girmesi

Zincirleme suçun hukuki niteliğini gerçek bir birlik olarak kabul eden görüş, zincirleme şekilde işlenen suçlarda, teselsül devam ederken af kanununun kabul edilmesi halinde, af kanununun kabulünden önceki kısmı, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar gibi, suç olarak kabul etmekte ve af kanununun, zincirleme suçu oluşturan suçlardan hiçbirine uygulanamayacağını savunmaktadır.[518] Ayrıca suç tekliği esasını benimseyip, zincirleme suçun genel af halinde bölünebileceğini ve affa uğrayan suçların teselsül dışında tutulacağını savunan görüş de mevcuttur.[519] Buna karşılık, zincirleme suçun hukuki niteliğini suç çokluğu olarak kabul eden görüş, zincirleme suçu oluşturan her bir suçun ayrı bir değerlendirmeye tabi tutularak, af kanunu kapsamında olup olmadığının tek tek araştırılması ve buna göre hüküm verilmesi gerektiğini savunmaktadır.[520]

765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay, genel affın zincirleme suça etkisine ilişkin istikrarlı bir uygulama geliştirememiştir. Yüksek Mahkeme, bazı kararlarında suç tekliği esasını benimsemişken, bazı kararlarında da suç çokluğu esasını benimsemiştir.[521]

---

518 **Çetin Özek**, "Umumi Af", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* (İÜHFM), 1959, C.24, S.1-4, s. 168; **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.144; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 132; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 123.

519 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 123.

520 **Selahattin Keyman**, *Türk Hukukunda Af (Genel Af- Özel Af),* Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 199, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, s. 110; **Adem Sözüer**, Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu, https://anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/SOZUER.PDF, s.248 (Erişim Tarihi: 05.07.2021); **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 123

521 **Sadık Perinçek – Cahit Özden,** Türk Ceza Kanunu ve Buna Ait Seçilmiş Temyiz Mahkemesi Kararları, İstanbul, 1959, s. 134- 135. 'Bir suç işleme kastının icrai hareketlerinden olarak kanunun aynı hükmünün defalarla ihlal edilmesinin müteselsil suç teşkil etmesine göre böyle bir suç af kanunundan evvel başlayıp kanunun mer'iyete girmesinden sonra devam ve teselsül etmiş olduğu takdirde failin faaliyetinin heyeti umumiyesiyle Af Kanunun şumulünden hariç tutulması gerektiği nazara alınmayarak bu müteselsil fiilin Af Kanununa takaddüm eden safhada aynı şekilde üçüncü şahıslar menfaatine köy parasını kullanmasına taallük eden kısmının affa tabi tutulması yolsuzdur. (Yargıtay 5.CD. 7.11.1952 tarihli , E.2944, K.2984. sayılı kararı)
"Bir kastı cürminin ef'ali icraiyesinden olarak kanunun bir hükmünün def'atle ihlalinin bir suç telakki olunması lazım geleceğine ve bu suçun temadisi ve teselsül devam etmekte iken Af Kanunun yürürlüğe girmesi halinde, bu tarihten evvelki unsur suçlar affa uğramış ve bu tarihten sonrakilerin affın şümulü dışında kalmış olacağına ve hadisede en son suç 8.9.1960 tarihinden evvel ve diğerleri ise Af Kanunun müntehası bulunan 27 Mayıs 1960 tarihinden evvel işlenmiş bulunmalarına göre; hadisede 80. maddesinin tatbiki mümkün bulunmadığı nazara alınmadan cezanı mezkur madde ile arttırılması bozmayı gerektirmiştir."
(Yargıtay 6.CD, 13.4.1961, E.960, K.971 sayılı kararı), *Adalet Dergisi*, 1961, S.7, s. 813; **Sözüer**, "Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye

Kanaatimizce zincirleme suç, bir suç çokluğu halidir ancak kanunda açıkça öngörülen hallerle sınırlı olarak farazi birlik teşkil etmektedir. Bu nedenle genel af, kanun koyucunun TCK'da zincirleme suç için öngördüğü farazi birlik hallerinden olmadığı için, bu halde teselsülü oluşturan suçların her biri bağımsızlığını korumaktadır. Bu nedenle teselsülü oluşturan her bir suçun af kanunu kapsamında olup olmadığı tek tek değerlendirilmelidir. Ayrıca zincirleme suç sanık lehine ortaya çıkmış bir müessesedir, müstakil şekilde işlenildiğinde af kapsamında olan suç, zincirleme suç şeklinde işlendiğinde de af kapsamında olmalıdır. Yani teselsüle dahil olan suçlar bağımsız bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve şartları sağlayan suçlar af kanunundan faydalanmalıdır.[522] Çünkü zincirleme suça özelliğini veren unsur failde bulunan tek suç işleme kararıdır. Bu nedenle, zincirleme suçu bölünmez bir bütün kabul edip, aftan sonra işlenen tek suç veya birden fazla suç nedeniyle, af kanununun kapsamı dışında bırakmak sanık aleyhine yoruma neden olur. Aynı zamanda da bu durum, müstakil şekilde işlenen ve af kapsamında olan bir suçun zincirleme şekilde işlenmesi halinde, af kapsamı dışına çıkarılması nedeniyle bir çelişki teşkil eder.[523]

b. Genel Af Kanununun Teselsül Bittikten Sonra Yürürlüğe Girmesi

Genel af kanunu, teselsül tamamlandıktan sonra yürürlüğe girebilir. Böyle bir durumda aralarında teselsül bulunan suçlar hakkında soruşturma veya kovuşturmaya başlanmamışsa artık dava açılmaz, açılan bir dava varsa bu dava düşer.[524]

Af kanunu teselsülü oluşturan müstakil suçları kapsamına almasına rağmen zincirleme suç için verilen sonuç ceza, affın kapsamını aşıyor ve af kanununun uygulanmasını engelliyorsa, af kanunun zincirleme şekilde işlenen suça etkisiyle ilgili iki zıt görüş ortaya atılmıştır.[525]

Bu görüşlerden ilki zincirleme suçun bölünmez bir bütün olduğunu savunan görüştür. Bu görüşü savunan yazarlara göre[526], zincirleme suç, bölünmez bir bütün

İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu", https://anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/SOZUER.PDF, s.248; **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 123 (Erişim Tarihi: 05.07.2021).

522 **Sibel Can**,"Türk Hukukunda Af Kurumu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (AÜHFD), 2016, C.65, S.4, s. 1306.

523 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 145.

524 **Keyman**, Türk Hukukunda Af, s. 110; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.136.

525 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.146.

526 **Çetin Özek**, Umumi Af, s. 168.

özelliği taşıdığından, unsur suçlar af kapsamında olsa bile, zincirleme suç hükümleri gereğince yapılan artırım nedeniyle sonuç ceza af kanununun kapsamı dışındaysa, af hükümleri dikkate alınamaz. Bu nedenle affın zincirleme suça hiçbir etkisi olmayacaktır.[527]

Bu görüşlerden ikincisi zincirleme suçun bölünebileceğini savunan görüştür. Bu görüşü savunanlara göre[528], teselsül hükümleri esas alınarak belirlenen somut ceza dikkate alınmamalı ve zincire dahil olan ihlallerden en ağırı affa uğramışsa daha az haksızlık içeren diğer fiiller de aftan faydalanmalıdır.[529] Başka bir ifadeyle, af kanunu etkisini hüküm kesinleşsin veya kesinleşmesin gösterdiğinden, zincirleme suç kesin hükme rağmen bölünebilmelidir.[530]

5677 sayılı af kanunu ile kanun koyucu, miktar olarak 500 liradan az zimmet, irtikap, rüşvet vb. suçların genel affa uğrayacağını öngörmüştü. Bu miktarı aşan suçlar ise, af kanununun kapsamı dışındaydı. Bu durumda, zincirleme şekilde işlenen ve teselsülü oluşturan suçlardan elde edilen menfaatin toplam miktarı 500 lirayı aşması halinde nasıl hareket edileceği tartışmalıydı.[531] Başka bir ifadeyle, affın kapsamı belirlenirken, zincirleme şekilde işlenen suçlar sonucu elde edilen toplam menfaatin mi yoksa teselsülü oluşturan her bir suça ait münferit menfaatin mi dikkate alınacağı tartışma konusuydu.[532] Çözüm olarak bölünebilirlikle ilgili aynı iki zıt görüş ortaya atılmıştır. Bir görüşe göre, zincirleme suç gerçek birliktir, bölünemez. Bu nedenle zincirleme suç sonucu oluşan toplam menfaat dikkate alınmalı ve teselsülü oluşturan suçlardan elde edilen toplam menfaat af kapsamındaysa, fail aftan faydalandırılmalıdır. Aksi durumdaysa failin aftan yararlanması mümkün değildir. Diğer görüş ise, zincirleme suçun kanunda açıkça gösterilen birlik halleri dışında, bir suç çokluğundan oluştuğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre, zincirleme suç bölünebilir ve teselsülü oluşturan her bir suç, ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve af kanunu kapsamında olan suçlar teselsül dışında bırakılmalıdır.[533]

---

527 **Özek**, Umumi Af, s. 168
528 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.145.
529 **Özek**, "Umumi Af", s. 158, **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.145.
530 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 136, **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s.146.
531 **Keyman**, "Türk Hukukunda Af", s. 110.
532 **Dönmezer- Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I*, s. 424.
533 **Keyman**, "Türk Hukukunda Af", s. 110.

Af kanunu gerek belli bir miktara kadar suçtan elde edilen ekonomik menfaati gerekse belli bir miktar hapis cezasını esas alsın, kanaatimizce zincirleme suç esas olarak bir suç çokluğundan oluştuğu için, teselsülü oluşturan her bir suçun, bir diğerinden bağımsız olarak, af kanunu kapsamında olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu, zincirleme suçun orta çağda Glassatörler ve Postglassatörler döneminde üç hırsızlık suçuna karşılık öngörülen ölüm cezasının yumuşatılması amacına uygun bir yorumdur. Ayrıca kanun koyucu, genel affa kesin bir etki tanımıştır. Gerçekten, suç af kanunu kapsamındaysa hüküm kesinleşsin veya kesinleşmesin genel af her halde etkisini gösterir.[534] Genel af kanunu ister teselsül sona erdikten sonra ister teselsül sona ermeden yürürlüğe girmiş olsun, zincirleme suçun kanunda açıkça belirtilen haller dışında bir suç çokluğu hali olduğu kanısında olduğumuzdan, zincirleme suçu oluşturan her bir suç bakımından af hükümlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir ve af kapsamında suçlar varsa zincire dahil edilmemelidir.[535]

2. Özel Affın Etkisi

TCK md. 65/2' de düzenlenen özel af, hükmedilmiş cezaları kaldırır, azaltır veya değiştirir.[536] Mahkumiyetin sonuçları varlığını korumaya devam eder. Asıl mahkumiyet hükmü kalkmasına veya hafiflemesine rağmen mahkumiyete bağlanan sonuçlar varlığını devam ettirir.[537] Kural olarak özel af hali kesinleşmiş mahkumiyet hükümlerini etkiler ve sadece bunların infazı ile ilgili sonuç doğurur.[538]

Genel af söz konusu olduğunda zincirleme suçu bölünmez bir bütün olarak değerlendiren yazarlar, doğal olarak, aynı görüşü özel af konusunda da paylaşmaktadır. Buna karşılık zincirleme suçun farazi birlik olduğu ve bölünebileceği görüşünü savunan yazarların önemli bir çoğunluğu da özel af söz konusu olduğunda zincirleme suçun bölünemeyeceğini savunmaktadır.[539] Bu görüşü savunanlara göre, özel af işlenmiş bir

---

534 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 136.

535 **M. Emre Tulay**, "Türk Hukukunda Genel ve Özel Af", Kamu Hukuku Tebliğleri Tam Metin Kitabı, Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Nobel, Aralık 2020, s. 282; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.136.; **Doğan Soyarslan**, "Af", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2001, C. 18, s.428; **Sözüer**, Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu, s.248.

536 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 747; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 705; **Keyman**, Türk Hukukunda Af, s. 113.

537 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 74; **Koca- Üzülmez**, *Genel Hükümler*, s. 709.

538 **Demirbaş**, *Genel Hükümler*, s. 748; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 137.

539 **Tosun**, Zincirleme Suç, s. 147.

suçtan dolayı verilen cezanın kaldırılması ya da azaltılması olduğundan cezaya etki eden bir nedendir ve bunun bir sonucu olarak ancak hükümden sonra uygulanabilir.[540] Bu nedenle, özel affın kapsamı tespit edilirken, zincirleme suç hükümleri esas alınarak belirlenen somut ceza miktarı üzerinden değerlendirme yapılır.[541]

Doktrinde azınlıkta kalan bir görüşe göre, özel af yönünden de zincirleme suç bölünebilir, bunu engelleyen bir husus yoktur.[542] Bu görüşe göre, affin iki çeşidi olan genel affı ve özel affı zincirleme suç yönünden farklı uygulamak ve özel afta zincirleme suçu bölünmez bir bütün olarak değerlendirmeye almak, zincirleme suçun hukuki niteliğine aykırıdır. Ayrıca bu durum, failin lehine olan bir kurumun failin aleyhine yorumlanması sonucunu doğurur. Özel af söz konusu olduğunda da genel af halinde olduğu gibi teselsüle dahil olan suçlardan özel af kapsamında olanlar teselsülün dışında bırakılmalıdır.[543]

Kanaatimizce, teselsül halindeki her bir suçun özel af halinde de tek tek değerlendirileceğini savunan ikinci görüş, azınlıkta kalmasına rağmen daha isabetlidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, kanımızca zincirleme suç hukuki bir faraziyedir ve ancak kanunda açıkça öngörülen hallerde bölünmez bir bütün özelliği taşır. Bu nedenle özel af halinde, kanunda teselsülü oluşturan suçlar için birlik öngörülmediğinden, tıpkı genel af halinde olduğu gibi, özel af halinde de teselsülü oluşturan her bir suçun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini savunuyoruz.

B. Şikayet ve Şikayetten Vazgeçme

Şikayet TCK md. 73'te "*soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar*" başlığı altında düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında, şikayet süresi düzenlenmiştir. Buna göre, "*Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz*.". Maddenin ikinci fıkrasında ise, şikayet süresinin başlangıcı düzenlenmiştir. Buna göre, "*Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.*".

---

540 **Soyarslan**, "Af", s. 424.
541 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.137.
542 **İçel,** Suçların İçtimaı, s. 125**; Tosun,** "Müselsel Suçlar", s.147**; Sancar,** *Müteselsil Suç*, s.138.
543 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.138.

Müstakil suçlarda şikayet süresinin başlangıcı kolaylıkla tespit edilebilir ancak zincirleme suç söz konusu olduğunda bu sürenin başlangıç anını tespit etmek güçleşmektedir. Kanun koyucu zincirleme suçta, zamanaşımının başlangıcını TCK md. 66/6'da açıkça belirlediği halde şikayet süresinin başlangıcı hakkında herhangi bir belirlemede bulunmamıştır.[544]

Zincirleme suçta şikayet süresinin başlangıcıyla ilgili teoride iki görüş bulunmaktadır. Zincirleme suçun bölünemeyeceğini savunan yazarlar, zincirleme suçun tek suç olduğu görüşünden hareketle şikayet süresinin teselsülün bitmesinden itibaren işleyeceğini savunmaktadır. Buna karşılık zincirleme suçun suç çokluğundan oluştuğunu savunan yazarlar zincirleme suçun kendisini oluşturan unsur suçlara bölünebileceğini savunmakta ve her suç bakımından şikayet süresinin ayrı ayrı hesap edilmesi gerektiğini savunmaktadır. [545]

Yargıtay, zincirleme suçta şikayet süresinin başlangıcıyla ilgili olarak zincirleme suçun nitelik olarak suç çokluğundan meydana geldiği görüşünü benimsemekte, teselsülü oluşturan her bir suçta şikayet süresinin bağımsız olarak belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Yüksek mahkeme, 765 sayılı TCK döneminde, şikayet süresinin her bir suçta ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini hükme bağlamış, güncel bir kararında da bu görüşünü sürdürmüştür.[546]

---

544 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.139; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.117.

545 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.116; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.139.

546 "Ceza Kanununun 108. Maddesinde yazılı müddet, zamanaşımı süresi olmayıp, dava ikamesi için verilen mehilden ibaret bulunmasına ve bu itibarla mehilin CMUK'un 40.maddesine göre hesap edilmesi…" (Yargıtay 2. CD., 10.03.1949, 2195/2301) **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 139.
"108. maddedeki müddet mürurzaman olmayıp, sükutu hak müddeti olmasına ve bu müddet mürurzaman gibi teselsülün bittiği tarihten değil, suçun işleneceği tarihten başlayacağı…" **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 140.

"Mağdurenin 06.09.2011 tarihinde verdiği ifade üzerine başlatılan soruşturmada, mağdurenin 03.09.2011 günü rızasıyla ilişkiye girdiği sanıkla esasen bir yıl önce de cinsel ilişkiye girdiğini beyan etmesi ve başvuru gününden bir yıl önce yaşandığı iddia edilen ilk beraberlik yönünden şikayetin yapıldığı ana kadar 5237 sayılı TCK'nın 73/1. maddesinde düzenlenen altı aylık şikayet süresinin geçtiğinin anlaşılması karşısında, sanık hakkında atılı suçtan hüküm kurulurken ilk eylemle ilgili kanuni takibat şartının gerçekleşmediği gözetilerek 03.09.2011 günlü ikinci eyleminden dolayı TCK'nın 104/1. maddesi uyarınca tayin edilen temel cezanın koşulları oluşmadığı halde zincirleme suça ilişkin aynı Kanunun 43/1. maddesi ile arttırılması,
Kanuna aykırı, O Yer Cumhuriyet Savcısı, sanık müdafii ile katılan mağdure vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden, hükmün 5320 sayılı Kanunun 8/1. maddesi gözetilerek 1412 sayılı CMUK'nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA "
(Yargıtay 14. CD., 21.12.2015, 2015/1402 E. ve 2015/11899 K. sayılı kararı).

Kanaatimizce, zincirleme suç bir suç çokluğudur. Ancak kanunda açıkça öngörülen hallerde birlik teşkil eder. Bu nedenle, Yargıtay'ın ilgili kararlarının da bu yönde olduğu göz önünde bulundurulursa, zincirleme suçta unsur suçlarının şikayet süresinin her birinin ayrı ayrı başlaması ve hesap edilmesi gereklidir.[547]

Kanunda açık bir hüküm öngörülmemiş olmasına rağmen zincirleme suçun şikayet süresini teselsülün bittiği tarihten başlatmak zincirleme suçun hukuki niteliğine aykırı düşer. Teselsülde yer alan bütün fiiller için şikayet muhakeme şartı öngörülmüşse fiillerin her biri için ayrı ayrı şikayet şartının gerçekleşmiş olması gereklidir. Aksi takdirde şikayet muhakeme şartı gerçekleşmeyen fiiller teselsülün dışında tutulur.[548]

Şikayet süresi geçen suçun, artık teselsül oluşturması mümkün değildir. İşlenen suçlar ikiden fazlaysa ve bunlardan biri hakkında bu muhakeme şartı gerçekleşmemişse, şartın gerçekleştiği diğer suçlar arasında şartları varsa teselsül ilişkisi oluşmuş olabilir.[549] Fakat işlenen suç sayısı ikiyse ve biri hakkında şikayet şartı gerçekleşmemişse şikayet edilen suç hakkında hüküm kurulmadan önce diğer suçtan şikayet şartı gerçekleşirse TCK md. 43 uygulanabilir.[550] Hükümden sonra fakat süresi içerisinde şikayet şartı gerçekleşirse, bu iki suç arasında teselsül ilişkisinin şartlarının oluştuğu tespit edildiği takdirde, yargılamaya devam edilmeli ve TCK md. 43 uygulanmalıdır.[551] Böyle bir durumda, muhakeme şartı sonradan tamamlanan suça ilişkin kanunda öngörülen ceza tamamen verilmez, daha önce hükmedilen ceza mahsup edilmek suretiyle yalnızca teselsül nedeniyle artırılması gereken ceza verilir.[552]

Şikayet, şahıslara sirayet edebilse de fiillere sirayet etmez.[553] Bu nedenle bir fiil hakkında yapılan şikayet teselsül eden diğer fiilleri kapsamına almaz. Bütün fiiller hakkında takip yapılmasını isteyen ve bu nedenle şikayet hakkını kullanan kişi, şikayet dilekçesinde şikayetinin bütün fiilleri kapsadığını açıkça bildirmelidir.[554]

---

547 **Bahri Öztürk vd.-**Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara,2020, s.49.

548 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 142; **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 618.

549 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 142.

550 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 142.

551 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 120.

552 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.142.

553 **Şahin- Göktürk**, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, s. 70.

554 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 143.

Teselsül ilişkisini oluşturan suçlar çoğunlukla aynı suç olmakla birlikte, aynı suçun re'sen kovuşturulabilir nitelikli hali ile şikayete tabi basit hali birlikte işlenmiş olabilir. Fakat bu durum takibi şikayete bağlı olan suçları re'sen takip edilen suç haline dönüştürmez. Bu ihtimalde de şikayete tabi suçun teselsül ilişkisine dahil olabilmesi için mağdurun şikayeti gereklidir. Çünkü takibi şikayete tabi suçlarda şikayet bir muhakeme şartıdır.[555] Herhangi bir nedenle şikayet hakkı süresinde kullanılmaz ise artık takibi şikayete bağlı suçun teselsül ilişkisine dahil edilmesi mümkün değildir.[556] Yani teselsüle dahil olan iki suçtan biri re'sen biri şikayete tabi bir suçsa ve şikayete tabi suçla ilgili mağdur şikayet hakkını kullanmamışsa teselsülden söz edilemez. Yine aynı ihtimalde re'sen takip edilebilen suçla ilgili soruşturma başlamamışsa ve şikayete tabi suçla ilgili olarak mağdur şikayet hakkını kullanmışsa bu durumda fail sadece şikayet edilen suçtan cezalandırılır.[557]

Zincirleme suçun bir suç çokluğu olmasının doğal bir sonucu olarak teselsülü oluşturan her bir suç ayrı ayrı bağımsızlığını korur. Bu nedenle de şikayetten vazgeçme ancak şikayetinden vazgeçilen takibi şikayete bağlı suçu teselsül dışı bırakır. Yargıtay da bu görüştedir.[558]

C. "Ne bis in idem" İlkesinin Etkisi

Halihazırda faile isnat edilen fiilden dolayı başlamış bir kovuşturma olması veya fail hakkında kesinleşmiş bir hüküm bulunması halinde aynı fiilden dolayı aynı failin yargılanamayacağı şeklindeki ceza muhakemesi hukuku ilkesine 'ne bis in idem'

---

555 **Keskinsoy**, "Yeni Ceza Kanunu'nun Müteselsil Suçla Alakalı Hükümlerinin Değerlendirilmesi", s. 348

556 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.143; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.121.

557 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.144.

558 "…Sanığın suçları kabul etmemesi karşısında, 27.09.2013 tarihinde mağduru adliye koridorunda tehdit ettiğine dair delillerin nelerden ibaret olduğu karar yerinde gösterilmeden, 12.08.2013 tarihinde söylediği iddia edilen "bunu senin yanına bırakmayacağım, benden kolay kolay kurtulamayacaksın,sana gününü göstereceğim" şeklindeki sözlerinin ise TCK'nın 106/1-2. madde ve cümlesinde düzenlenen takibi şikayete bağlı olan sair tehdit suçunu oluşturduğu ve mağdurun şikayetinden vazgeçtiği anlaşıldığından sanığa şikayetten vazgeçmeyi kabul edip etmediği sorularak sonucuna göre sanığın hukuki durumu ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, yetersiz gerekçeyle yazılı biçimde hüküm kurulması…"
(Yargıtay 4. CD., 17.06. 2020, 2016/6026 E. ve 2020/7098 K. sayılı kararı)

denilmektedir.[559] Kanunun bu ilkeye bir sonuç bağlaması için, isnat edilen fiilin ve failin aynı olması gereklidir.[560]

Ne bis in idem ilkesi CMK md. 223/7 'de "*Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir*" şeklinde ifade edilmiştir. Fiilin aynılığının tespitinde tartışmalı kurumlardan biri de zincirleme suçtur. Teselsül ilişkisinin içinde olmakla beraber, zincirleme suçla ilgili olarak verilen kesin hükümden sonra varlıkları tespit edilen ancak kesin hükümden önce işlenmiş bulunan fiiller bakımından bu ilke geçerli olacak mıdır? Bu sorunun cevabı zincirleme suçun hukuki niteliğine verilen anlama göre değişmektedir. [561]

Bazı yazarlar[562], zincirleme suça ilişkin verilen hükmün kesinleşmesi halinde, bu hükümden önce işlenmiş olan bağımsız fiillerin tamamının yargılanmış olacağını savunmaktadır. [563]Ancak hakim, dava konusu fiilin daha önce hakkında hüküm kurulmuş olan bir zincirleme suç kapsamında kalıp kalmadığı hususunda değerlendirme yaparken, diğer mahkemenin vermiş olduğu kararları ile bağlı değildir ve fiiller arasında zincirleme suçun şartlarının bulunmadığına karar verebileceği gibi, kovuşturma konusu fiilin, hakkında hüküm kurulan zincirleme suça dahil olmadığı sonucuna da ulaşabilir.[564]

Verilen hükmün niteliğinin beraat veya mahkumiyet hükmü olmasına göre ikili ayrım yapan görüşe göre, sanığın hakkında zincirleme suçtan dolayı hüküm kurulmuş olması halinde, bu hükümle birlikte, yargılama sırasında bilinsin veya bilinmesin, teselsüle dahil bütün fiiller yargılanmış olur. Bunlar hakkında yeniden kovuşturma yapılamaz. Çünkü yargılamada "tarihi olay" esas alınır ve mahkeme bu tarihi olayı yargılayıp tavsif ve araştırma görevini yaparken bütün münferit fiilleri ortaya çıkarmak imkanına sahiptir. Bu nedenle mahkumiyet kararı verildiğinde mahkeme ister bütün bağımsız fiilleri göz önünde tutmuş olsun veya olmasın hükmün açıklanmasından ve

---

559 **Yenisey- Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 773, **Cumhur Şahin- Neslihan Göktürk**, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 82, **Veli Özer Özbek- Koray Doğan- Pınar Bacaksız**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 74, **Yener Ünver- Hakan Hakeri**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 101.

560 **Yenisey- Nuhoğlu** *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 80; **Hakeri**, *Genel Hükümler*, s. 732.

561 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 146; Ayrıca bkz. **Mustafa Özen**, "Non Bis in İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2010, C. XIV, S. 1, s.407.

562 **Faruk Erem**, Ceza Usulünde Kesin Hüküm, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 1963, C. 20, S. 1, s. 49.

563 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 146.

564 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.163; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 146.

kesinleşmesinden önce işlenen bütün bağımsız fiilleri yargılamış olur. Buna karşılık, mahkeme beraat kararı vermiş olursa ancak bu hükümde yer alan fiiller yargılama konusu olmuş olur. Bu hükmün dışında kalan ve mahkemece bilinmeyen bağımsız fiiller söz konusu olduğunda yeni bir kovuşturma açılması mümkündür. Buna sebep olarak bir görüş, beraat hükmüne dahil olmayan bağımsız fiillerin zincirleme suça dahil olmadığını savunurken diğer bir görüş iki veya ikiden fazla olay arasında teselsül bağının ancak bütün olayların suç teşkil etmesi şartıyla ortaya çıkacağını savunmaktadır. Beraat kararı verilmesiyle bunun aksi ispatlandığına göre suça vücut vermeyen ve cezalandırılamayan olaylarla, diğer fiillerin teselsül ilişkisine dahil olup olmadığı bir sorun değildir.[565]

Bir görüş, teselsülü oluşturan her bir fiilin ayrı bir fiil olduğu veya zincirleme suçun muhakeme hukukunda tek bir fiil kabul edilemeyeceği esasından hareketle, hükümde yer almayan fiillerden dolayı da yeni bir kovuşturma yapılabileceğini savunmaktadır.[566] Diğer bir görüş ise, yargılama konusu yapılmamış bağımsız fiillerle, yargılama konusu yapılmış diğer fiilleri kıyaslamakta ve bunlardan yargılanmamış olan fiilerin yargılanmış fiillere nazaran ciddi bir hukuka aykırılık içermesini aramaktadır.[567]

Yurtcan'a göre; ceza davasının konusu iddianamede ferdileştirilmiş fiildir. Yani yargılama ferdileştirilmiş iddianame ile sınırlıdır.[568] Bu nedenle teselsül bağı içindeki fiillerden yargılanmış sayılanların kapsamı, ferdileştirilmiş iddianamede belirtilen fiillerle sınırlıdır.[569] İddianamede en küçük bir ipucu dahi içermeyen bağımsız fiiller yargılanmış sayılmaz ve ferdileştirildiği ölçüde yeni bir fiil sayılır. Ayrıca teselsül bağına dahil olup da ilk yargılamada yer almayan ancak daha sonra ayrı bir dava konusu olan fiillerle ilgili yargılamayı yapan hakim önceki hakimin kararıyla bağlı değildir. Fiilin veya fiillerin teselsüle dahil olup olmadığını serbestçe tayin eder.[570]

---

565 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.164; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.147.
566 **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 164; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.147; **Akbulut**, *Genel Hükümler*, s.779.
567 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 148.
568 **Erdener Yurtcan**, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 16. Bası, Ankara, 2019, s. 690; **Erdener Yurtcan**, Kesin Hükmün Ceza Muhakemesini Önleme Etkisi, 2.bası, İstanbul, 1987, s. 78.
569 **Yurtcan**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 690; **Yurtcan**, Kesin Hükmün Ceza Muhakemesini Önleme Etkisi, s. 100.
570 **Yurtcan**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 690.

Doktrinde hakim olan görüş, teselsülü oluşturan suçlar bakımından hükümde nazara alınmamış olan bir veya birkaç fiilden dolayı yargılama yapılmasına "ne bis in idem" ilkesinin engel teşkil etmediği görüşüdür. [571],[572].

Kanaatimizce son görüş, çalışmamızın çeşitli bölümlerinde belirttiğimiz zincirleme suçun hukuki niteliğine daha uygun düşmektedir. Zincirleme suç birbirinden bağımsız birden fazla suçtan meydana gelir ve her bir suç kanunda belirtilen durumlar dışında bağımsızdır. Bu nedenle de kesin hüküm etkisinin iddianamede gösterilen ve yargılamaya konu olan fiillerde sonuç doğuracağını, esasen teselsül ilişkisine dahil olmakla birlikte hükümden sonra ortaya çıkan veya fark edilen fiillere herhangi bir etkisinin olmayacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla da hükümden sonra gündeme gelen ve teselsül ilişkisine dahil olan suçlar hakkında kovuşturma yapılabileceğini savunuyoruz. Zira isnat edilen fiiller birbirinden bağımsız fiillerdir. Aynı neviden fikri içtima halinde hükümden sonra suçun yeni bir mağdura ya da mağdurlara karşı da işlenmiş olduğu ortaya çıkarsa yine bu mağdurlar açısından yeni kovuşturma yapılabilir. Çünkü bu mağdura karşı işlenen suç, vasfını korumaktadır ve ilk yargılamanın mağdurundan veya mağdurlarından farklı bir mağdur söz konusu olmaktadır.

İddianamenin unsur suçların tamamını içermiş olması gerekir (CMK md. 226/1). Aksi takdirde iddianamede gösterilmeyen fiiller yargılama kapsamında sayılmaz ve kesin hüküm bu fiillerde etkisini göstermez. Ancak teselsülü oluşturması gündeme gelen ve hakkında hüküm kurulmamış fiiller daha sonra yargılama konusu olduğunda yargılamayı yapan hakim, yargılama konusu fiillerin teselsül ilişkisi içerisinde olup olmadığını takdir etmekte serbesttir.[573]

---

571 **Tosun**, "Müselsel Suçlar", s. 140, **İçel**, Suçların İçtimaı, s. 164.

572 Bu görüşü savunan Manzini' ye göre; fiil ve fiile ilişkin şartlar, muhakemede gözden kaçırılmış ve sonradan fark edilmişse etkilerini gösteremezler. Zincirleme suç, cezayı ağırlaştıran nitelikli bir hal olmuş olsaydı elbette tespit edilen önceki fiiller yargılama konusu olmazdı ancak zincirleme suç, suçun ne ağırlaştırıcı ne de hafifletici nitelikli halidir. Zincirleme suçta yer alan fiiller objektif şartlar ve sübjektif şartlar yönünden münferittir. Her biri farklı bir iradeye aittir. Bunun bir sonucu olarak hükümde yer almayan fiillerden dolayı da fail hakkında dava açılabilir. Bkz. **Sancar,** *MüteselsilSuç*, s. 148.

573 "Dairemizce de kabul gören Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 08.04.2014 tarih ve 2013/7-591 Esas, 2014/171 Karar sayılı kararında ayrıntıları belirtildiği gibi; suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesindeki özellikler, fiillerin işleniş yer ve zamanı, fiiller arasında geçen süre, korunan değer ve yarar, hareketin yöneldiği maddi konunun niteliği, olayların oluş ve gelişimi ile dış dünyaya yansıyan diğer tüm özellikler birlikte değerlendirilip, sanığın eylemlerinin bir suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleştirip gerçekleştirmediği ve hakkında TCK'nun 43. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı hususlarının tartışılarak belirlenmesi bakımından;

Teselsül ilişkisi içerisinde olmakla birlikte hükümde yer almayan fiillerin sayısına göre çeşitli ihtimaller gündeme gelmektedir. İlk mahkumiyet konusunun tek fiil veya zincirleme suç olmasına göre farklı sonuçlara varılmaktadır.[574]

Failin esasen teselsül ilişkisi içinde bulunan birden fazla suça ait fiillerinden sadece bir suça ait tek bir fiili yargılama konusu olmuş ve fail bu fiilden dolayı mahkum olmuş olabilir. Bu mahkumiyet hükmü kesinleştikten sonra, yargılama konusu fiille başka fiillerin teselsül bağı içinde olduğu tespit edilirse cezaların içtimaının mı yoksa zincirleme suça ilişkin hükümlerin mi uygulanacağı sorunu ortaya çıkar. Bu durumda mahkumiyete ilişkin ilk hüküm neticelerini korur, ayrıca suçlar arasında teselsülün tespiti halinde, ilk hüküm ikinci hükmün de temelini oluşturur. Daha önce yargılanmamış olan suç veya suçlarla bağlantılı olarak sadece hükmedilen sonuç ceza değişir. İlk mahkumiyet hükmü, ikinci mahkumiyet hükmünün içine girer.[575]

Hakim sonradan ortaya çıkan fiillerin ilk hükümdeki fiille teselsül ilişkisi içinde bulunduğunu tespit ederse sadece cezayı zincirleme suç hükümlerine göre, temel cezaya dokunmadan kanunda belirtilen oranda artırır. Aksi yönde uygulama 'ne bis in idem' ilkesinin ihlaline yol açar.[576] Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir.[577]

İncelemeye konu bu dosyaya ilişkin suç tarihinin 14.06.2013 iddianame düzenleme tarihinin 24.07.2014 olduğu,
Sanık ...'a ilişkin;Kütahya 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2018/235 Esas sayılı derdest dosyasında suç tarihinin 10.05.2013 iddianame düzenleme tarihinin ise 16.07.2013 olduğu gözetilerek suç tarihlerine ve işlenen suçun niteliğine göre sanığın eylemlerinin TCK 43. madde kapsamında zincirleme biçimde kaçakçılık suçunu oluşturup oluşturmadığının takdir ve değerlendirilmesi bakımından dosyanın celp edilerek incelenmesi, gerektiğinde birleştirilmesi ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi,
Yasaya aykırı, sanık ... ve müdafiinin, sanık ...'ın ve katılan ... İdaresi vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün 5320 sayılı Yasanın 8/1.maddesi gereğince yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 01.06.2021 tarihinde oy birliğiyle karar verildi."

574 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.149.

575 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.150.

576 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.150.

577 "….Zincirleme suçlardan biri hakkında açılan kamu davası sonucunda zincirleme suç hükümleri uygulanmadan hüküm kurulmuş ve kesinleşmiş ise henüz sonuca bağlanmayan zincirleme suça tabi diğer suç hakkında nasıl hüküm kurulması gerektiği meselesine gelince;
Zincirleme suça dahil olan suçlardan biri hakkında beraat kararı verilmiş ya da zamanaşımı, genel af, şikâyetten vazgeçme gibi ceza ilişkisini ortadan kaldıran bir sebebe dayalı olarak hüküm kurulmuşsa artık o suç bakımından zincirleme suç ilişkisi kalkacağından henüz sonuca bağlanmayan suçla ilgili kesinleşen hükme konu fiil gözetilmeksizin bağımsız hüküm kurulmalıdır. Zincirleme suça dahil olan bir suçtan bu durum gözetilmeksizin mahkûmiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiş ise zincirleme suça konu ikinci suçla ilgili olarak mahkemece; kesinleşen hükme konu eylem de gözönüne alınarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle hüküm

İlk mahkumiyet hükmünden sonra tespit edilen ihlaller, mahkumiyete konu olan ihlalden daha ağırsa, böyle bir durumda da ilk hüküm esas alınmalı ve artırım bu hükme göre yapılmalıdır.[578]

Teselsül ilişkisine dahil olan birden fazla fiille ilgili hüküm verildikten ve verilen bu hüküm kesinleştikten sonra bu bağın içerisinde bulunan ancak varlıkları hüküm verildikten sonra ortaya çıkan bir veya birden fazla suç söz konusu olabilir. Bu durumda varlıkları sonradan ortaya çıkan suçlar hakkında verilen hüküm ile ilk hüküm ortak bir noktaya sahiptir ancak aynı hüküm değildir.[579]

Sübjektif ve objektif açıdan birbirinden farklı olan sonraki fiiller, suç işleme kararında birlik iradesi nedeniyle, etkilerini sadece failin cezalandırılması üzerinde gösterirler. İlk hükümde eğer failin cezai sorumluluğu üst hadden belirlenmemişse, bu kez failin cezası artırılır.[580] Aksi takdirde, yani hakim failin cezai sorumluluğunu üst

---

kurulmalı, kesinleşen hükümdeki ceza sonuç cezadan indirilmeli, böylece yargılaması devam eden suça ilişkin ceza belirlenmelidir. Nitekim Ceza Genel Kurulunun 15.03.2016 tarihli ve 847-128 sayılı ve 20.04.1999 tarihli ve 61-74 sayılı kararlarında da bu şekilde yapılan uygulamanın isabetli olduğu belirtilmiştir.…"
(Yargıtay CGK., 11.06.2020, 2017/332 E. ve 2020/282 K. sayılı kararı).
" …Ayrıntıları, Dairemizce de benimsenen Ceza Genel Kurulunun 20.04.1999 tarih ve 61/74 sayılı kararında açıklandığı üzere, ilk mahkumiyet hükmünde TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen teselsül uygulanmasına rağmen daha sonra aynı suç işleme kararı kapsamında ve aynı dönemde ve fakat farklı tarihlerde işlendiği kabul edilen teselsüle dahil eylemlerin ortaya çıkması durumunda, sanığın teselsül kapsamında değerlendirilmesi gereken eylemi/eylemleri nedeniyle müstakilen ayrıca cezalandırılma imkanı bulunmamakta ise de fiiller etkisini ceza üzerinde göstereceğinden, önceki hükümde ceza teselsül nedeniyle azami hadde kadar artırılmamışsa belirlenecek cezanın, artırım oranı daha fazla tutulmak suretiyle tespit edilmesi ve verilecek cezadan, daha önceki ceza mahsup edilerek sonuç ceza belirlenmelidir. Kesinleşen ilamda belirlenen ceza teselsül nedeniyle azami hadde kadar artırılmışsa ikinci hükmü kuracak olan mahkeme, zincirleme suçun varlığını kararda tespit etmekle yetinip ceza verilmesine yer olmadığına karar vermelidir…"
(Yargıtay16. CD., 02.10.2020, 2020/5023 E. ve 2020/4964 K. sayılı kararı).

578 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.151.

579 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.151.

580 "Sanık alıcı kılığındaki narkotik şube memurlarına istedikleri miktar esrarı temin vaadinde bulunmuş ve bu vaadi gerçekleştirmek için eyleme geçmiştir. Sanığın gerçekleştirdiği eylem, esrar maddesinin alınıp satılmasına, devrine ve tedarikine aracılık yapmak biçiminde oluşmuştur. İcraya koyduğu karar, istenilen miktardaki esrar maddesini temin edip talepte bulunan aynı kişilere vermektir. İstenilen miktarın temin edilebilmesi amacıyla hareketle kanunun aynı hükmünü yirmi gün aralıkla iki kez ihlal etmiş ve iki ayrı kişiden temin ettiği bir miktar esrarın tedarikine ve devrine aracı olmuştur. Bu durum karşısında sözü edilen davaların birleştirilerek, sanığın 'bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünü iki kez ihlal etmiş' olduğu göz önünde tutularak cezasının TCK.nın 80. maddesi ciheti ile artırılması gerekirdi. Ancak yukarıda açıklandığı üzere, sanık hakkında iki ayrı iddianame ile iki ayrı mahkemeye kamu davası açılması sonucu mahkemesinden verilip kesinleşen kararda sanık TCK.nın 403/ 3-4, 404/ son, 59.maddeleri uyarınca cezalandırılmıştır. Bu durum göz önünde tutularak, ikinci ve derdest bu davada sanığın sadece TCK.nın 80.maddesiyle yapılacak artırmadaki miktar kadar ek bir ceza ile cezalandırılması gerekirken oluşa bulunmayan bir gerekçe ile kamu davasının reddine karar verilmesi,…" Yargıtay CGK, 22.12.1986, 235/596, **Bakıcı,** *Genel Hükümler*, s. 966.

hadden belirlemişse bu durumda varlıkları sonradan ortaya çıkan suçlarla ilgili yargılamayı yapan hakim sadece bu fiillerin hakkında hüküm kurulmuş olan önceki fiillerle teselsül ilişkisi içinde bulunduğunu tespitle yetinmelidir. Bu cezanın değişmesi artık söz konusu değildir. Sonradan ortaya çıkan fiillerle ilgili hüküm kuran hakim daha önce hüküm kurulan fiillerle sonradan ortaya çıkan fiillerin teselsül ilişkisini fark etmez ve gerçek içtima hükümlerine göre bağımsız ceza verme yoluna giderse TCK md. 43'ü ihlal etmiş olur.[581]

Her ne kadar daha sonradan ortaya çıkan fiillerin ilk hükümde gözden kaçmış olması sanık lehine sonuçlar doğuruyorsa da sırf bu nedenle sonradan ortaya çıkan bu fiiller görmezden gelinemez. Çünkü teselsül eden suçlardan her biri maddi ve manevi unsur yönünden birbirinden farklı ve bağımsız suçlardır. Bu nedenle de teselsülü oluşturan her bir suçun maddi ve manevi unsuru değişmektedir. İkinci hakim gerekli gördüğü takdirde sonuç cezayı kanuni sınırlar içinde kalarak artırmalıdır. Bu durumda "ne bis in idem" ilkesi çiğnenmiş olmaz ve kurulan yeni hüküm önceki hükmün tamamlayıcısıdır.[582]

D. Yer İtibariyle Yetkili Mahkemenin Tespiti

Zincirleme suçun tek suç sayıldığı hallerden bir diğeri de yer itibariyle yetkili mahkemenin tespitidir. Ceza Muhakemesi Kanunu md. 12'de genel yetkili mahkeme olarak suçun işlendiği yer mahkemesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise "*...zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir."* şeklinde düzenleme mevcuttur. Zincirleme suç gerçekte bir suç çokluğu halidir. Yer itibariyle zincirleme suçu oluşturan suçlar yönünden özel bir yasal düzenleme öngörülmemiş olsaydı, bu durumda her bir suç için ayrı bir muhakeme yapılacak ve CMK md. 8 gereğince bağlantı hükümleri değerlendirilecekti.[583]

E. Madde İtibariyle Yetkili (Görevli) Mahkemenin Belirlenmesi

Madde itibariyle yetki bakımından aynı maddede düzenlenen suçlar, teselsül oluşturduğu zaman bir özellik arz etmez. Fakat aynı suç kavramının bir suçun temel şekli

---

581 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 151.
582 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 152.
583 **Sancar**, Zincirleme Suç, s.122; **İçel**, Suçların İçtimaı, s.157; **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 270.

ile cezayı ağırlaştıran ya da hafifleten nitelikli hallerini kapsaması hükmü de dikkate alındığında bazı ihtimallerde sorun oluşturabilir.

Kanun koyucu madde bakımından yetki hususunda zincirleme suçun bir suç çokluğu mu yoksa suç tekliği mi değerlendirmesini yapmamış, bu konuda sessiz kalmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi zincirleme suç farazi bir birliktir ve kanunda öngörülen hallerde tek suçtan oluşur. Diğer hallerde ise her biri birbirinden bağımsız bir suç çokluğu halidir. Görev bakımından yetkide de aynı durum geçerlidir. Bu nedenle mahkemenin madde bakımından yetkisinin tespitinde belli oranda artırılmış tek ceza miktarı üzerinden değil her suç bakımından birbirinden bağımsız bir değerlendirme yapılmalıdır. Örneğin Asliye Ceza Mahkemesinin görev alanına giren bir suç teselsül nedeni ile cezası artırıldığında, görevli mahkeme değişiyorsa ihlallere kanunda belirtilen bu artırım uygulanıp ihlallerin yargılanması Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girmeyecektir.

Suçlardan bir kısmında cezayı ağırlaştıran ya da hafifleten nitelikli hal varsa görevli mahkemenin tespitinde bu haller göz önünde bulundurulamayacağından suçlar aynı mahkemenin görevine girer.[584]

Zincirleme suçu oluşturan unsur suçların kanunda öngörülen ceza miktarları itibariyle birbirinden farklı mahkemelerin görev alanına girmesi mümkündür. Bu gibi durumlarda göreve ilişkin genel kurallara göre tespit yapılması gerekir. CMK md. 9'a göre davalar doğrudan yüksek görevli mahkemede açılabilir. Buna rağmen farklı mahkemelerde dava açılmışsa suçlar arasında bağlantı hükümlerine göre yüksek görevli mahkemede birleştirme gündeme gelebilir. (CMK md. 10/1)[585]

Suçlardan bir kısmı genel mahkemenin, diğer kısmı ise özel bir mahkemenin madde yönünden yetkisine giriyorsa bu halde bağlantı hükümlerine göre davanın özel görevli mahkemede açılması veya bağlantı nedeniyle özel görevli mahkemede birleştirilmesi gerekir.

Teselsül devam ederken kanun değişikliği ile görevli mahkeme değişirse zincirleme suçtan dolayı yargılamanın hangi mahkemede yapılacağı sorununu ortaya

---

584 **İçel**, Suçların İçtimaı, s.162; **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s. 156; 5235 sayılı Kanun md. 14: "Mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırı göz önünde bulundurulur."

585 **Sancar**, *Müteselsil Suç*, s.156.

çıkabilecek ihtimallere göre değerlendirmek gerekir. İlk ihtimalde kanun koyucu zincirleme suçu oluşturan kanun hükmünün yargılamasını yüksek görevli mahkemenin görev alanına dahil etmiş olabilir. Bu durumda davayı gören alt dereceli mahkeme, görevini aştığı gerekçesiyle, görevsizlik kararı vermeli ve dosyayı yüksek görevli mahkemeye göndermelidir (CMK md. 5/1). İkinci ihtimalde yargılamayı yapacak görevli mahkeme olarak alt dereceli mahkeme öngörülmüş olabilir. Bu konuda nasıl hareket edileceği doktrinde ve yargı kararlarında tartışmalıdır. Bir görüşe göre, yüksek görevli mahkeme CMK md. 5/1 karşısında yargılamaya görevli mahkeme olarak devam edemez ve dosyayı alt dereceli mahkemeye göndermelidir. Çünkü burada suçun hukuki niteliği değişmez ve görevsizlik kararı verilmesini yasaklayan CMK md. 6 uygulama alanı bulmaz. Yapılan bir muhakeme hukuku değişikliği olduğu için derhal uygulanma ilkesi geçerlidir. Aksi yönde ve benimsediğimiz görüşe göre, her ne kadar muhakeme hukukunda yürürlük bakımından derhal uygulanma ilkesi geçerli ise de göreve ilişkin kurallar kamu düzeninden kabul edildiğinden ve yüksek görevli mahkemede güvenceli usuller öngörülmesi nedeni ile bu ilkeye istisna getirilmeli ve yargılama yüksek görevli mahkemede devam edebilmelidir.[586]

F. Zincirleme Suç ve Uzlaşma

Uzlaşma hükümlerin uygulanmasının söz konusu olması halinde, zincirleme suçun suç tekliği mi yoksa suç çokluğu mu olduğu tartışması önem kazanmaktadır. Zincirleme suçun kabul edilen niteliğine göre farklı sonuçlara varılır. Kanaatimizce, zincirleme suçun suç çokluğu niteliğine ilişkin yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir ve genel kuraldan ayrılmanın haklı bir gerekçesi yoktur. Uzlaşma kural olarak takibi şikayete bağlı suçlarda kabul edilmekle birlikte re'sen takip edilen suçlarda da (CMK md. 253/2) mümkündür. Yine cinsel saldırı gibi bazı suçlar şikayete tabi olsa bile, kanun bu suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanmasını kabul etmemiştir.[587] Zincirle suç açısından uzlaşmanın önemi, zincire dahil bütün suçların uzlaşma kapsamında olup olmamasıdır.[588]

---

586 **Usta**, "Zincirleme Suç", s. 200.
587 **Şahin- Göktürk**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 91
588 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 283.

Zincire dahil olan bütün suçlar uzlaşma kapsamında olabilir. Örneğin zincirleme şekilde işlenen güveni kötüye kullanma (TCK md.155) suçunda bu durum geçerlidir.

Teselsülü oluşturan bütün suçlar, uzlaşma kapsamındaysa, uzlaşma hükümlerinin teselsüle dahil her bir suçta ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Suçların bir kısmında uzlaşma olur, diğer kısmında uzlaşma sağlanamazsa, bu durumda uzlaşılan suçlar kovuşturulamayacak, uzlaşılamayan suçlar için muhakeme devam edecektir.[589]

Teselsül ilişkisi bulunan her iki suç da uzlaşma kapsamında ise ve taraflar soruşturma aşamasında uzlaşırsa, işlenen suçların faili hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir (CMK md. 253/19). Suçlardan biri kapsamında uzlaşma sağlanırsa, bu durumda geriye işlenen tek suç kalacağı için teselsül ilişkisi söz konu olmayacak ve fail tek bir suçtan sorumlu olacaktır. Uzlaşma görüşmeleri sonucunda suçlar hakkında bir uzlaşma sağlanamazsa, bu durumda suçlar varlıklarını ve cezalandırılabilme yeteneklerini korudukları için zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Fakat işlenen üç veya daha fazla suç mevcutsa ve uzlaşma dışında kalan en az iki suç varsa bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilir.[590] Kovuşturma aşamasında uzlaşmanın sağlanması halinde uzlaşılan suçlar için düşme kararı verilir. (CMK md. 254/2)

Zincirleme suç kapsamında olan suçlardan bir kısmının uzlaşmaya dahil olması ancak diğer bir kısmının ise uzlaşma kapsamı dışında kalması mümkündür.[591] Bir suç uzlaşma kapsamında değilken, teselsüle dahil ilk suç işlenmiş daha sonrasında bu suç uzlaşma kapsamına alınınca teselsüle dahil ikinci suç işlenmiş olabilir. Yine bir olayda örneğin hem güveni kötüye kullanma suçunun (TCK md. 155) basit şekli hem de nitelikli şekli işlenmiş olabilir.

Soruşturma aşamasında teselsüle dahil üç suç söz konusuysa ve bu suçlardan ikisi uzlaşma kapsamındaysa, bu suçlarda uzlaşma sağlanması durumunda geriye tek bir suç kalacağı için teselsül ilişkisinden bahsedilemeyecektir. Tek bir suç uzlaşma

---

589 **Berrin Akbulut- Murat Aksan**, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 76

590 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 283.

591 Akbut- Aksan karşı görüştedir. Yazarlara göre, zinciri oluşturan suçlardan biri uzlaşma kapsamında değilse, bu durumda zincirleme suçta uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Bir başka deyişle, zincirleme suçta uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için zinciri oluşturan bütün suçların uzlaşma kapsamında olması gerekir. Bkz. **Akbulut-Aksan**, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma, s. 76

kapsamında olur ve uzlaşma da sağlanırsa bu durumda geriye iki suç kalacağı için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir. Yargıtay da bu görüştedir. [592] Aynı durum kovuşturma aşamasında da geçerlidir.[593]

Zincirleme suç kapsamına giren suçlar söz konusuysa mağdurun soruşturma veya kovuşturmada, uzlaşma ya da uzlaşmama hakkı mevcuttur. Nitekim CMK'da bu konuda "*aralarında iştirak iradesi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır*" (CMK md. 255) hükmü mevcuttur. Bu ihtimalde zincire dahil iki suç bulunur ve suçlardan sadece biri için uzlaşma sağlanırsa bu durumda geriye tek bir suç kalacağı için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Zincirleme suç kapsamında, teselsüle dahil üç veya daha fazla suç bulunur ve tek bir suçtan uzlaşma sağlanırsa geriye en az iki suç kalacağı için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olabilecektir. Eğer zincirleme suç iştirak iradesi altında işlenmişse CMK md. 255'e göre mağdur istediği fail ile uzlaşabilir.[594] Uzlaşmada şikayetten farklı olarak sirayet mümkün değildir. Uzlaşılan fail uzlaşma hükümlerinden faydalanabilecek, diğer failler bu uzlaşmadan yararlanamayacaktır.[595]

G. Zincirleme Suç ve Önödeme

Önödeme kurumunun uygulanması bakımından zincirleme suçun suç tekliği mi yoksa suç çokluğu mu olduğu hususu önem taşır. Doktrinde bir görüş, önödeme açısından zincirleme suçun birliğini kabul etmektedir. Bu görüşe göre önödeme miktarı tek bir ceza üzerinden kanunda belirtilen miktarda artırım uygulanarak belirlenen toplam ceza miktarıdır. Önödemede zincirleme suç, bir suç çokluğu hali

---

592 "…Sanığın 05.10.2014 tarihinde anne ve babası olan mağdurları, tekme atarak ve boğazlarını sıkarak basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaraladığı, bu suçlarla birlikte mağdurlara "sizi keseceğim" diyerek onları tehdit ettiği, 10.10.2014 tarihinde ise telefonla arayıp her iki mağduru da öldürmekle tehdit ettiği, sanığın 05.10.2014 tarihindeki tehdit eylemlerini uzlaşma hükümlerine tabi olmayan üst soya karşı yaralama suçlarıyla birlikte işlemesi nedeniyle bu tarihteki zincirleme tehdit eyleminin uzlaşma hükümlerine tabi olmadığı, ancak 10.10.2014 tarihinde mağdurlara yönelttiği zincirleme tehdit eyleminin uzlaşma hükümlerine tabi olduğu, bu nedenle 10.10.2014 tarihli zincirleme tehdit eylemi için uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda, sanığın mağdurlara 10.10.2014 tarihinde yönelttiği zincirleme tehdit suçu nedeniyle sanık hakkında TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanamayacağının gözetilmesi zorunluluğu…" (Yargıtay 4. CD., 15.10.2020, 2016/14518 E. ve 2020/12053 K. sayılı kararı).

593 **Özen**, "Suçların İçtiması", s.284.

594 **Özen**, "Suçların İçtiması", s.285.

595 **Yenisey- Nuhoğlu**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 825.

olarak kabul edilecek olursa her bir suçun bu kurumun uygulanması açısından ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Yani her bir suçun kanunda belirtilen ceza miktarı üzerinden önödeme miktarının belirlenmesi gerekir. Bu durumda zincirleme suçta suç tekliği kabul edilecek olursa failin lehine sonuçlar doğacaktır.[596]

Kanaatimizce failin aleyhine sonuçlar doğursa da zincirleme suç hukuki niteliği gereği bir suç çokluğu halidir. Önödeme kurumunda da genel kuraldan ayrılmamak gerekir. Buna göre her bir suç açısından önödeme miktarı ayrı ayrı hesap edilmelidir.[597] Ayrıca, zincirleme suçun bir suç çokluğu niteliğinden dolayı, önödeme miktarının tespiti hususunda, zincirleme suça uygulanan artırım miktarı dikkate alınamaz.[598]

Fail kanuni süresinde önödemeyi gerçekleştirmez veya suçlardan bir kısmında önödemeyi yerine getirir ancak en az ikisinde yerine getirmezse bu durumda zincirleme suç hükümleri fail hakkında uygulanabilmelidir.[599]

H. Zincirleme Suç ve Hapis Cezasının Ertelenmesi

Hapis cezasının ertelenmesi, TCK md. 51'de düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında erteleme şartları belirlenmiştir. Buna göre ilk şart işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Diğer şartlar ise fıkranın devamında düzenlenmiştir.

Zincirleme suç açısından tartışılacak husus suçların erteleme kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesinde toplam sonuç ceza mı yoksa ayrı ayrı her bir suç mu

---

596 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 286.

597 **Ercan Yaşar**, "Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usullerde Yaptırımın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", Kamu Hukuku Tebliğleri Tam Metin Kitabı, Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Nobel, Aralık 2020, s.234.

598 "765 sayılı TCK'nın 119. maddesi gereğince sanığa önödeme ihtarı yapılırken suçun zincirleme işlendiği gerekçesiyle para cezasının artırılamayacağı gözetilmeden fazla miktar üzerinden önödeme tebliğ edildiğinden usulüne uygun olmayan önödeme önerisine dayanılarak yazılı şekilde mahkumiyet hükmü tesisi…" (Yargıtay 7. CD., 22.07.2008 6154/16823) Ayrıca bkz. **Muharrem Özen-Atacan Köksal**, "Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (AÜHFD), 2021, C.70, S.2, s. 599.

599 **Özen**, "Suçların İçtimaı", s. 286.

dikkate alınacaktır[600] Kanaatimizce, zincirleme suç bir suç çokluğu halidir ve erteleme kurumunun her bir suç açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu usul failin lehinedir.[601]

I. Zincirleme Suç ve Kamu Davasının Ertelenmesi

Ceza muhakemesinde kural, kamu davasının mecburiliğidir. Kamu davasının mecburiliği ilkesinden kastedilen fail hakkında kovuşturma yapılabilmesi için ayrıca bir talep aranmamasıdır.[602] Yani Cumhuriyet Savcısı suç işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşırsa, kural olarak, iddianame düzenlemek zorundadır.[603] Fakat CMK md. 171'de kamu davasının mecburiliği ilkesine iki istisna getirilmiştir. Getirilen ilk istisna CMK md. 171/1'de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle Cumhuriyet Savcısına kamu davasının açılmasında takdir yetkisi tanınmıştır. Buna göre Cumhuriyet Savcısı cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir.[604] Bu düzenleme, Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisini belirli bir sınır üzerinden değil, tek tek sayma yoluyla karara bağlamıştır. Ancak kanun koyucu, Cumhuriyet Savcısının takdir yetkisini kullanabilmesi için belirli bir ceza sınırı tayin etmiş olsaydı, zincirleme suç esasen bir suç çokluğu teşkil ettiği için, her bir suçun cezası ayrı ayrı tespit edilip ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerekirdi. Böyle bir durumda henüz kovuşturma aşaması başlamadığından ve soruşturma aşaması devam ettiğinden soyut ceza miktarı esas alınmalıdır.[605]

Kamu davasının mecburiliği ilkesine getirilen ikinci istisna CMK md. 171/2'de Cumhuriyet Savcısına şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli şüphe oluşsa dahi belirli şartların varlığı halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verme imkanı getirilmiştir. Söz konusu düzenlemeyle Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısının, üst sınırı üç yıl veya

---

600 İtalyan öğretisinde her iki görüşü savunan yazarlar mevcuttur ancak zincirleme suçu suç birliğinden oluşan tek suç gibi kabul edip sonuç ceza üzerinden erteleme kurumunun tartışılması görüşü hakimdir. Bkz. **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 287.

601 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 287.

602 **Yenisey-Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 79.

603 **Yenisey-Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 682.

604 **Şahin- Göktürk**, Ceza Muhakemesi Hukuku-1, s. 120; **Yenisey-Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 79.

605 **Özen**, "Suçların İçtiması", s. 290.

daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilmesi mümkündür. Bu beş yıllık süre içerisinde şüpheli yeni bir kasıtlı suç işlemez ise hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Aksi takdirde, yani şüpheli yeni bir kasıtlı suç işlerse bu durumda kamu davası açılacaktır.

Bu konuda zincirleme suç açısından özellik arz eden husus zinciri oluşturan suçlardan biri hakkında erteleme kararı verilebilip verilemeyeceği, erteleme kararı verilecek ise suçun üst sınırının toplam ceza miktarı üzerinden mi yoksa her bir suç açısından bağımsız bir değerlendirmeye göre mi yapılacağıdır. Kanaatimizce, zincirleme suç kanunda belirtilen istisnai haller dışında, bir suç çokluğudur. Dolayısıyla, kanunda aksi öngörülmemişse, zincirleme suçun bölünebileceğini kabul etmek gerekir. Bu nedenle toplam ceza miktarı üzerinden değil her bir suç açısından birbirinden bağımsız bir değerlendirme yapılarak kamu davasının ertelenmesi şartının bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Diğer bir husus teselsülü oluşturan suçlar aynı suç olduğu için otomatik olarak bütün suçların erteleme kapsamına girdiği şeklindeki ön kabul doğru değildir. Çünkü zinciri oluşturan suçlardan biri suçun temel şekli diğeri cezayı ağırlaştıran nitelikli hali ise bu durumda nitelikli hal bu kapsama girmeyebilir. Dolayısıyla, suçun basit ve nitelikli hali işlenen iki suçta basit halden erteleme kararı verildiği varsayımında, ortada suçun nitelikli hali olarak tek bir suç kalmıştır. Bu durumda teselsül oluşmadığı için zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. Dolayısıyla failin tek bir suçtan dolayı sorumluluğu gündeme gelir.[606]

Sonuç olarak, kamu davasının ertelenmesi, soruşturma evresinde, Cumhuriyet Savcısının takdirindedir. Kural olarak üst sınırı üç yıla kadar olan suçlarda Cumhuriyet Savcısı beş yıl süreyle kamu davasının açılmasını erteleyebilmektedir. Zincirleme suç açısından önem arz eden husus, kamu davasının ertelenmesi kurumunun teselsülü oluşturan suçlara ne şekilde uygulanacağıdır. Zincirleme suç, esas olarak, bir suç çokluğu hali olduğundan teselsülü oluşturan her bir suçun erteleme kurumu bakımından tek tek değerlendirilmesi gerekmektedir.

---

606 Yargıtay aksi görüştedir. "… Aynı şekilde, zincirleme olarak işlenen belgede sahtecilik suçunda, TCK'nın 204/1, 43/1 ve 62. maddeleri uyarınca; 2 yıl 1 ay hapis ile cezalandırma yerine, TCK'nın 204/1 ve 62. maddeleri uyarınca; iki kez 1 yıl 8 ay hapis cezası verilip bu cezalarla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ya da ertelemeye karar verilmesi hukuka aykırı bir yorum ve uygulama olacaktır…"
(Yargıtay 13. CD.,14.01.2020, 2019/ 9193 E. ve 2020/629 K. sayılı kararı)

İ. Zincirleme Suç ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Zincirleme şekilde birden fazla suçun işlenmesi söz konusu olduğunda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin, zincirleme suçun esas olarak suç çokluğu hali olduğu gözetildiğinde, her bir suçta ayrı değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Bu usul failin de lehinedir. Örneğin suçun basit şeklinin cezası iki yılı geçmiyorsa ve nitelikli halinin cezası da iki yıldan fazla ise, suçun temel şekli ve cezayı ağırlaştıran nitelikli hali olmak üzere iki suçu zincirleme şekilde işleyen fail hakkında suçun basit halinden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi ve basit halinin teselsül dışı bırakılarak sadece nitelikli halden fail hakkında cezalandırma yoluna gitmek failin lehinedir. Çünkü bu halde geriye tek bir suç kaldığı için ve teselsül ilişkisi söz konusu olmadığından, fail hakkında kanunda belirtilen zincirleme suça ilişkin artırım oranı uygulanmayacaktır.[607] Doktrinde teselsülü oluşturan bir kısım suçlar yönünden HAGB kararı verilmesinden belli bir süre sonra ve denetim süresi içerisinde, yeni bir suç işlenmesi durumunda, bu suçların tek suç işleme kararı altında işlenip işlenmediğinin araştırılması ve zincirleme suçun şartlarının bulunması durumunda, önceki HAGB kararının kaldırılması ve failin tek cezadan sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülmüştür.[608] Fakat kanaatimizce, daha önce yaptığımız açıklamalar doğrultusunda, açıklanması geri bırakılsa da, hükmün otoritesin korunması gerekir. Bu nedenle hukuk düzeni tarafından kınanan bir fiilin, ısrarla devam ettirilmesi halinde, aynı suç işleme kararının varlığından bahsedilemeyeceği kanısındayız. Aksi bir yorum, HAGB kurumunun suçu önleme amacına aykırılık oluşturur.

J. Cezanın Bireyselleştirilmesinde Zincirleme Suçun Uygulanma Sırası

Hakim, failin suç işlediği hususunda her türlü şüpheden uzak, kesin bir kanaate ulaşırsa, failin cezai sorumluluğunu TCK md. 61/1'e bireyselleştirmek ve somutlaştırmak durumundadır. Suçun düzenlendiği ilgili maddede öngörülen suçun alt ve üst sınırı, suçun işleniş biçimi ve failin kişiliği dikkate alınarak temel ceza somutlaştırılır.

---

[607] **Özen**, "Suçların İçtiması", s.289.

[608] **Akif Yıldırım**, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s.422.

Zincirleme şekilde bir suç işlenmişse hakim, öncelikle zinciri oluşturan her bir suç bakımından TCK md. 61/1'e göre bir değerlendirme yapacak ve beşinci fıkradaki uygulama sırasını gözeterek her bir suçun somut cezasını belirleyecektir. Bu şekilde belirlenen somut cezalardan en ağırını teselsül nedeniyle artırıma esas alacak olan hakim, TCK 43'ün öngördüğü artırımı bu belirlemeden sonra uygulayacaktır. Daha sonra ise 61/5'te belirtilen sırayı uygulayarak cezayı somutlaştıracaktır.[609]

Yargıtay'a göre; zincirleme suç halinde, her bir fiile bağımsız olarak uygulanacak kanun maddelerine göre belirlenecek cezalardan hangisi ağır ise o ceza üzerinden zincirleme suç artırımı yapılmalıdır. Daha sonra ise 61.maddede belirlenen sıranın tatbiki ile sonuç ceza belirlenecektir.[610]

---

609 **Usta**, "Zincirleme Suç", s. 202.

610 "…Yargıtayımızın istikrar bulmuş içtihatları uyarınca, zincirleme suçun varlığı hâlinde, her bir fiil müstakil olarak işlendiğinde uygulanacak kanun maddelerine göre, hangi fiilin cezası ağır ise, o cezanın üzerinden zincirleme suç artırımı yapmak gerekir. Örneğin; YCGK.'nın 21.05.2013 günlü, 1543 – 257 esas ve sayılı karara konu olayda, mezkûr ictihâd uyarınca; gündüzleyin konuta girilerek içeriden aracın anahtarı çalınmış, aynı günün gecesi haksız olarak elde edilen bu anahtarı kullanmak suretiyle araç bulunduğu yerden çalınmaya teşebbüs edilmiştir. Gündüzleyin işlenen fiil dolayısıyla fail hakkında TCK'nın 142/1-b maddesi uygulanmak suretiyle bir ceza belirlenip, gece işlenen ikinci fiil dolayısıyla aynı Kanun'un 142/2-d, 143 ve 35/2. maddeleri uyarınca belirlenecek olan cezayla karşılaştırılmak suretiyle hangi fiilin cezasının daha ağır olduğu belirlendikten sonra, ağır olan bu ceza üzerinden zincirleme suç nedeniyle artırım yapılacak ve TCK'nın 61. maddesindeki sıraya uygun bir biçimde nihai hüküm (sonuç ceza) belirlenecektir.

Etkin pişmanlık, cezayı kaldıran ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olup, TCK'nın 168. maddesi uyarınca mal varlığına karşı işlenen bazı suçlar ve konumuz itibariyle hırsızlık suçları bakımından şahsi indirim sebebidir.

TCK'nın "Cezanın belirlenmesi" başlıklı 61. maddesine göre, etkin pişmanlık indiriminin zincirleme suç hükümlerinden sonra yapılması öngörülmüştür.

Bu itibarla, zincirleme suç kapsamında olan fiillerden hangisinin cezasının daha ağır olduğu belirlenirken TCK'nın 61. maddedeki sıraya göre cezalar belirlenmeli, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması öncesinde cezalar karşılaştırılmalı, en ağır olan ceza bu şekilde bulunduktan sonra, TCK'nın 43/1. maddesi hükümleri uygulanmalı ve ağır olan ceza teşebbüs uygulanan bir ceza olsa bile, diğer koşulları var ise; bu cezaya etkin pişmanlık hükümleri, yâni TCK'nın 168. maddesi uygulanmalıdır. Bu durum karma uygulama sayılamaz…"

(Yargıtay 13. CD, 14.01.2020, 2019/9193 E. ve 2020/629 K.).

SONUÇ

Ceza hukukunda kural, kaç ihlal varsa o kadar cezadan sorumluluktur. Buna gerçek içtima denilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde, bu kuralın katı bir şekilde uygulanmasının topluma yarar yerine zarar verebileceği görüşü hakim olmuştur. Bu yüzden, bu kurala birtakım istisnalar öngörülmüştür. Bu istisnalar, "suçların içtimaı" olarak adlandırılmıştır.

Gerçek içtima veya suçların içtimaı halinde suç çokluğu söz konudur. İçtima kurumu, birden fazla suç işleyen failin cezai sorumluluğunun belirlenmesini sağlar. Suç tekliği- suç çokluğu ayrımı ise içtima öğretisinin temelini oluşturmaktadır. Fakat failin ne zaman tek ne zaman birden fazla suç işlediğini tespit etmek kolay değildir. Suçun maddi unsurlarından hareketle suç sayısını tespit etmek, çoğunlukla doğru sonuçlar verebilir ancak her zaman maddi unsurlarla suç sayısı örtüşmez. Bir fiille birden fazla suç işlenebileceği gibi, doğal anlamda birden fazla hareket de tek bir suça vücut verebilir. Bu nedenle suç sayısının tespitinde daha güvenilir bir ölçüt olan normun ihlali ölçütünü savunuyoruz. Yani failin fiili veya fiilleri ne kadar normu ihlal etmişse o kadar suç oluşmuştur.

Zincirleme suç, bilindiği kadarıyla, orta çağda Glassatörler ve Postglassatörler döneminde üç hırsızlık suçuna öngörülen ölüm cezasının yumuşatılması amacıyla dönemin pratik hukukçuları tarafından ortaya atılmıştır. Kanaatimizce bu kurum, kanun koyucu tarafından ortaya atılmış bir hukuki faraziyedir. Ancak kanunda belirtilen hallerde birlik özelliği taşır. Diğer durumlarda zincirleme suçu oluşturan her bir suç bağımsızlığını korur.

Mülga 765 sayılı TCK'nın 80.maddesinde düzenlenen zincirleme suç, bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nın 43.maddesinde düzenlenmiştir. Yeni düzenleme, mülga TCK dönemindeki bir kısım tartışmaları sonlandırırken, yeni birtakım tartışmaları da alevlendirmiştir.

TCK'nın 43.maddesinde hem zincirleme suç hem de fikri içtimanın bir türü olan aynı neviden fikri içtima düzenlenmiştir. Bunun nedeni, zincirleme suçun istisnasını oluşturan kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, işkence suçlarında aynı neviden fikri

içtima hükümlerinin uygulanmasını engellemek ve aynı neviden fikri içtima şeklinde işlenen suçları daha ağır şekilde cezalandırmaktır.

765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde, mağdurun tekliği şartı öngörülmemişti. Mağdurun değişmesi, daha çok somut olayın bir özelliği olarak sübjektif şartın varlığının tespitinde önem arz ediyordu. Bugün yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK ise aynı suçun birden fazla kez aynı mağdura karşı işlenmesini aramaktadır. Oysa zincirleme suça özelliğini veren husus, suç işleme kararında birlik iradesidir. Mağdurun tekliği, zincirleme suça ilişkin hükümde düzenlenerek zincirleme suçun uygulanma alanı daraltılmıştır. Ayrıca kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, işkence suçlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanamaması, zincirleme suçun kapsamını iyice daraltmaktadır.

TCK, mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini öngörmüştür. Bu düzenleme mağdurun tekliği şartını yumuşatmaya yöneliktir. Fakat ifade net değildir. Mağduru belli olmayan suçlardan anlaşılması gereken mağduru gayrimuayyen sayıda suçlardır. Yani topluma karşı işlenen suçların da zincirleme şekilde işlenmesi mümkündür.

Zincirleme suçun kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, işkence suçlarında uygulanamaması, tutarlı bir gerekçeden yoksundur. Gerçekten istisna suçların hangi ölçüte göre kapsam dışı bırakıldığı anlaşılamamaktadır. Eğer suçların antisosyallik düzeyi dikkate alınarak istisna suçlar kategorisi oluşturulmuşsa, daha ihlal edici bir kısım suçların zincirleme suç kapsamında olması çelişkidir. Bu nedenle, kanuni düzenlemeyle, istisna suçlar bakımından da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğinin kabul edilmesi ve bu suçlarda zincirleme suçun şartlarının oluşup oluşmadığının takdirinin uygulamaya bırakılması daha isabetli olur.

765 sayılı TCK döneminde aynı suçtan ne anlaşılması gerektiği tartışmalıydı. 5237 sayılı TCK, aynı suç kavramını *"Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır."* şeklinde tanımlamıştır. Böylece bu tartışma bir kesinliğe kavuşmuştur.

Son olarak, zincirleme suç, ceza adaletinin ve orantılılık ilkesinin bir gereği olarak, bir suç işleme kararı kapsamında birden fazla suç işleyen faili, kanunun öngördüğü şiddetli cezalardan korumak için ortaya atılmıştır. Bu nedenle pozitivistlerin

ileri sürdüğü gibi gereksiz bir düzenleme değildir. 5237 sayılı TCK, teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni suç tipleri öngörmüş, 765 sayılı TCK'ya oranla, cezaları ciddi bir şekilde artırmıştır. Kanun koyucu, ceza politikası olarak, şiddetli cezaların caydırıcı olacağını düşünmüştür. Bu nedenle, failin lehine bir kurum olan zincirleme suçun uygulanma alanı ciddi şekilde daraltılmıştır. Yine, cezalandırma politikasının bir sonucu olarak, zincirleme suç için öngörülen artırım oranı ciddi bir şekilde artmıştır. Oysa suçları önlemede en önemli mekanizmalardan biri, cezaların ağırlığı değil kaçınılmaz olmasıdır.

KAYNAKÇA

Akbulut Berrin, "Zincirleme Suç& Fikri İçtima", *Hukuki Perspektif Dergisi*, 2004, S.2, s. 163-167.

Akbulut Berrin- Aksan Murat, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Akbulut Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Alacakaptan Uğur, *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.

Alşahin Mehmet Emin, *Ceza Hukukunda Zamanaşımı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Arslan Çetin- Erdoğan Yağmur Müge, "Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç", *Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Sempozyumu Tebliğler-C:1 Seçkin Yayınları*, Ankara, 2020.

Arslan Çetin- Kayançiçek Murat, *5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi*, Ankara, 2010.

Artuk M. Emin- Ali Rıza Çınar, "Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler", Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, S.71, Ankara.

Artuk M. Emin vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Artuç Mustafa, "Zincirleme Suç", *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, C.3, S.28, ss. 45-66.

Bakıcı Sedat, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.

Baş Eylem, *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.

Baş Eylem, "Hayvanın Kötü Muamelelere Karşı Ceza Hukuku Vasıtasıyla Korunması Halinde Mağdurun Tespiti", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C.12, S.1, ss. 1-16.

Beccaria Cesare, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, İtalyanca Aslından Çeviren Sami Selçuk, İmge Yayınevi, 2013.

Can Sibel, "Türk Hukukunda Af Kurumu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 2016, C.65, S.4, ss. 1291-1312.

Çataklı Hasan, "Çocukların Cinsel İstismarı", *İlhan Unat'a Armağan*, Prof. Dr. Sertaç Başeren Doç. Dr. Esra G. Dardağan Kibar Doç. Dr. Funda Keskin Ata Yrd. Doç. Dr. Nimet Özbek Hadimoğlu Dr. Barış Teksoy, Editör, Mülkiyeliler Birliği, Ankara, 2012.

Demirel Muhammed- Kartal Melik, "The Conditions for the Application of Successive Crime in the Turkish Criminal Code", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 2019, C.77, S.1, ss. 451-462.

Demirbaş Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Dönmezer Sulhi- Erman Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I*, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., İstanbul, 1973.

Dönmezer Sulhi- Erman Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. II*, Beta Yayınları, İstanbul, 1997.

Ekinci Emin Emre, Yağma Suçu, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),* İzmir, 2004.

Erem Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara,1995.

Erem Faruk, "Ceza Usulünde Kesin Hüküm", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi(AÜHFD*), 1963, C. 20, S. 1, ss. 37-52.

Ergün Güneş Okuyucu, "Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi(MÜHF-HAD)*, 2013, C.: 19, S.: 2, (Özel Sayı), Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı.

Ertem Burcu- Ersoy Uğur, "Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Verme Suçunda Faillik Sorunu", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, C.5, S.1, ss. 1499-1518.

Feyzioğlu Metin- Güngör Devrim, "Cezaların Toplanması ve Koşullu Salıverilme İlişkisi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)*, 2007, C. 20, s. 69, ss. 51-54.

Feyzioğlu Metin- Güngör Devrim, "Bir Suç İçin Bir Ceza Verilir İlkesinin İhlali: TCK md. 142-4", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (*AÜHFD), 2007, C. 56, S. 1, ss. 139-143.

Göktürk Neslihan, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtiması", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)*, 2014, C. 2, S. 1-2, ss. 31-59.

Gözübüyük Abdullah Pulat, *Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, İstanbul,1988.

Güngör Devrim, "Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi),* Ankara, 2006.

Hafızoğulları Zeki- Kurşun Günal," 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suçun Tanımı Hakkında", *Ankara Barosu Dergisi*, 2007, S.: 3, ss. 56-62

Hafızoğulları Zeki- Özen Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Us-A Yayıncılık, Ankara, 2015.

Hakeri Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara,2019.

İçel Kayıhan, *Suçların İçtimaı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1762 İstanbul, 1972.

İçel Kayıhan, "Görünüşte Birleşme (İçtima) Halleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,2008, S. 14, ss. 35-49.

İçel Kayıhan, "Takibatın Başlamasından Sonra Gerçekleşen Fiiller Teselsüle Sokulabilir mi?", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 33, Sayı 3-4, ss. 315-333.

İpekçioğlu Pervin Aksoy, "Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 2012, C. 61, S.1, ss. 43-67.

Keskinsoy Ömer, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Müteselsil Suçla Alakalı Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)*, 2005, S.61, ss.340-351.

Keyman Selahattin, Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 1988, C.40, S.1-4, ss.121-171.

Keyman Selahattin, "Türk Hukukunda Af (Genel Af- Özel Af)", Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 199, Ankara Üniversitesi Basımevi,* 1965.

Koca Mahmut, "Fikri İçtima", *Ceza Hukuku Dergisi (CHD)*, 2007, C. 2, S.4, ss. 197-221.

Koca Mahmut, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay Kararlarının

Değerlendirilmesi", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD),*, C.3, S. 2, 2015, ss. 103-118.

Koca Mahmut- Üzülmez İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.

Koca Mahmut- Üzülmez İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Kocasakal Ümit, "Ceza Hukukunda İtiyad", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),* İstanbul, 1994.

Kunter Nurullah, "Müselsel Suç ve Af*", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 17, Sayı 3 – 4.

Önder Ayhan, "Mütemadi Suç", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmusası, 1963, C. 29, S.1-2, ss. 75-120.

Öntan Yaprak, *Davranış ve Netice,* Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek Veli Özer, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Özbek Veli Özer- Bacaksız Pınar – Doğan Koray, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara,2020.

Özbek Veli Özer - Doğan Koray - Bacaksız Pınar, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Özbek Veli Özer- Doğan Koray- Bacaksız Pınar, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

Özek Çetin, "Umumi Af", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFM),* 1959, C.24, S.1-4, ss. 118-175.

Özen Muharrem- Köksal Atacan, "Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD),* 2021, C.70, S.2, ss. 589-621.

Özen Mustafa, "Suçların İçtimaı", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi,)* Ankara, 2008.

Özen Mustafa, "Çevreye Karşı İşlenen Suçlar", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SÜHFD),* 2010, C. 18, S.1, ss. 9-43.

Özen Mustafa, "Non Bis in İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2010, C. 14, S.1, ss. 389-417.

Özgenç İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara, Kasım 2005.

Özgenç İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Öztop Mustafa Necmettin, "Yargıtay Kararları Işığında Zincirleme Suç", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013.

Öztürk Bahri- Erdem Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

Öztürk Bahri vd., Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

Perinçek Sadık– Özden Cahit, *Türk Ceza Kanunu ve Buna Ait Seçilmiş Temyiz Mahkemesi Kararları*, Güven Matbaası, İstanbul, 1959.

Sancar Türkan Yalçın, *Müteselsil Suç*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1995.

Sancar Türkan Yalçın, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç"", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)*, 2007, S. 70, ss. 244-259.

Selçuk Sami, *Karşıoylarım-Hukukumuzda Tartışılan Hükümler ve İçtihatlar*, Yayına Hazırlayan: Cengiz Otacı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001.

Şahin Cumhur- Göktürk Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

Soyarslan Doğan, "Af", *Anayasa Yargısı Dergisi,* 2001, C. 17, S.1, ss.412-437.

Şeker İdris, "Zincirleme Suç", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Konya, 2009.

Taner Fahri Gökçen, "Ceza Hukukunda Zamanaşımı", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara, 2007.

Taner Tahir, "Türk Ceza Kanununun 9.7.1953 Tarihli ve 6123 Sayılı Kanunla Değiştirilen Hükümleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFM)*, 1954, C.19, S.3-4, ss.524-575.

Tezcan Durmuş- Erdem Mustafa Ruhan - Önok Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara,2020.

Toroslu Nevzat- Ersoy Yüksel, " 'Kanunlaşmaması Gereken Tasarı', Türk Ceza Kanunu Reformu, ikinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar", *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, 2004, No:71, Ankara.

Toroslu Nevzat- Toroslu Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

Tosun Öztekin, "Müselsel Suçlar", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 22, S.1-4, ss. 124-149.

Tulay M. Emre, "Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (*SÜHFD), 2019, C.27, S.3, ss. 573-587.

Tulay M. Emre, "Türk Hukukunda Genel ve Özel Af", *Kamu Hukuku Tebliğleri Tam Metin Kitabı, Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Nobel*, Aralık 2020.

Uruşak Uğur, "Ardıgelen Suçlar", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, C. 11, S.1, ss. 159-212.

Usta Sinem, "Zincirleme Suç", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara, 2011.

Yaşar Ercan, "Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usullerde Yaptırımın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", *Kamu Hukuku Tebliğleri Tam Metin Kitabı, Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Nobel*, Aralık 2020.

Yaşar Yusuf - Diken Nil Melek Gültekin, "Karar İncelemesi - Bilinçli Taksir ve Olası Kast (Dolus Eventualis) Farkının Değerlendirilmesi", Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,2018, C.7,S.1,ss.97-113.

Yavuz Özge Ceren, *Hedefte Sapma ve Ceza Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık Ankara, 2019.

Yenisey Feridun- Nuhoğlu Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

Yıldırım Akif, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.

Yıldız Mehmet Emre, *Ceza Hukukunda Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi ve Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Yılmaz Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara 1996.

Yurtcan Erdener, *Kesin Hükmün Ceza Muhakemesini Önleme Etkisi*, İstanbul, 1987.

Yurtcan Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

*Yargıtay kararlarına https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ internet adresinden erişilmiştir.

** Tezlere https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ internet adresinden erişilmiştir.

İnternet Kaynakları

Çalışkan Suat, Suça Teşebbüs Halinde Zincirleme Suç Hükümlerinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/suca-tesebbus-halinde-zincirleme-suc-hukumlerinin-uygulanmasi-makale,6725.html (Erişim Tarihi: 07.02.2021)

Çalışkan Suat, Zincirleme Suçta Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesinin Uygulanması, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-supheden-sanik-yararlanir-in-dubio-pro-reo-ilkesinin-uygulanmasi-makale,6890.html. (Erişim Tarihi:15.01.2021).

Çalışkan Suat, Zincirleme Suçta Zamanaşımı, https://www.hukukihaber.net/zincirleme-sucta-zamanasimi-makale,7106.html (Erişim Tarihi: 05.02.2021).

Hafızoğulları Zeki, Türk Ceza Hukuku Ders Notları, https://www.academia.edu/29186922/T%C3%9CRK_CEZA_HUKUKU_DERS_NOTLARI_ZEK%C4%90_HAFIZO%C4%9EULLARI_BA%C5%9EKKENT_%C3%9CN%C4%90VERS%C4%90TES%C4%90 (Erişim Tarihi: 14.01.2021).

Sözüer Adem, Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu, https://anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg18/SOZUER.PDF, (Erişim Tarihi: 05.07.2021)

Şen Ersan, Vergi Suçlarında "Zincirleme Suç" kavramı, https://www.hukukihaber.net/vergi-suclarinda-zincirleme-suc-kavrami-makale,3629.html (Erişim tarihi:02.01.2021)

https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi:27.06.2020)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Ad Soyad **:** Mustafa Kağan ÖZTÜRK

Eğitim Bilgileri:

Lisans **:** Ankara Üniversitesi – Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans **:** Süleyman Demirel Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü – Kamu Hukuku Anabilim Dalı